

Batteriproduksjon og naturverdier

Et kritisk blikk på etableringen av fornybar energiproduksjon på bekostning av natur

Emil Bror Pritzlaff

VEILEDER

Laura Tolnov Clausen

Universitetet i Agder, 2024

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for global utvikling og samfunnsplanlegging

Forord

For en person som mislikte naturfag sterkt både på ungdomsskolen og på videregående skole, synes jeg det er veldig artig at jeg nå har skrevet en hel masteroppgave med fokus på natur og naturens verdi. I starten av semesteret trodde jeg at jeg bare skulle skrive om inngrep i lokal natur, men det utviklet seg til å bli mye større enn først antatt. Det har gjort oppgaven mye mer spennende og inspirerende enn det jeg trodde det kom til å bli.

Først og fremst vil jeg takke min veileder Laura Tolnov Clausen, som har vært behjelpelig under hele prosessen med oppgaven. Grundige og gode tilbakemeldinger, inspirerende samtaler og motiverende ord har vært gull verdt og har bidratt til en solid gjennomføring av oppgaven. Deretter ønsker jeg å rette en stor takk til alle personene som tok seg tid til å delta på intervju. Deres kunnskap og innblikk har vært et viktig bidrag for å kunne svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Det hadde ikke vært en masteroppgave uten dere. Til sist vil jeg takke min kjære partner, Anne Louise, som har bidratt med både korrekturlesing og motivasjon under oppgavens tyngre dager.

Sammendrag

Formålet med denne masteroppgaven er å kunne sette et søkelys på hvordan naturens verdi blir prioritert i utviklingen av fornybar energiproduksjon. Prosjekter innenfor fornybar energiproduksjon krever store landarealer for å kunne starte sin etablering og produksjon. Dette kan gå på bekostning av naturområder. Verden står ovenfor en global klimakrise, hvor klimaendringer forekommer hurtigere enn før. Ekstremvær som hetebølger og oversvømmelser blir stadig mer vanlig og skaper store ødeleggelser for både lokale og regionale samfunn. Et av de viktigste forsvarsmetodene mot klimakrisen er uberørte naturområder. En nedbygging av disse områdene vil dermed gjøre verden mindre forsvarsdyktig mot klimaendringer og ekstremvær. Derfor anbefales det, både på nasjonalt nivå gjennom Klimautvalget 2050 sin rapport og på et globalt nivå gjennom FNs klimapanel (IPCC) sin rapport om klimaendringer, at det må begrenses hvor mye naturarealer som blir bygd ned.

Morrow Batteries ASA sin batterifabrikk i Arendal kommune har blitt valgt som case. Grunnen til dette er at batterifabrikken utfyller kjennetegnene innenfor fornybar energiproduksjon gjennom sin utvikling og produksjon av bærekraftige batterier. Disse fornybare batteriene skal være med på å løse klima- og miljøutfordringer ved å bidra til en hurtigere grønn omstilling av samfunnet på lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt nivå. Samtidig er prosjektet arealkrevende og har gått på bekostning av naturen rundt Eyde energipark. Dette har ført til at lokale innbyggere har kritisert prosjektet rundt batterifabrikken og bruken av naturområder til fornybar industriutvikling. Ovenfor de lokale motsetningene innenfor etableringen av Morrows batterifabrikk på bekostning av lokal natur, kan det virke som at det eksisterer flere ulike naturforståelser som er i spill.

Ved å gjennomføre en dokumentanalyse av relevante dokumenter og ved å intervjuere aktører som er relevante til oppgavens case, har det vært mulig å identifisere ulike forståelser på naturens verdi. Dette har vist at det er en global/økonomisk naturforståelse som er den mest dominerende forståelsen på naturens verdi angående etableringen av Morrow Batteries ASA sin batterifabrikk. Grunnen til dette er at verden har behov for fornybare energiproduksjonsprosjekter som Morrows batterifabrikk for å løse klima- og miljøutfordringer. Derfor er det forsvarlig å ta i bruk lokal natur for å gjennomføre prosjektet med batterifabrikken. Samtidig er ikke naturens verdi statisk, og det kan endre seg basert på hva som er viktig for mennesket på et gitt tidspunkt og kontekst.

Abstract

The purpose of this master's thesis is to be able to shine a spotlight on how the value of nature is prioritized in the development of renewable energy production. Projects within renewable energy production require large areas of land to be able to start their establishment and production at the expense of natural areas. The world is facing a global climate crisis, where climate change is occurring faster than ever before. Extreme weather such as heat waves and floods are becoming more frequent and cause great destruction to both local and regional communities. One of the most important defence methods against the climate crisis is untouched natural areas. A reduction of these areas will thus make the world less capable of defending itself against climate change and extreme weather. It is therefore recommended, both at a national level through the Climate Committee 2050's report and at a global level through the UN Climate Panel's (IPCC) report on climate change, that the number of natural areas that are used for development must become more limited.

Morrow Batteries ASA's battery factory in Arendal municipality has been chosen as the case for this thesis. This is because the battery factory complements the characteristics of renewable energy production through its development and production of sustainable batteries. These renewable batteries will help solve climate and environmental challenges by contributing to a faster green transformation of society at a local, regional, national and global level. At the same time, the project requires a lot of land and has come at the expense of the nature around Eyde Energy Park. This has led to residents of Arendal municipality criticizing the project around the battery factory and the use of natural areas for renewable industrial development. With the local contradictions within the establishment of Morrow's battery factory at the expense of local nature in mind, it may seem that there are several different understandings of nature that are at play.

By carrying out a document analysis of relevant documents and by interviewing actors who are relevant to the thesis case, it has been possible to identify different understandings of the value of nature. This has shown that it is a global/economic understanding of nature that is the most dominant understanding of nature's value regarding the establishment of Morrow Batteries ASA's battery factory. The reason for this is that the world needs renewable energy production projects like Morrow's battery factory to solve climate and environmental challenges. It is therefore prudent to use local nature to carry out the project with the battery factory. At the same time, nature's value is not static, and it can change based on what is important to humans at a given time and context.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1 Problemstilling	11
1.2 Disposisjon	11
2. Casebeskrivelse	12
2.1 Morrows batterifabrikk	13
2.2 Planprosessen.....	15
2.3 Naturen og landskapet	19
3. Metode.....	21
3.1 Dokumentanalyse.....	21
3.1.1 Hva er en dokumentanalyse?	21
3.1.2 Hvilke dokumenter har blitt brukt?	22
3.1.3 Hvordan har jeg analysert dokumentene?.....	26
3.1.4 Hvorfor dokumentanalyse?	27
3.2 Intervju	29
3.2.1 Hva er et intervju og hva slags type intervju?	29
3.2.2 Utvalg og informantene	30
3.2.3 Intervjuprosessen.....	33
3.2.4 Etikk	35
3.2.5 Hvorfor intervju?	36
4 Teori	37
4.1 Typologi av naturens verdi.....	37
4.1.1 Hans Fink og forestillinger om naturen	37
4.1.2 Kate Sopers tredelte naturdefinisjon	42
4.1.3 Nyklassisk økonomisk teori og <i>Homo Economicus</i>	48
4.2 Konseptuelt rammeverk.....	51
4.2.1 Naturens egenverdi.....	53
4.2.2 Naturens instrumentelle verdi.....	56
4.2.3 Lokal/personlig naturforståelse.....	58
4.2.4 Forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse	62
4.2.5 Global/økonomisk naturforståelse	65
5 Empiri.....	67
5.1 Sikkerhetsdimensjon	67
5.2 Ringvirkninger av batterifabrikken	70
5.3 Viktigheten med naturen	74
6 Analyse	77

6.1	Morrow Batteries ASA	77
6.2	Arendal kommune	80
6.3	Politikere i Arendal kommune	85
6.4	Innbyggere	89
7	Diskusjon	92
7.1	Det globale klimaet vs. den lokale naturen.....	92
7.2	Prioritering og omprioritering av naturens verdi.....	97
7.2.1	Dagens prioritering av naturens verdi	97
7.2.2	Morgendagens prioritering av naturens verdi?	100
8	Konklusjon	104
9	Kilde- og litteraturliste.....	106

1. Innledning

Verden står ovenfor en global klimakrise og klimaendringene kommer raskere enn noen gang. Hetebølger, ekstremnedbør og smelting av isbreer forekommer oftere enn før og skaper stor skade for både mennesker og natur, hvor både planter og dyr, og deres habitater, blir utryddet som aldri før (Greenpeace, u.å.; FN-Sambandet, 2024 & Stenseke og Baste, 2018). FNs klimapanel (IPCC) sin rapport om klimaendringer forklarer at menneskelig aktivitet er hovedgrunnen til klimakrisen, hvor bruken av fossilt brensel, overkonsumering og ikke minst bruken av landarealer er noen av de mest skadelige aktivitetene (IPCC, 2023, s. 42-47). En av de viktigste forsvarsmekanismene mot klimaendringer, er naturen og dens økosystemer. Den fanger opp store mengder CO²-utslipp og gir store mengder oksygen tilbake til verden. Naturen og dens økosystemer er derfor en del av menneskets livsgrunnlag her på jorden, uavhengig om man lever i Norge, Kina, Zimbabwe eller Uruguay. Dette livsgrunnlaget står i fare på grunn av dette og en av synderne er nedbyggingen av viktig naturareal (NINA, 2022 & Klimautvalget 2050, u.å.). Derfor anbefales det, både på nasjonalt nivå gjennom Klimautvalget 2050 og på et globalt nivå gjennom FNs klimapanel sin rapport om klimaendringer, at det må begrenses hvor mye natur og arealer som blir bygd ned (Klimautvalget 2050, u.å. & FN-Sambandet, 2024).

I Aarsæther et al. (Næss, 2018, s. 141) argumenteres det for at ny utbyggelse av bolig- og næringsområder på nye områder som ikke er tilhørende annen bebyggelse kan bidra til fragmentering av lokale og regionale naturområder og økosystemer. På grunn av dette, vil det dermed være mer fordelaktig og bærekraftig å bygge i nærheten av annen bebyggelse ut av hensyn til biologisk og økologisk mangfold (Næss, 2018, s. 141). Samtidig forklarer Plan- og Bygningsloven fra 2008 at kommunen skal fokusere på forvaltning av naturen gjennom § 3-3 og i § 28-8 blir det henvist til naturmangfoldloven angående ivaretagelse av miljø i forhold til krav byggetomta og ubebygde areal. Naturmangfoldloven § 4 forklarer at enhver person skal gjøre så godt han/hun/hen kan for å unngå skade på naturmangfoldet. Det står i denne paragrafen at offentlig myndighet kan gi tillatelse for inngrep i naturmangfoldet, dersom prinsippene fra §§ 8 til 12 blir fulgt nøye. Disse paragrafene går ut på å innhente nok kunnskap om området og naturmangfoldet (§ 8), at man skal være litt føre-var i forhold til hvor mye inngrep som skal gjøres og om det er mulig å hindre noe av denne skaden (§ 9), at man skal finne ut hvordan en påvirkning av økosystemet vil belaste det totale økosystemet og dermed vurdere om dette er forsvarlig (§ 10), at tiltakshaveren skal dekke kostnadene for å hindre og/eller begrense skade på naturmangfoldet (§ 11), og at tiltakshaveren skal ta i bruk

miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder for å gjøre minst mulig skade på naturen (§ 12). Med andre ord, det finnes noen strenge tiltak og krav for utbygging av områder bestående av uberørt natur (Plan- og bygningsloven, 2008, § 3-3 og § 28-8 & Naturmangfoldloven, 2009, § 4 og §§ 8 – 12).

Overfor disse tiltakene og kravene i forhold til inngrep i naturen står den intensive satsingen på fornybar energi. I Agderregionen i Sør-Norge satses det kraftig på fornybar energi og det snakkes om en regional omstillingsprosess (Agder fylkeskommune, 2019, s. 12-13). Agder fylkeskommune har som mål om å bli «Electric Region Agder», hvor Agder skal være en region der alt er elektrisk og fornybart (Agder fylkeskommune, 2019, s. 24). En av de fornybare energikildene som det satses på i regionen er batteriproduksjon. Morrow Batteries ASA har etablert seg på Eyde energipark i Arendal kommune, et område som tidligere besto av en del uberørt natur og en del renovasjonsanlegg. Dette området har blitt ombygget til et planert næringsområde for å kunne tilrettelegge for næringsliv. Blant mange områder som sto i spill, valgte Morrow Batteries ASA denne spesifikke plasseringen på grunn av lett tilgjengelighet til fornybar energi, kort avstand til både Eydehavn og Kjevik flyplass, kort avstand til E18, planleggingen av en ny industrivei til Eydehavn, og et godt samarbeid med Arendal kommune (Morrow Batteries ASA, 2021). Morrow Batteries ASA og Arendal kommune har etterfølgende gjennomført store inngrep i et område bestående av både natur og bebyggelse. Det planerte området har et totalareal på 914 daa og fabrikkbygningene inne på det planerte området vil romme 240 000 m². Dersom man tar med alle underleverandørene som ønsker å etablere seg på områdene rundt Eyde energipark, blir totalarealet på 3 400 daa. For å kunne tilrettelegge for etableringen, har vegetasjonen på området blitt erstattet med en fyllingsmasse og området kjennetegnes som et planert terrengområde (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 11-12, 19-22 og 45).

Ifølge Morrow Batteries ASA har dette prosjektet en sterk bærekraftig profil, fordi lokaliseringen av fabrikken gir den tilgjengelighet på store mengder av fornybar energi og ved å produsere batterier av fornybare råvarer som kan brukes i elbilindustrien, energilagringss plass og andre lignende industrier som har behov for batterier (Morrow Batteries ASA, u.å.-c & Morrow Batteries ASA, u.å.-e). Dr. Rahul Fotedar, teknisk direktør hos Morrow Batteries ASA, forteller at «We build technology to bring our industry forward and create batteries based on sustainable materials primarily sourced in Europe» (Morrow Batteries ASA, u.å.-f), noe som understreker Morrows ønske om å bidra til en grønn omstilling av regionen gjennom produksjonen av bærekraftige batterier. Morrow Batteries

ASA forklarer på sine hjemmesider at de som firma er sterkt forpliktet til å være bærekraftig, noe de ønsker å vise gjennom sin produksjon av batterier ut av fornybare materialer hentet fra Europa og ved å ta i bruk fornybare energikilder i Norge i produksjonen (Morrow Batteries ASA, u.å.-e). I Morrow Batteries ASA sin egne ord: «The company has set out to yield the greenest battery cells in the world» (Morrow Batteries ASA, u.å.-e). Morrow Batteries ASA har dermed tydelige mål på å være bærekraftige og bidra til en omstillingsprosess for både Europa, Agderregionen og Arendal kommune.

Ifølge ordføreren i Arendal kommune er batterifabrikken en god satsing for kommunens utvikling, fordi den bidrar til Agderregionens og kommunens bærekraftige omstillingsprosess. I en avisartikkel fra 2023 fremgår det at han mener at «Morrow Batteries alene vil komme til å bli en stor og kompleks arbeidsplass at den vil gi arbeid til alle – om du har doktorgrad, er professor, har mastergrad – eller har ikke noen fagutdanning» (Nordli, 2023). Ordføreren har derfor stor tro på at batterifabrikken til Morrow Batteries ASA vil bringe et stort antall arbeidsplasser til kommunen og regionen, noe som er en av hovedgrunnene til at ordføreren mener at dette er en god satsing innenfor kommunens næringsutvikling (Nordli, 2023). Arendal kommune har en stor andel unge uføre, unge som havner utenfor arbeidslivet og utdanning, og unge som ikke gjennomfører videregående skole. Ifølge Arendal kommune er dette utfordringer som de har slitt med over flere år og at Arendal kommune har en større andel av disse utfordringene enn resten av regionen og på landsbasis (Arendal kommune, 2024, s. 64). Arendal kommune mener at det er hensiktsmessig å gjennomføre systematiske tiltak for å løse utfordringene. Siden ordføreren mener at batterifabrikken vil gi arbeidsplasser til alle, kan dette være med på å fungere som et tiltak for å få andelen unge utenfor arbeidslivet og utdanning ned. Det er på grunn av stor andel arbeidsplasser til alle at ordføreren i Arendal kommune mener at batterifabrikken er en god satsing for kommunens utvikling (Nordli, 2023 & Arendal kommune, 2024, s. 64).

Overfor sådanne argumenter har diverse innbyggere i Arendal kommune og omegn reagert og skrevet debattinnlegg i lokalavisen, og kritisert behandlingen av naturområdet og prosessen rundt etableringen av batterifabrikken. For eksempel argumenterer en innbygger at nødvendigheten med å gjøre store inngrep i naturen for å gjennomføre en grønn omstilling kanskje ikke er så nødvendig og at det virket rart at det ikke fantes noe verneverdig natur- eller biomangfold på området etter reguleringen av området, og at området dermed bare kunne brukes helt fint (Stensvand, 2022a & Stensvand, 2022b). En annen innbygger reagerer på at arts- og naturmangfoldet forsvinner på grunn av etableringen av batterifabrikken og

boligprosjektene som skal huse de nye ansatte på fabrikk (Gundersen, 2023). En tredje innbygger forteller i Agderposten at det har blitt for mye utbygging av Arendal bymark øst, et nærliggende naturområde til Eyde energipark, og at resten av denne bymarken burde bli vernet. «Dette vil medføre en betydelig svekkelse av Bymarka for rekreasjon og friluftsliv for tusenvis av mennesker» (Øksenholt, 2022) forteller innbyggeren angående etableringen av Morrows batterifabrikk og Eyde energipark. Disse tre innbyggerne representerer et kritisk synspunkt på etableringen av batterifabrikken, på grunn av at prosjektet tar i bruk en stor mengde areal på bekostning av naturområder som er brukt av både mennesker og dyr (Stensvand, 2022a; Stensvand, 2022b; Gundersen, 2023 & Øksenholt, 2022).

På grunn av dette, så kan det virke som om det er flere ulike naturforståelser i spill under etableringen av batterifabrikken og at de ulike forståelsene på naturens verdi blir prioritert forskjellig. I etableringen av Morrows batterifabrikk, så kan det virke som at det er Morrow sin forståelse på naturens verdi er den gjeldende og andre må vike. Denne oppgaven ønsker derfor å undersøke de ulike naturforståelsene som er i spill i debatten omkring Morrows batterifabrikk. Oppgaven ønsker også å undersøke, hvis og der det er aktuelt, hvorfor Morrows naturforståelse blir politisk prioritert ovenfor andre naturforståelser, når det er flere ulike forståelser på naturens verdi innenfor dette området. Dette legger opp til en diskusjon rundt de ulike forståelsene på naturens verdi, både ut ifra de verdiene som vi mennesker tilsetter naturen og ut ifra naturens egen verdi, og om disse forståelsene på naturens verdi burde bli prioritert annerledes enn det som skjer i dag eller ikke. Dette er viktig å undersøke, siden både verden og Norge står ovenfor en klima- og miljøkrise som vil være destruktiv på et globalt nivå, og det blir stadig mindre inngrepsfri natur i Norge (Stenseke og Baste, 2018; Miljødirektoratet, 2023 & FN-Sambandet, 2024).

Metodisk vil oppgaven kombinere dokumentanalyse og intervjuer. Ved å gjennomføre dokumentanalyse av relevante dokumenter, som blant annet reguleringsplaner med konsekvensutredninger og debattinnlegg, og gjennom å intervjuer aktører fra henholdsvis involverte virksomheter og forvaltning, vil oppgaven undersøke de naturforståelsene som kommer til uttrykk i planleggingen og den relaterte debatten omkring for å kunne identifisere naturens verdi når fornybare energiprojekter med et såpass stort omfang skal gjennomføres. Dette vil gjøre det mulig til å kunne diskutere de ulike naturforståelsene opp mot teorier om naturverdier. Teoretisk sett tar oppgaven utgangspunkt i teorien til Hans Fink, hvor han definerer naturen ut ifra syv ulike forestillinger av naturen som har hver sin rolle i hvordan mennesker bruker og tenker om naturen (Fink, 2002, s. 29-35), og i teorien til Kate Soper,

hvor hun definerer naturen ut ifra de tre ulike kategoriene økologisk og biologisk natur, kosmologisk natur og menneskelig natur (Soper, 1995, s. 15-30). Disse teoriene blir supplert med teorier av Emilio F. Moran og John O'Neill om nyklassisk økonomisk teori, *Homo Economicus* og naturens økonomiske verdier (Moran, 2017 & O'Neill, 2007).

1.1 Problemstilling

Basert på mine umiddelbare observasjoner angående motsetninger og likheter mellom naturbevaring og satsningen på fornybar energi og sett i lyset av en stigende nasjonal debatt rundt naturens verdi i etableringen av arealkrevende energiproduksjonsprosjekter, har jeg kommet fram til følgende problemstilling:

- **Hva er naturens verdi i fornybar energiproduksjon?**

For å kunne svare på denne problemstillingen, har jeg konstruert to supplerende forskningsspørsmål, som forholder seg mer til debatten rundt omkring Morrows batterifabrikk som konkret case. Disse forskningsspørsmålene lyder som følger:

- **Hvordan blir ulike forståelser på naturens verdi prioritert i etableringen av Morrows batterifabrikk?**

- **Hvilke motsetninger og likheter mellom ulike naturverdier finnes i debatten om Morrows batterifabrikk?**

1.2 Disposisjon

Masteroppgaven er bygd opp gjennom 9 kapitler og strukturen på disse kapitlene er som følger:

Kapittel 2 tar for seg en forklaring på masteroppgavens case Morrows batterifabrikk på Eyde energipark. Her beskrives infrastrukturen på batterifabrikken og en dypere beskrivelse av området som er tilegnet batterifabrikkens etablering. Under dette kapittelet vil det også forekomme en beskrivelse av planprosessen på prosjektet og hva reguleringsplanen og konsekvensutredningene til Arendal kommune sier angående etableringen av batterifabrikken.

Kapittel 3 forklarer den metodiske delen av oppgaven. Det vil si hva slags metodiske valg som har blitt tatt for å kunne svare på oppgaven og hvordan disse metodiske valgene har blitt brukt. For denne masteroppgaven vil det komme en beskrivelse på hva slags

forskningstilnærming som har blitt brukt og hvorfor, og en beskrivelse på hvorfor jeg har valgt dokumentanalyse og intervju som mine metoder for innsamling av data, hvordan disse to metodene har blitt brukt og hvilke utfordringer som har vært til stede under utføringen av forskningsmetodene.

Kapittel 4 presenterer de teoretiske valgene som har blitt tatt i oppgaven. Her kommer det derfor en beskrivelse av teoriene som er brukt. Teorien til Hans Finks syv forestillinger på naturens definisjon, teorien til Kate Sopers tredelte naturdefinisjon og en beskrivelse av nyklassisk økonomisk teori og *Homo Economi* vil bli presentert her. Under dette kapittelet vil det også presenteres et konseptuelt rammeverk rundt hovedbegrepet i oppgaven, nemlig naturens verdi.

Kapittel 5 presenterer funnene som har blitt gjort etter en innhenting av data. Her vil det dermed komme en beskrivelse på de viktigste funnene angående forståelser på naturens verdi og hvordan disse har blitt prioritert i etableringen av Morrows batterifabrikk.

Kapittel 6 tar for seg en analyse av den empirien som har blitt funnet og forsøker å sette dette inn i det konseptuelle rammeverket for oppgavens hovedbegrep. Her forekommer det en analyse av oppgavens case opp mot funnene fra gjennomføringen av dokumentanalysen og intervjuene.

Kapittel 7 presenterer en diskusjon rundt oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål, hvor relevante teorier vil bli knyttet opp mot empiriene som har blitt funnet for å kunne svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.

Kapittel 8 består av en konklusjon på oppgaven, hvor de viktigste poengene med oppgaven blir tatt opp og muligheter for videre forskning.

2. Casebeskrivelse

Caset jeg har valgt for oppgaven er Morrows batterifabrikk i Arendal kommune i Agder fylke. Grunnen til dette er at batterifabrikken på den ene siden kategoriseres som et prosjekt innenfor fornybar energiproduksjon og Morrow Batteries ASA identifiserer seg selv som en global aktør som skal bidra til å redde klima og miljø (Morrow Batteries ASA, u.å.-a). På den andre siden tar batterifabrikken i bruk store naturområder i sin utbyggelse og demonstrerer derfor spenningen mellom ulike naturforståelser i debatten rundt fornybar energi og bevaring

av natur. Morrows batterifabrikk er med andre ord er veldig godt egnet til å kunne diskutere motsetninger og likheter mellom forskjellige miljøbevaringsdiskurser – naturbevaring vs. klimabevaring, og herunder motsetninger og likheter mellom lokale og globale naturforståelser.

2.1 Morrows batterifabrikk

Desember 2020 blir det kunngjort av Morrow Batteries ASA at de vil etablere sin batterifabrikk i Arendal kommune. Tomten som denne batterifabrikken skal være, ligger på Eyde energipark, ligger øst for Longum-krysset på E18 i området Heftingsdalen. Morrow sin batterifabrikk vil bestå av en pilotfabrikk og tre delfabrikker til produksjonen av miljøvennlige og bærekraftige batterier. Til sammen vil fabrikkbygningene romme et totalareal på omtrentlig 240 000 m². Samtidig skal det etableres underleverandører for Morrow sin batterifabrikk på områdene i og rundt Eyde energipark, som for eksempel på Longum og Helle 1+2. Batterifabrikkens bygninger og underleverandørene vil til sammen romme et totalareal på 3 400 daa. Morrows batterifabrikk vil også bidra med cirka 2 000 til 2 500 arbeidsplasser for både høyutdannede individer og for fagarbeidere (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10 & Morrow Batteries ASA, u.å.-a). Ifølge Morrow Batteries ASA, så skal batterifabrikken produsere ulike former for batterier opp igjennom de kommende årene. Flere av batteriene beskrives som ekstremt levedyktige, har rask ladetid, kostnadseffektive og bærekraftige. Batteriene skal også være mer pålitelige enn tidligere batteriformer. det skal være mindre sannsynlig at Morrows batterier overopphetes og tar dermed fyr. Batteritypene som skal produseres på batterifabrikken skal hovedsakelig bli brukt i bilindustrien og for energilagring i fornybar energiproduksjon. Morrow Batteries ASA anslår at i både 2025 og 2026 at de skal ha videreutviklet to batterityper, hvor den ene antas å ha kapasiteten til å bli brukt i tungtransport, som for eksempel ferger og tog, mens den andre typen antas å være en forbedring på batteriene som blir brukt i energilagring (Morrow Batteries ASA, u.å.-c).

For at Morrow Batteries ASA skal ha mulighet til å kunne bygge batterifabrikken, er det estimert at selskapet trenger 30 milliarder norske kroner. Dette viser at utbyggingen av batterifabrikken er et stort økonomisk prosjekt. Dermed har det vært nødvendig for Morrow Batteries ASA å få tak i andre aktører som kan investere i etableringen av batterifabrikken. Dette har selskapet fått til og har dermed fått investeringer fra selskapene ABB, Siemens,

NOAH og Å Energi. I tillegg har Morrow Batteries ASA fått støtte av selskapet Nysnø. Nysnø er et statseid selskap som investerer i klimavennlige løsninger i næringslivet, noe som betyr at den norske staten har investert i etableringen av batterifabrikken (Morrow Batteries ASA, u.å.-b & Nysnø, u.å.). Per dags dato (3. februar 2024), har prosjektet samlet til sammen 2,5 milliarder kroner av de 30 milliardene som trengs for å få gjennomført etableringen av batterifabrikken (Morrow Batteries ASA, u.å.-b & Bierud og Andersen, 2023).

Bilde 1. Modell av Morrow Batteries ASA sin ferdigstilte batterifabrikk (Morrow Batteries ASA, u.å.-d)

Bilde 2. Modellbilde av et ferdigstilt Eyde energipark med Morrows batterifabrikk og underleverandører til Morrow Batteries ASA (Becker, 2022)

2.2 Planprosessen

Mai 2020 blir det lagt ut en informasjonsartikkel på Morrow Batteries ASA sitt nyhetsrom, hvor de forklarer at de skal etablere en batterifabrikk og at de har valgt ut Agder fylke som området Morrow ønsker å etablere seg, men de forteller at de ikke har valgt ut en nøyaktig plassering (Morrow Batteries ASA, 2020a). Dette fører til en konkurranse mellom de ulike kommunene i Agder fylke, siden prosjektet anslås å bidra med 2500 til 3000 arbeidsplasser og økte inntekter til vertskommunen. 8. september 2020 legger Morrow Batteries ASA ut en ny informasjonsartikkel, hvor det står at Morrow Batteries ASA har fått inn 19 ulike forslag på plasseringen av batterifabrikken. Ett av disse forslagene ligger ved Eydehavn i Arendal kommune. Morrow Batteries ASA har derfor mange muligheter på hvor de kan velge å etablere batterifabrikken sin (Morrow Batteries ASA, 2020b). Etter en måneds tid, avgrensner Morrow Batteries ASA til fire ulike plasseringer i Agder fylke som er best egnet til å kunne etablere batterifabrikken på. Disse fire plasseringene er Otra i Vennesla, Lista i Farsund, Støleheia Sør og Eyde energipark i Arendal. Konkurransen for plasseringen fortsetter derfor videre med disse fire kommunene (Morrow Batteries ASA, 2020c). Desember 2020 konkluderer Morrow Batteries ASA at de har valgt Eyde energipark i Arendal kommune som

vertskommunen for etableringen av batterifabrikken. Konkurransen om batterifabrikken er over. Arendal kommune var den heldige vinneren og utviklingen av batterifabrikken kan begynne (Morrow Batteries ASA, u.å.-a & Ditlefsen et al., 2020).

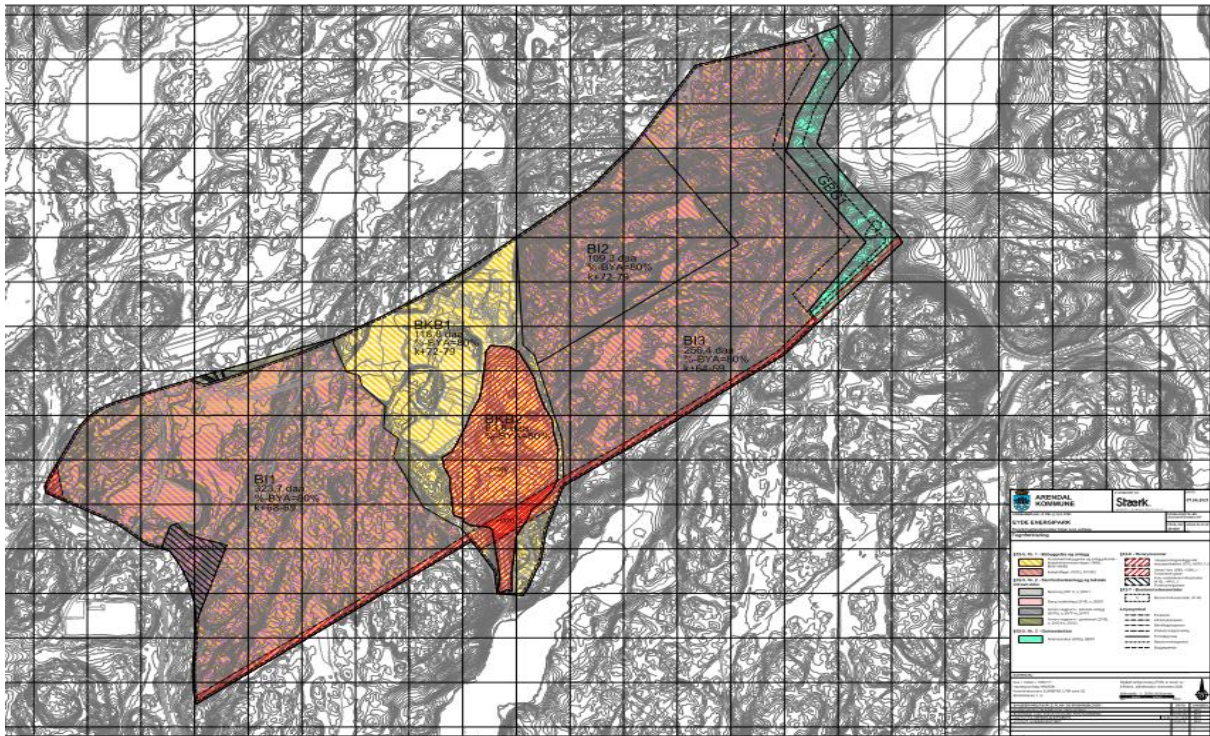
Men hvorfor ble akkurat Arendal kommune valgt som vertskommune? 24 januar 2020 ble det avholdt et møte i Arendal bystyre, hvor det ble vedtatt at Arendal Eiendom KF bes starte opp med en områdereguleringsplan for Eyde energipark. Under denne områdereguleringsplanen skulle det tas sikte for at 500-700 daa ble tilgjengelig for industriutbygging så fort som mulig, og denne planen skulle gi mulighet til å kunne bygge uten en detaljplan. Hovedgrunnen til at denne områdereguleringsplanen ble gjennomført var for å tilrettelegge for etableringen av Morrows batterifabrikk, men også for andre arealkrevende virksomheter dersom Morrow skulle lokalisere seg en annen plass. Arendal kommune gjorde seg selv attraktiv for Morrow sin batterifabrikk i en tidlig fase ved å få konstruert en områdereguleringsplan så fort som mulig. Arendal kommune kunne derfor vise til Morrow at de hadde en optimal plassering for en arealkrevende batterifabrikk, med kort avstand til Eydehavn og Kjevik flyplass, lett tilgjengelighet for vann og strøm, og nær tilknytning til motorvei. Dette er egenskaper som Morrow Batteries ASA var ute etter angående plasseringen av batterifabrikken og bestemmer seg derfor at Arendal kommune skal være vertskommunen (Morrow Batteries ASA, 2021 & Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 11).

Planprosessen angående utformingen av Eyde energipark med fokus på tilrettelegging for Morrows batterifabrikk er dermed i gang, og det ble avholdt et oppstartsmøte innad i Arendal kommune den 3. desember 2020 med fokus på informasjon angående prosjektet og diverse tilbakemeldinger angående planen og formålet med prosjektet. Den 11. november 2020 ble det varslet om oppstart av planarbeidet. Dette ble varslet gjennom Agderposten, på hjemmesidene til Arendal kommune og hos Stærk & Co as, og via brev til berørte parter, grunneiere, offentlige instanser og grupper/organisasjoner. I dette varselet ble det også kunngjort at fristen for merknader var 31. januar 2021, som endte med at det kom inn 12 merknader angående oppstarten av planarbeidet. Den 3. mars 2021 ble det avholdt et nytt møte i Arendal kommune, hvor planprogrammet for utviklingen av Eyde energipark og etableringen av Morrows batterifabrikk ble enstemmig vedtatt i kommuneplanutvalget. I Plan- og bygningsloven fra 2008 står det fastsatt at medvirkning skal være en viktig del i planprosesser angående planlegging- og utviklingsprosjekter, og i Arendal kommune ble dette kravet innfridd med et informasjonsmøte over Microsoft Teams den 21. januar 2021. Møtet ble avholdt digitalt på grunn av restriksjoner angående Covid-19 og det var mulig for gjester å

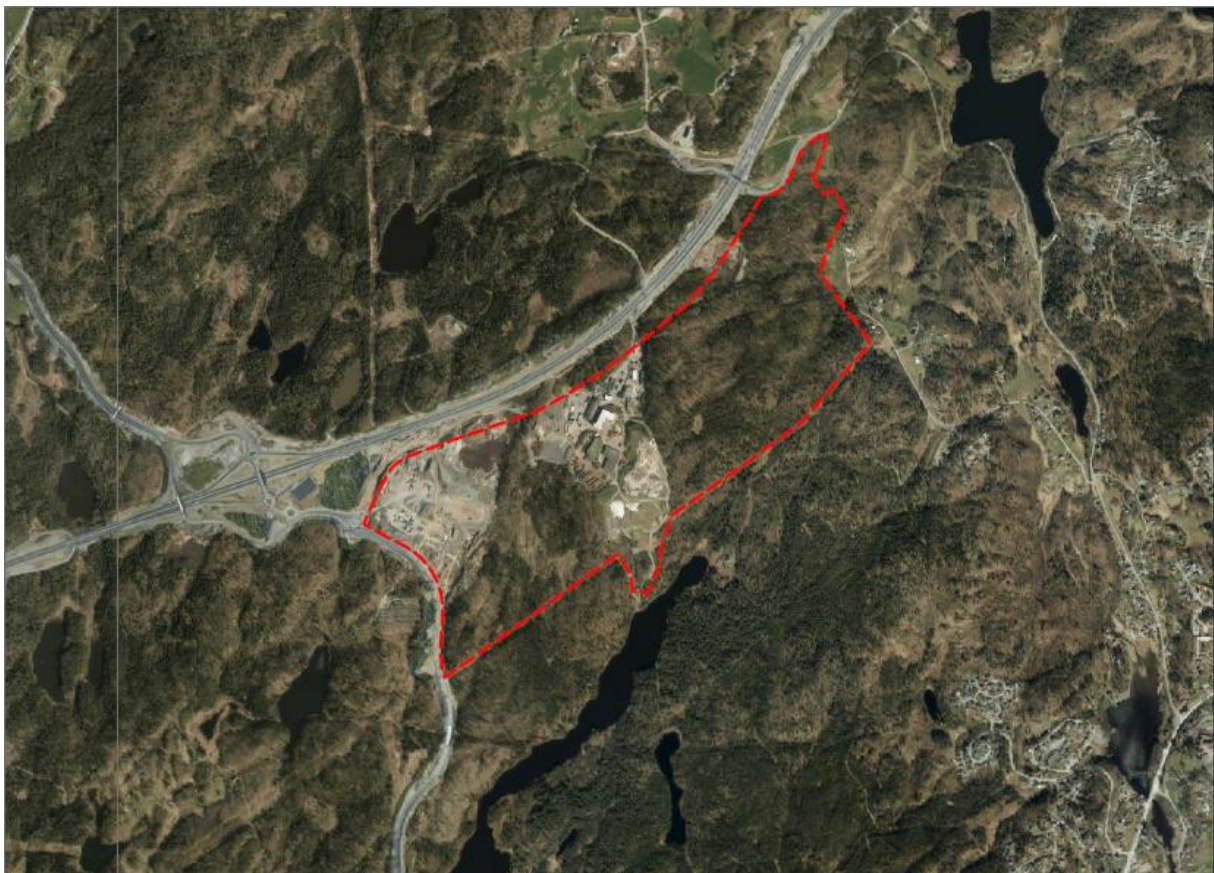
stille spørsmål angående planarbeidet på slutten av møtet. Per dags dato (7. februar 2024) foregår utbyggingen av batterifabrikken fortsatt og den er dermed ikke klar for produksjon av batterier ennå (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 12-13; Bierud og Myklebust, 2023 & Ringholm og Hanssen, 2018, s. 193-194).

Kart 1. Lokalisering av Eyde energipark (rød sirkel) i forhold til Arendal. (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 12)

Kart 2. Vedtatt plankart over Eyde Energipark. (Arendal kommune og Stærk & Co as, 2021)

Kart 3. Satellittbilde av Eyde energipark før etableringen av batterifabrikken. (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 1)

2.3 Naturen og landskapet

Før etableringen av en batterifabrikk på Eyde energipark, kan landskapet bli delt i to ulike deler, nemlig den vestlige delen av planområdet og den østlige delen av planområdet. Begge delene av planområdet er eid av private grunneiere og har et totalareal på 914 daa. Den vestlige delen av området besto av et renovasjonsanlegg eid av Agder Renovasjon IKS og planerte områder på cirka 100 daa. Landskapsbildet på den vestlige delen av planområdet innebærer derfor et område som allerede er i bruk, i form av et renovasjonsanlegg, og tomter som ble brukt til utbyggingen av E18 på området. Områdene som ble brukt under utbyggingen av E18 har stått stille etter at utbyggingsprosjektet ble gjennomført, og kunne derfor brukes til etablering av annen infrastruktur. Denne delen grenser til skogområder i sør, vest og øst, og den grenser til E18 i nord. Den vestlige delen av området har et totalareal på 539 daa (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 19-22 og 37-48 & Maltby, 2022). På grunn av etableringen av Morrows batterifabrikk, måtte renovasjonsanlegget flytte til et nytt sted. Grunnen til dette er at Morrow hadde behov for arealene som renovasjonsanlegget tok i bruk. Ansvar for flyttingen ble lagt på Arendal kommune, som endte med at renovasjonsanlegget fikk en ny tomt på Eyde energipark avdeling Longum, som ligger lenger øst for anleggets opprinnelige plass. Agder Renovasjon IKS ønsket at det nye anlegget skulle være mer innovativt, grønt og fremtidsrettet, noe som førte til at det nye anlegget er mer rustet til å legge vekt på økt gjenbruk, gjenvinning og ny teknologi (Agder kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 118 & Lindebjerg, 2023).

Den østlige delen av planområdet besto av uberørt natur. Her eksisterte det et småkupert skogsterreng med koller, topper, daldrag av ulike størrelser og søkk. Dette landskapet er typisk for Sørlandet og kan derfor finnes på flere områder i regionen. Den høyeste toppen på området ligger på cirka 100 meter over havet og inneholder en høy telemast. Vegetasjonen på området består hovedsakelig av blandingsskog av furu, gran, eik, bjørk og osp, med gode vekstforhold for skogen i den sørvestlige delen av dette området. Blåbærmark og bærlyng er den dominerende vegetasjonen på bakkenivå. Den østlige delen av området har et sammenlagt areal på 418 daa og har blitt kategorisert som et landbruk-, natur- og friluftsområde, med hovedvekt på naturområde. Ifølge NiN Landskap, som er en database som informerer om og kartlegger ulike landskapstyper rundt i Norge, består den østlige delen av to ulike landskapstyper. Disse to landskapstypene er innlandsås- og fjellandskap, og kystlandskap. Store deler av området ligger under innlandsås- og fjellandskap, men en liten del av området går innenfor kystlandskap. Ifølge reguleringsplanen for området utarbeidet av Arendal

kommune og Arendal Eiendom KF, finnes det ikke noen områder eller arter innenfor planområdet som er verneverdige etter naturmangfoldloven (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-48 og 52-54 & Maltby, 2022). Dette området har opplevd stor endring i landskapsbildet på grunn av etableringen av batterifabrikken. Området har gått fra å være et småkupert skogsterreng til et planert terreng med formål om industriutbygging. Dette gjøres ved at vegetasjonen blir fjernet til fordel for fyllinger, som etter hvert vil bli re-etablert av vegetasjon. Fyllingene vil, ifølge reguleringsplanen for området utarbeidet av Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, bli identifisert som et fremmedelement i friluftsområdet sør for planområdet og naturopplevelsen blir derfor forringet i dette friluftsområdet (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 45). Samtidig konstaterer konsekvensutredningen i reguleringsplanen for Eyde energipark at det vil bli gjennomført store inngrep i naturen på området, og prosjektet får derfor en konsekvensgrad på minus 2 angående naturinngrep. Dette tilsvarer at det blir en betydelig miljøskade på naturen på dette området (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 41-46).

Eyde energipark ligger innenfor området Arendal bymark øst. Dette området består av småkupert skogsterreng med blandingsskog av de samme tresortene nevnt ovenfor, og blåbærmark og bærlyng er den dominerende vegetasjonen på bakkenivå. I Arendal bymark øst eksisterer det flere ulike dyrearter, både i form av arter med store leveområder som hjort og elg, og av arter som trenger mindre leveområder som hønsehauk. Det ligger også flere mindre innsjøer og tjern i dette området, hvor Mjåvann vil være den nærmeste vannansamlingen til planområdet. Mjåvann består av ferskvann og inneholder fiskearter som ørret og gjedde, pluss andre arter som tar i bruk innsjøer og tjern, som blant annet øyestikkere og frosker (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-48; Arendal kommune, 2017, s. 23-25 & miljølare, u.å.). Arendal bymark øst er også et attraktivt område for innbyggere i Arendal kommune. Dette området inneholder flere ulike typer av turstier, både mer etablerte turveier med lyktestolper og mindre turstier i et mer kupert og trangt terreng. Disse turstiene blir tatt i bruk under hele året, hvor på vinteren omgjøres de store turstiene til skiløyper. Det eksisterer også badeplasser, gapahuker, bålplasser og lignende infrastruktur som kan bli tatt i bruk når man ferdes i området. Arendal bymark øst inneholder derfor turstier som er tilgjengelige for alle typer mennesker. Én av turstiene i dette området befinner seg rundt Mjåvann og det vil være mulig å kunne se og høre batterifabrikken fra denne turstien (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-48 & Arendal kommune, 2017, s. 3-10).

3. Metode

Dette kapittelet tar for seg de metodiske avgrensingene og gjennomføringene som har blitt gjort i oppgaven. Det vil si hva slags metoder har jeg brukt for å kunne hente inn empiri, hvordan jeg har brukt disse metodene og eventuelt hvilke hindringer som har oppstått underveis i gjennomføringen av datainnhentingene. For å kunne svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål, har jeg valgt en kvalitativ tilnærming til valg av metoder. En kvalitativ forskningsmetode går ut på at man innhenter mer dypere empiri ut ifra et lite utvalg av informanter, enheter og/eller dokumenter med utgangspunkt i ett eller få cases. Denne forskningsmetoden legger hovedvekt på å skape en kontekstuell forståelse av caset som forskningen tar utgangspunkt i og forsøker derfor å undersøke de ulike synspunktene til aktører som er involvert i caset (Clark et al., 2021, s. 350-351 og 372-374). Kvalitativ forskningsmetode samsvarer derfor med mitt formål om å undersøke hvordan ulike naturverdier og -forståelser blir prioritert i etableringen av et arealkrevende energiproduksjonsprosjekt som Morrows batterifabrikk. For å kunne svare på dette, vil det være nødvendig å utforske relevante aktørers tolkninger og synspunkter på etableringen av batterifabrikken på bekostning av lokal natur og hvordan de ulike synspunkter relaterer til hverandre. Derfor har valget falt på å gjennomføre de kvalitative metodene dokumentanalyse og kvalitativt intervju for å innhente relevant og nødvendig empiri.

3.1 Dokumentanalyse

3.1.1 Hva er en dokumentanalyse?

En dokumentanalyse er en kvalitativ datainnsamlingsmetode som legger vekt på å innhente empiri ved hjelp av relevante dokumenter. Disse dokumentene kan være alt fra offisielle dokumenter som reguleringsplaner, stortingsmeldinger og rapporter til mer personlige dokumenter som brev, dagbøker og biografier. Dokumentene kan også være publisert i massemedia, som debattinnlegg eller en avisartikkel, men dokumentene kan også komme fra digitale medier, som for eksempel blogger og innlegg fra sosiale medier. Alle de forskjellige kategoriene av dokumenter nevnt ovenfor har en felles faktor som gjør dem fordelaktige i et forskningsprosjekt, og det er at disse dokumentene allerede finnes. De er lagd på forhånd uten innflytelse og etterspørsel av en forsker. Dokumentene inneholder informasjon angående enten hverdagslige eller profesjonelle aktiviteter, tanker, synspunkter og andre lignende elementer som er relevant for formålet til et forskningsprosjekt. Ved å analysere dokumentene

man har valgt, kan det være mulig å identifisere en sammenheng mellom de ulike dokumentene og eventuelt med empiri hentet fra andre datainnsamlingsmetoder (Clark et al., 2021, s. 498-513 & Clark et al., 2019, s. 292-294).

3.1.2 Hvilke dokumenter har blitt brukt?

For å kunne svare på oppgavens spørsmål med å undersøke hvordan ulike forståelser på naturens verdi blir prioritert i etableringen av Morrows batterifabrikk, har det vært nødvendig å kunne få tak i et utvalg av offisielle og mediabaserte dokumenter som har en eller annen form for relevans til oppgavens formål. Offisielle dokumenter er dokumenter som er produsert enten fra statlige institusjoner som kommuneadministrasjoner og departementer, eller fra organisasjoner, som for eksempel Morrow Batteries ASA. Offisielle dokumenter fra organisasjoner kan være offentlig tilgjengelig for alle, i form av årlige rapporter, reklame og pressemeldinger, men andre offisielle dokumenter fra organisasjonen som er relevante til et forskningsprosjekt er ikke offentlig tilgjengelig, som møtereferater og interne dokumenter (Clark et al., 2021, s. 506-508). I denne oppgaven har det blitt tatt i bruk offisielle dokumenter fra både statlige institusjoner og fra en organisasjon. Fra statlige institusjoner har det blitt tatt i bruk dokumenter fra både lokalt og regionalt nivå, gjennom blant annet reguleringsplaner utarbeidet av Arendal kommune og samarbeidspartnere, men også fra et større nasjonalt nivå gjennom rapporter produsert av Miljødirektoratet. Gjennom å ta i bruk offisielle dokumenter produsert av Arendal kommune, som for eksempel reguleringsplaner og arealplanen, vil det være mulig å kunne undersøke hvordan Arendal kommune tar i bruk naturen ut ifra deres synspunkt på naturens verdi gjennom hvordan de som aktør bruker arealene i kommunen. Ved å undersøke dette, vil det være mulig å kunne identifisere et mulig utgangspunkt på hva Arendal kommune mener er naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon. Rapporter produsert av Miljødirektoratet vil være med på å skape en kontekstuell indikator på hvordan Norge ligger an i andel inngrepsfrie naturområder og kan dermed være med på å bidra i diskusjonen om man skal prioritere naturen på en annen måte i forhold til utvikling av kommunen. Skal man fortsette å bruke naturen sånn som man gjør per dags dato eller skal man legger mer vekt på verne om naturen? Dokumenter produsert av Morrow Batteries ASA, som for eksempel en konsekvensrapport eller et seminar, vil gjøre det mulig å kunne undersøke hvordan Morrow Batteries ASA ønsker å bruke den lokale naturen i deres etablering av en batterifabrikk i Arendal kommune, og hvordan de som aktør mener hva naturens verdi er ut ifra deres forståelse på naturen.

Den andre kategorien av dokumenter som har blitt tatt i bruk i denne oppgaven er dokumenter fra massemedia. Innad i denne kategorien er det aviser, magasiner, filmer og andre former for massemedia som klassifiseres som dokumenter. Disse dokumentene kan inneholde ulike typer av rå data, både i form av informasjon om en sak via en eller flere avisartikler, men også gjennom meningsdannelser i debattinnlegg. Man kan dermed finne rå data som man kan bearbeide om til relevant empiri om ett eller flere case, og/eller ulike synspunkter eller argumenter som har blitt brukt både for og imot i en sak. Debattinnlegg i en avis vil være en god kilde til å kunne finne ulike aktørers meninger om en sak, fenomen eller et case, siden debattinnlegget uttrykker skriverens egne meninger (Clark et al., 2021, s. 509). For å ikke kun ha perspektiver fra Arendal kommune og Morrow Batteries ASA, har det dermed vært hensiktsmessig å ta med debattinnlegg og avisartikler i oppgavens dokumentanalyse. Grunnen til dette er for å finne eventuelle motsetninger innad i diskusjonen rundt naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon. Aktører som Arendal kommune og Morrow Batteries ASA vil på en side forklare hvordan de prioriterer naturen under etableringen av batterifabrikken og fremmer etableringen i et positivt lys, men dette må ikke nødvendigvis samsvare med hvordan innbyggerne i Arendal kommune ønsker at kommunestyret skal bruke den lokale naturen. Ved å ta i bruk avisartikler og debattinnlegg vil det være mulig å kunne identifisere om det er motsetninger mellom Arendal kommunes bruk av den lokale naturen til etablering av arealkrevende næringsliv og lokale innbyggers meninger angående kommunestyrets bruk av naturen. Debattinnleggene og avisartiklene vil også gjøre det mulig å kunne undersøke lokale innbyggernes holdninger til Morrow Batteries ASA sine handlinger mot den lokale naturen på Eyde energipark. Ved å ha med debattinnlegg og avisartikler, vil det være mulig å kunne utforske naturens verdi i fornybar energiproduksjon ut ifra et nedenifra hverdagslivs-perspektiv som et motpol mot et systemdominert perspektiv.

Ved å ha med disse to ulike kategoriene av dokumenter, vil det være mulig å kunne identifisere synspunkt i forhold til hva flere ulike typer aktører mener naturens verdi er, hvordan man skal prioritere ulike forståelser på naturen og hvordan dette har blitt presentert i de ulike dokumentene. Dette er fordelaktig med oppgavens formål, på grunn av at disse dokumentene inneholder ikke noen form for innflytelse av meg som forsker og består derfor av rå data om hvordan naturen har blitt prioritert i etableringen av Morrows batterifabrikk og hvordan ulike aktører har reagert på denne prioriteringen. Disse dokumentene vil derfor inneholde informasjon angående synspunkter av etableringen av et arealkrevende energiproduksjonsprosjekt på bekostning av lokal natur. For eksempel vil

konsekvensutredningen i reguleringsplanen for Eyde energipark vise hva slags inngrep som har blitt planlagt skal gjennomføres og hvordan Arendal kommune har vurdert naturlandskapet og terrenget på området. Rapporter utarbeidet av Morrow Batteries ASA på sin side vil vise hvordan de som organisasjon verdilegger naturen på både et globalt skala gjennom deres innhenting av råvarer og på et lokalt skala gjennom ringvirkninger på naturen på Eyde energipark. Og ikke minst vil debattinnlegg og avisartikler vise hvordan ulike innbyggere i Arendal og omegn stiller seg til et arealkrevende prosjekt på bekostning av lokal natur. Dette vil være med på å skape en kontekstuell forståelse av hvordan ulike naturforståelser har blitt prioritert i etableringen av batterifabrikken, og sammen med innhenting av mer empiri gjennom intervju av relevante aktører, kan være med på å bygge opp under diskusjonen på hva som er naturens verdi i fornybar energiproduksjon.

Tabell 1 viser en oversikt over hvilke dokumenter som har blitt brukt i dokumentanalysen. Dette er dokumenter som inneholder informasjon og empiri angående hvordan ulike aktører stiller seg til naturens verdi og hvordan naturen blir prioritert angående utviklingsprosjekter som krever store mengder areal. Disse dokumentene inneholder derfor begreper som *natur*, *Morrows batterifabrikk*, *klima og miljø*, og andre relevante begreper som omhandler natur, Morrows etablering av batterifabrikk og bruk av areal i Arendal kommune.

Utgiver	År	Dokumenttype	Navn
Arendal kommune	2022	Reguleringsplan	Planbeskrivelse med konsekvensvurdering – Områdeplan for Eyde energipark
Arendal kommune	2023	Kommunedelplan	Kommunedelplan for naturmangfold
Arendal kommune	2020	Styringsdokument	Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2030
Arendal kommune	2023	Styringsdokument	Kommuneplanens arealdel 2023-2033
Morrow Batteries ASA	2022	Rapport	Impact Report 2022
Morrow Batteries ASA	2022	Rapport	Annual Report 2022
Morrow Batteries ASA	2023	Rapport	Equality in Morrow
Morrow Batteries ASA	2022	Rapport	Transparency Act Report 2022
Morrow Batteries ASA	2023	Retningslinje	Mineral Policy

Morrow Batteries ASA	2023	Retningslinje	Environmental Policy
Jan Gundersen /Agderposten	2023	Debattinnlegg	«Morrow og boligbygging»
Ole J. Stensvand /Agderposten	2022	Debattinnlegg	«Vi har vel ikke tid til å feil på det grønne skiftet»
Ole J. Stensvand /Agderposten	2022	Debattinnlegg	«Jeg blir ekstremt provosert av den prosessen som foregår rundt Morrow»
Harald Øksenholt /Agderposten	2022	Debattinnlegg	«Arendal må beskytte Bymarka øst»
Agderposten	2023	Avisartikkel	«Mener Morrow må betale for ødelagt natur»
NRK	2023	Nyhetsartikkel	«Fersk undersøkelse: Stor tro på gigantisk batterifabrikk»

Tabell 1. Oversikt over dokumenter som har blitt tatt i bruk av oppgaven.

I forbindelse med prosessen bak utvelgelsen av relevante dokumenter har det vært hensiktsmessig å ta i bruk bestemte begreper for å kunne sortere hvilke dokumenter som vil være relevante og hvilke som ikke er det. Begreper som har blitt brukt er *natur*, *naturens verdi*, *klima og miljø* og *naturforståelse* for å kunne identifisere offisielle dokumenter fra både statlige institusjoner og fra Morrow Batteries ASA som forteller noe angående hvordan etableringen av batterifabrikken påvirker den lokale naturen på og rundt Eyde energipark, og hvordan ulike aktører har tolket naturens verdi i etableringen av batterifabrikken. Har for eksempel naturen en verdi som gjør at det er verneverdig eller blir naturens verdi tolket slik at den ikke er nyttig og kan dermed fjernes til fordel av næringsliv? Dette er spørsmål som kan være mulig å svare på ved å ta i bruk offisielle dokumenter som inneholder begrepene ovenfor. Det har også vært nødvendig å ta i bruk begreper som *Morrows batterifabrikk*, *Arendal batterifabrikk*, *etablering av batterifabrikk Arendal* og *norsk fornybar energiproduksjon* for å avgrense mengden av dokumenter som er produsert av statlige institusjoner til å handle om Morrows batterifabrikk, hendelsesforløpet til etableringen av batterifabrikken og om planleggingen av Morrows batterifabrikk. En tredje form for begrepsbruk har funnet sted for å kunne finne relevante dokumenter som inneholder informasjon angående synspunkter/tolkninger av naturens verdi og naturforståelse hos andre

aktører enn Arendal kommune og Morrow Batteries ASA. For å kunne klare dette, har begreper som *kritikk Morrows batterifabrikk*, *Agderposten kritikk av Morrow* og *Agderposten debattinnlegg Morrow* blitt brukt for å finne dokumenter som presenterer andre aktørers synspunkter på naturens verdi i forhold til etableringen av batterifabrikken. Andre avsier, som Fædrelandsvennen og Grimstad Adressetidende, har også blitt brukt under søket etter relevante artikler og debattinnlegg.

3.1.3 Hvordan har jeg analysert dokumentene?

Dokumentene nevnt i tabell 1 inneholder ulike mengder av relevant informasjon for oppgavens formål. For å kunne bevege seg rundt denne mengden av informasjon og finne empiriske funn som kan brukes, er det derfor en nødvendighet å kunne kategorisere informasjonen i dokumentene for å kunne identifisere underliggende temaer. På grunn av oppgavens kvalitative forskningsdesign, har det vært fordelaktig å ta i bruk en kvalitativ innholdsanalyse. Dette er en metodeanalyse som legger vekt på å kunne kartlegge tematikker og kategorier som er relevant til et forskningsprosjekts tema. Dette kan gjennomføres ved å danne kategorier, hvor man kan sette inn informasjon under den kategorien som passer med informasjonens innhold. Ved å gjøre dette kan man luke ut irrelevant informasjon innad i relevante dokumenter, samtidig som man finner den informasjonen man selv trenger. Dette vil skape et system av kategorier som man kan bruke for å undersøke eventuelle relasjoner mellom dokumentene eller funnene, synspunkter og/eller andre former for relevante funn (Clark et al., 2021, s. 516-517). Kvalitativ innholdsanalyse har vært en gunstig metodeanalyse for denne oppgaven, på grunn av at den har vært til hjelp å kunne redusere antallet data som ligger i dokumentene presentert i tabell 1. Samtidig har kvalitativ innholdsanalyse gjort det mulig å kunne identifisere motsetninger og likheter i prioriteringene av naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon og dermed kunne bruke disse funnene i oppgavens analysedel og diskusjonsdel.

Men hvordan har dette blitt gjennomført i denne forskningen? Her har det vært fordelaktig å skape kategorier som samsvarer med masteroppgavens tema, som er naturens verdi i fornybar energiproduksjon. Dermed har det vært nødvendig å dele opp temaet i kategorigrupper, som man kan flette inn flere typer kategorier inn i. Dette skapte et system av kategorier som fungerte for identifisering av empiri. Kategorigruppene ble som følger «naturens verdi» og «fornybar energiproduksjon». Under kategorigruppen «naturens verdi» var det mulig å legge

til kategorier som involverte forståelser på naturen, hva ulike aktører mente naturens verdi er, holdninger til naturen og bruk av naturen. Disse kategoriene gjorde det mulig å kunne utforske de ulike aktørenes sine naturforståelser og hvordan disse naturforståelsene har påvirket deres synspunkter på naturen og dens verdi. Under kodegruppen «fornybar energiproduksjon» ble det lagt inn ulike kategorier som omhandlet selve etableringen av Morrows batterifabrikk, planprosessen rundt dette og hvordan naturens verdi har blitt vurdert i forhold til etableringen av batterifabrikken, men denne kategorigruppen inneholdt også meninger og synspunkter angående etableringen av Morrows batterifabrikk, som for eksempel at man synes at batterifabrikken er et bra initiativ for Arendal kommune, men at det er kjipt at det går utover den lokale naturen. Rent praktisk sett, har det blitt tatt i bruk en tabell for hver av kategorigruppene, med utgangspunkt i coding manual-eksemplet presentert i Table 15.3 i Clark et al. (2019, s. 305). Tabellen besto av de ulike kategoriene som ligger under kategorigruppen og det var dermed mulig å kunne flette inn informasjon fra de ulike dokumentene fra Tabell 1 inn under de relevante kategoriene. Dette har skapt et oversiktlig bilde over den relevante informasjonen som eksisterer i de utvalgte dokumentene.

3.1.4 Hvorfor dokumentanalyse?

Dersom man skulle ha gjennomført dette forskningsprosjektet uten å ta i bruk metoden dokumentanalyse, ville det vært nødvendig å bruke flere andre kvalitative forskningsmetoder for å kunne oppnå den samme empirien man kunne fått tak i via dokumenter. Dette hadde vært mulig å kunne gjennomføre, for eksempel via flere intervjuer av relevante aktører med en intervjuguide bestående av flere spørsmål enn de som har blitt brukt i denne oppgaven og/eller via for eksempel deltakerobservasjon av hvordan aktører bruker og vurderer naturen. Problemet er at deltakeren, enten i et intervju eller i en observasjon, kan reagere negativt når vedkommende må svare på spørsmål som allerede er besvart i ett eller flere dokumenter eller må ha en forsker hengende over seg når vedkommende skal vise hvordan man vurderer eller bruker naturen. Dermed har det vært fordelaktig å ta i bruk dokumentanalyse i denne oppgaven, for å unngå at man skaper en irritasjon hos deltakerne som har sagt ja til å stille til intervju. Ved å ha en dokumentanalyse kan man finne relevant empiri, men også ha mulighet til å finne eventuelle mangler i de empiriske funnene i dokumentanalysen og dermed bygge dette opp via intervju eller andre forskningsmetoder.

I Clark et al. (2019, s. 294-298) blir det identifisert fire grunner til at det å bruke dokumentanalyse er en god idé. Disse fire grunnene består av validitet, stabilitet, tilgjengelighet og kostnad, og alle disse kan gjenkjennes i mitt utgangspunkt for å bruke dokumentanalyse. Dokumentene som har blitt brukt i oppgaven består av informasjon som allerede er der ute og har ikke blitt endret på grunn av at jeg bruker dokumentene i forskningen. Dersom en aktør deltar på et intervju, kan det være mulig at aktøren endrer sin mening på hva vedkommende synes om naturen siden de ikke vil bli dømt eller hengt ut for sin mening. Dette vil ikke være mulig i en dokumentanalyse på grunn av at dataen allerede er skrevet ned, noe som øker oppgavens validitet (Clark et al., 2019, s. 294-295). Dokumenter har også en høy stabilitetsverdi, i og med at de ikke nødvendigvis forandrer seg over tid og hvert fall ikke på grunn av masteroppgaven selv. Dokumentene brukt i oppgaven er hovedsakelig digitale dokumenter og det kan være en mulighet at dokumentene fjernes fra nettet eller at de blir oppdatert med ny informasjon. Allikevel opplever man at disse dokumentene er stabile i at informasjonen står der uansett og uavhengig av hvordan jeg ligger i forskningsprosessen. Denne stabilitetsverdien er ikke nødvendigvis like høy i andre forskningsmetoder, som for eksempel i en deltakerobservasjon med en aktør som har en klønete dag på jobb. Ulempen med dokumentene her, er at man kan kun jobbe med den informasjonen som står stabilt i dokumentene. Dersom man ønsker noe annen informasjon, må man ta i bruk andre dokumenter eller forskningsmetoder (Clark et al., 2019, s. 296).

Det å bruke dokumenter er også fordelaktig i at de kan vær mer tilgjengelig å få tak i enn å få tilgang til den arenaen man ønsker å forske på. Man kan oppnå problemer med å tillatelse til å delta i en arena man vil forske på, om aktørene har tid til å delta på et intervju eller lignende, eller at området man ønsker å ha som case ligger altfor langt unna deg selv. Dette kan dermed løses gjennom å ta i bruk dokumenter for å innhente eventuell data som man ellers ikke hadde mulighet til å få tak i. Offentlige dokumenter fra Arendal kommune og rapporter/retningslinjer fra Morrow Batteries ASA ligger ute på deres nettsider og er tilgjengelige for dem som ønsker å lese eller bruke dem. Dette gjør at dokumentene i denne oppgaven er mindre tidkrevende og kostbart enn det å reise til og fra Arendal kommune for å gjennomføre intervjuer, noe som også er en av grunnene til at man tar i bruk dokumenter. Ved å ta i bruk dokumenter som en kilde til data har spart meg som forsker både tid og penger, på grunn av at dokumentene inneholder nødvendig informasjon for oppgaven og jeg trengte derfor ikke bruke mer tid og penger på å reise til og fra Arendal enn det jeg måtte (Clark et al., 2019, s. 296-298).

På den andre siden har bruk av dokumentanalyse ført til at jeg har fått tak i relevant funn til senere bruk i analyse- og diskusjonsdelen, men dokumentene har ikke inneholdt all den nødvendige informasjonen jeg trenger for å kunne svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Spesielt ligger det flere dokumenter der ute som forklarer Arendal kommunes og Morrows sine synspunkter, men ikke nødvendigvis like mange dokumenter som presenterer innbyggers perspektiver på etableringen av batterifabrikken på bekostning av lokal natur. Det finnes selvfølgelig noen debattinnlegg i lokalaviser, men disse er ikke nødvendigvis et felles synspunkt og de fleste debattinnleggene om Morrows etablering har blitt skrevet av politikere i Arendal og andre nærliggende kommuner. Dersom denne masteroppgaven kun hadde tatt i bruk dokumentanalyse som forskningsmetode, ville det vært vanskelig å kunne få tak i nok empiri angående innbyggere og deres meninger om naturens verdi i fornybar energiproduksjon. På grunn av dette har det vært nødvendig å ta i bruk en annen forskningsmetode for datainnsamling i denne oppgaven, nemlig intervju.

3.2 Intervju

3.2.1 Hva er et intervju og hva slags type intervju?

På grunn av oppgavens kvalitative forskningsdesign, har det vært hensiktsmessig å ta i bruk et kvalitativt intervju. Dette er et type intervju som legger til rette for mer fleksibilitet i intervjuprosessen og retter fokuset på intervjudeltakerens synspunkt og interesser i forskningsprosjektets tema. Kvalitative intervjuer er en forskningsmetode hvor man innhenter informasjon gjennom å spørre og eventuelt diskutere med en intervjudeltaker om forskningsprosjektets tema, men er åpen for å kunne snakke utenfor temaet. Her legges det mer vekt på å finne ut hvordan intervjudeltakeren oppfatter og mener om ett eller flere temaer som er relevant til forskningsprosjektet. En intervjuguide er fordelaktig i et kvalitativt intervju, siden det kan gjøre det mulig å komme tilbake i intervjuets hovedtema igjen etter eventuelle digresjoner og den er til hjelp for intervjueren å finne ut av hva han/hun/hen ønsker å finne svar på gjennom intervjuet. Det betyr ikke at intervjueren er bundet til intervjuguiden og det er derfor mulig å kunne stille oppfølgingsspørsmål dersom noe trenger en dypere forklaring. Et kvalitativt intervju innhenter mye nyttig og relevant informasjon til forskningsprosjektet og det er en stor sannsynlighet for at man intervjuer flere enn én person. Dette fører til at man får en større jobb med å transkribere, kode og analysere informasjonen

man har hentet inn, noe som kan være tidkrevende og dermed en liten ulempe med kvalitative intervjuer (Clark et al., 2021, s. 425-431 & Clark et al., 2019, s. 210-211).

For denne oppgaven har det vært fordelaktig å ta i bruk semi-strukturerte kvalitative intervjuer. Dette er en intervju type som legger til rette for at jeg som forsker har en intervjuguide med spørsmål som må bli tatt i bruk i intervjuet for å kunne oppnå de svarene jeg ønsker. På den andre siden, er man ikke nødt til å stille alle spørsmålene helt som dem står i intervjuguiden. Man kan omformulere dem under intervjuet, slik at de passer bedre inn i konteksten intervjuet er i. I tillegg gir et semi-strukturert intervju muligheten til å kunne stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervju prosessen, dersom noe er uklart og trenger en dypere forklaring (Clark et al., 2021, s. 425-426 & Clark et al., 2019, s. 211). Men hvorfor har semi-strukturerte kvalitative intervjuer blitt brukt i oppgaven? Grunnen til det ligger i den semi-strukturerte intervjuets frie form, hvor jeg har hatt muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål til intervjudeltakerne ut ifra intervjuguidene jeg har lagd, samtidig som at jeg har en intervjuguide å basere meg på. Det har vært nødvendig for min del å ha et sett av spørsmål som ville gi meg de svarene jeg ønsket for å kunne svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål, men det har også vært gunstig for meg å kunne stille et par ekstra spørsmål til intervjudeltakerne man kommer på fortløpende i intervjuet basert på hva deltakerne forteller. Pluss at friheten til å kunne bytte på rekkefølgen av spørsmålene i de forskjellige intervjuene som har blitt gjennomført basert på samtalen var også fordelaktig, slik at samtalen ble mer kontinuerlig og ikke nødvendigvis hoppet fram og tilbake på flere ulike temaer.

3.2.2 Utvalg og informantene

I denne oppgaven har jeg valgt å intervju ulike nøkkelaktører i debatten rundt etableringen av Morrows batterifabrikk i Arendal kommune. Dette tilsvarer aktører innenfor et byråkratisk utgangspunkt, som for eksempel politikere og ansatte i Arendal kommune, og innenfor virksomheten Morrow Batteries ASA. I tillegg tilsvarer dette aktører som ikke står innenfor noen systemorientert utgangspunkt, men som har et mer hverdagslig innfallsvinkel til etableringen av Morrows batterifabrikk. Utvalget av intervjudeltakerne har dermed tatt utgangspunkt i fire kategorier av aktører som er relevante til forskningsprosjektets tema. Disse fire kategoriene er Morrow Batteries ASA, ansatte i Arendal kommune, politikere i Arendal kommune og innbyggere i Arendal kommune og omegn. I alt har jeg intervjuet 7 personer. 1

fra kategorien Morrow Batteries ASA, 1 fra kategorien ansatte i Arendal kommune, 3 fra kategorien politikere i Arendal kommune og 2 fra kategorien innbyggere i Arendal kommune og omegn.

Disse fire kategoriene av aktører har blitt valgt ut ifra en «generic purposive sampling», hvor jeg har konstruert ulike kriterier på hvordan de ulike aktørene er relevante til oppgavens case og hvordan de er relevante til oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Kategorien Morrow Batteries ASA er konstruert på grunnlag av at virksomheten Morrow Batteries ASA står for konstruksjonen av batterifabrikken på Eyde energipark, og derfor er det relevant med denne kategorien av aktører på grunn av deres sentrale posisjon i etableringen av batterifabrikken på bekostning av den lokale naturen på området. Det er viktig å kunne få med denne kategorien av aktørers synspunkt på hva som er naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon, siden Morrow Batteries ASA holder på med en etablering av fornybar energiproduksjon. Morrow Batteries ASA er ikke den eneste kategorien av aktører som har hatt en tilknytning til etableringen av en batterifabrikk på Eyde energipark, og derfor har de to kategoriene ansatte i Arendal kommune og politikere i Arendal kommune blitt konstruert. Ansatte og politikere i Arendal kommune har en form for politisk styringsmakt over hvordan Arendals arealer skal og ønskes at skal bli brukt, hvor av ansatte i Arendal kommune konstruerer reguleringsplaner med vurderinger av hvordan naturen vil bli berørt i kommunens bruk av arealer. Politikere i Arendal kommune på sin side kan sitte i en styreposisjon, hvor han/hun/hen kan stemme over planene som ansatte i Arendal kommune fremmer og kan dermed vurdere om etableringen av et prosjekt balanserer opp for inngrep i naturen. På grunn av disse to kategoriens sine posisjoner i planleggingen og utviklingen av Arendal kommune, har det vært fordelaktig for dette prosjektet å innhente deres forståelser på hva som er naturens verdi, hvordan Arendal kommune ønsker at naturens rolle skal være i utviklingen og hvordan disse prioriterer naturforståelser i etableringen av fornybar energiproduksjon. Ved å intervju relevante aktører innenfor de tre kategoriene Morrow Batteries ASA, ansatte i Arendal kommune og politikere i Arendal kommune, vil det være mulig å skape et ovenfra og ned-perspektiv på hva som er naturens verdi i fornybar energiproduksjon.

Den siste kategorien av relevante aktører, innbyggere i Arendal kommune og omegn, ble det også tatt i bruk en «generic purposive sampling» for å få tak i de rette personene å kunne intervju. Dermed konstruerte jeg kriteriet om at aktøren hadde presentert sin mening om Morrows batterifabrikk via massemedier, hvor debattinnlegg var den dominerende formen.

Når jeg dermed fant relevante debattinnlegg i Agderposten, ble det forsøkt å få kontakt med dem som hadde skrevet debattinnleggene. Dessverre fikk jeg ikke noe svar og jeg måtte derfor tenke annerledes på hvordan jeg skulle få tak i relevante aktører som passet til kategorien innbygger i Arendal kommune. Dermed tok jeg i bruk «snowball sampling» som en metode på å finne relevante aktører innenfor denne kategorien. Jeg tok dermed i bruk kontakter i min egen omkrets for å høre om de hadde noen anbefalinger på personer som kunne være aktuelle kandidater til intervju, og deretter høre med disse igjen om de kunne anbefale noen videre igjen. Den første gruppen i «snowball samplingen» ble ikke spurt til å delta på intervju. Grunnen til dette er en personlig tilknytning til den første gruppen som kan senke oppgavens validitet og reliabilitet, og jeg ønsket meg relevante aktører som ikke visste hvem jeg var på forhånd, slik at jeg kunne innhente empiri som ikke hadde innflytelse av mitt kjennskap til aktøren. Grunnen til at jeg konstruerte kategorien innbyggere i Arendal kommune og omegn var for å finne aktører som ikke hadde en tilknytning til etableringen av batterifabrikken, men som kunne oppleve ringvirkningene av inngrepet på naturen på Eyde energipark og på Arendal kommunes bruk av naturen. Ved å kunne identifisere ulike naturforståelser hos ulike innbyggere i Arendal kommune og omegn, ville det være mulig å kunne utforske eventuelle motsetninger av forståelsen på naturens verdi hos de ulike aktørene i etableringen av batterifabrikken. Samtidig vil det å intervju innbyggere i Arendal kommune og omegn være med på å kunne skape et nedenfra og opp-perspektiv på hva som er naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon.

For å kunne få tak i det utvalget av aktører som jeg ønsket å intervju, ble det tatt i bruk to ulike metoder for «purposive sampling», nemlig «generic purposive sampling» og «snowball sampling». En «purposive sampling» innebærer at man velger deltakere som inneholder en eller annen form for relevans til det forskningsprosjektet handler om, og kan derfor gi forskeren en rikelig mengde med informasjon om ett eller flere temaer. Utvalget blir derfor ikke valgt ved en tilfeldighet, de blir valgt for en grunn. Dette kan gjennomføres via flere ulike typer for «purposive sampling», hvor av «generic purposive sampling» og «snowball sampling» er to av dem (Clark et al., 2021, s. 378-380). «Generic purposive sampling» går ut på at man finner de rette casene og/eller deltakerne for å kunne svare på et eller flere problemstillinger ved å tilsette deltakerne og/eller casene et sett med kriterier. Disse kriteriene gjør at casene/deltakerne blir mer relevante og nyttige i et forskningsprosjekt, siden disse inneholder nødvendig informasjon til oppgaven. I for eksempel et forskningsprosjekt som undersøker et spesifikt case, er det en fordel å få tak i aktører som har en eller annen form for

relevans til dette caset, og man finner disse aktørene ved å lage kriterier som gjør at noen aktører passer bedre enn andre. Kriteriet i dette eksemplet kan være at aktøren har jobbet med caset, har skrevet et debattinnlegg om det eller bor i casets nærområde (Clark et al., 2021, s. 382-383). «Snowball sampling» derimot går ut på at man som forsker først får tak en liten relevant gruppe med aktører og legger dem inn i forskningsprosjektets utvalg. Deretter spør man denne gruppen om de kan anbefale noen andre aktører som er relevante til forskningsprosjektets formål. Hvis man får tak i anbefalingene til den første gruppen og for eksempel intervjuer dem, kan man også spørre denne gruppen av aktører om de har noen anbefalinger. Denne prosessen kan foregå helt til man har fått tak i nok deltakere eller til at anbefalingene begynner å gå i sirkel (Clark et al., 2021, s. 383-385 & Clark et al., 2019, s. 170-171).

3.2.3 Intervjuprosessen

På grunnlag av at det er fire ulike kategorier av aktører som jeg ønsket å få kontakt med og intervjuer, ble det dermed lagd fire ulike intervjuguider som passet til hver av kategoriene. Grunnen til dette var at jeg hadde behov for ulike svar hos de ulike kategoriene av aktørene, noe som gjorde at noen spørsmål var mer relevant for den ene typen av aktører enn andre. For kategorien Morrow Batteries ASA ble det mer relevant å stille spørsmål rundt deres virksomhetsstrategi, hvordan naturen blir tolket i denne strategien, hva Morrow Batteries ASA tenker om ringvirkninger på natur og miljø på den lokale naturen i Arendal kommune og på den lokale naturen på områdene som batterifabrikken henter råvarene sine fra. For kategorien ansatte i Arendal kommune ble det lagt mer vekt på spørsmål rundt hvordan Arendal kommune ønsker at kommunens utvikling skal foregå, hvordan naturen spiller inn i denne utviklingsstrategien, hvordan kommunen prioriterer kommunen prioriterer ulike naturforståelser med vekt på lokale naturverdier og Morrows naturverdier. Hos kategorien politikere i Arendal kommune ble det stilt lignende spørsmål som til ansatte i Arendal kommune, men det ble også lagt vekt på spørsmål rundt hvordan de ulike politiske partiene og representantene tolket naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon, og hva de tror er innbyggernes syn på naturens verdi.

Den siste kategorien av aktører, innbyggere i Arendal kommune og omegn, inneholdt flest spørsmål som skilte seg ut fra resten av intervjuguidene. Dette er fordi at de tre andre kategoriene av aktører representerer en systemverdens-perspektiv eller et ovenfra og ned-

perspektiv med komplekse byråkrati-systemer med ulike regler og vedtak på hvordan ting skal være, mens innbyggere i Arendal kommune og omegn representerer et livssystem-perspektiv eller et nedenfra og opp-perspektiv som legger mer vekt på det hverdagslige liv. Her er spørsmål som hvordan innbyggerne bruker naturen, hva som er naturens verdi, hvordan naturen burde bli prioritert i kommunens utvikling og hva innbyggerne mener om etableringen av batterifabrikken på bekostning av den lokale naturen på Eyde energipark og på andre områder som Morrow henter råvarene sine ifra mer relevant for å få tak i den informasjonen som jeg trenger. Det ble konstruert noen spørsmål som var felles for alle intervjuguidene, som for eksempel «mener du/(din organisasjon) at det er nødvendig å gjennomføre naturinngrep for å fikse klimakrisen?». Grunnen til felles spørsmål som dette, var for å få tak i alle de ulike aktørenes synspunkt og tolkninger på hva som er naturens verdi og hvor denne verdien ligger i forhold til verdien av arealkrevende byggeprosjekter. Intervjuene var heller ikke bundet av intervjuguidene og det var fullt mulig for intervjudeltakere å diskutere fritt rundt forskningsprosjektets tema, samtidig som at det var mulig for meg å kunne stille oppfølgingsspørsmål hvis det ble nødvendig.

Intervjudeltakerne ble hovedsakelig kontaktet via e-post, hvor møtested og tidspunkt ble avtalt. Intervjuene ble gjennomført fysisk i lydtette rom ved intervjudeltakerens arbeidsplass, hvor jeg og intervjudeltakeren kunne gjennomføre intervjuet uforstyrret. Intervjuene varte i gjennomsnitt mellom 15 og 20 minutter, avhengig av hvor mange oppfølgingsspørsmål jeg kom med og hvor lenge intervjudeltakeren ønsket å prate. Intervjuguiden ble sendt på forhånd til én aktør, siden denne aktøren spurte etter denne. Bortsett fra dette, ble ikke intervjuguidene sendt på forhånd til intervjudeltakerne. Intervjudeltakerne ble tilsendt samtykkeskjema sammen med forespørselen om de ville delta på intervju, slik at de hadde muligheten til å kunne lese seg opp på oppgavens formål, hva det innebar å delta på intervju, hvordan deres personvernsopplysninger blir behandlet og oppbevart, og deres rettigheter som deltaker i forskningsprosjektet. Dette ga intervjudeltakeren til å forberede seg på hva som er temaet i intervjuet, men ikke hva som kom til å bli spurt etter. Grunnen til dette var at jeg ønsket mer umiddelbare reaksjoner, meninger og svar på spørsmålene mine i stedet for et mer fabrikkert svar som ikke nødvendigvis er det man hundre prosent mener. I ett tilfelle var det ikke mulig for én av intervjudeltakerne å kunne gjennomføre personlig intervju på grunn av høy forespørsel, men jeg fikk tilbud om å delta på et digitalt forskningsseminar hos denne aktøren sammen med andre mastergradsstudenter. Her fikk jeg muligheten til å kunne stille noen av spørsmålene fra intervjuguiden og jeg fikk en liten presentasjon av dem som aktør, deres

historie og deres produksjonsprosesser. I tabell 2 nedenfor forekommer det en oversikt over intervjuene som har blitt gjennomført i dette forskningsprosjektet, med detaljer rundt dato, deltakere og lengde på intervjuene.

Intervjunummer	Dato	Deltaker	Lengde
1	04.03.2024	Politiker 1	17 minutter
2	06.03.2024	Kommuneansatt 1	20 minutter
3	23.03.2024	Morrow Batteries ASA	60 minutter
4	02.04.2024	Politiker 2	24 minutter
5	16.04.2024	Politiker 3	27 minutter
6	20.04.2024	Innbygger 1	11 minutter
7	04.05.2024	Innbygger 2	12 minutter

Tabell 2. Oversikt over intervjuene

3.2.4 Etikk

Denne masteroppgaven fikk godkjenning av SIKT den 21.02.2024 til å kunne bearbeide og oppbevare personopplysninger innhentet via intervjuer. Datainnsamlingen har foregått på forskningsetisk metode, hvor retningslinjer for personvern har blitt fulgt nøye. Alle intervjudeltakerne har fått tilsendt samtykkeskjemaet ved forespørsel om deltakelse, hvor deltakeren kunne innhente informasjon om hva det innebærer å delta på intervju, at det er frivillig å delta, at vedkommende kan når som helst trekke seg fra forskningsprosjektet uten å måtte gi noen grunn og at dersom vedkommende trekker seg, vil alle personopplysningene om vedkommende bli slettet. Intervjudeltakerne fikk også informasjon om hvordan forskningsprosjektet oppbevarer og behandler opplysningene som intervjudeltakeren kommer med, og at som intervjudeltaker har man rett til innsyn av hvordan opplysningene blir brukt i oppgaven, at man kan få rettet opp i opplysninger som er feil eller misvisende og man kan få slettet noen opplysninger om det ønskes. For å sikre informert samtykke fra intervjudeltakerne, har samtykkeskjemaet inkludert en samtykkeerklæring med avkrysningspunkt om at man samtykker til deltakelse på intervju og en signaturlinje som spør etter signatur og dato.

3.2.5 Hvorfor intervju?

I min begrunnelse på hvorfor jeg har tatt i bruk dokumentanalyse som forskningsmetode, forklarte jeg at dokumentanalysen ga meg en solid mengde med empiriske funn. Samtidig forklarte jeg det at en dokumentanalyse alene ikke ville gi meg nok informasjon til å kunne svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål, spesielt ut ifra innbyggernes synspunkt om naturens verdi i etableringen av Morrows batterifabrikk. Dermed anså jeg det som fordelaktig å ta i bruk intervju som en forskningsmetode for å kunne komme nærmere den relevante informasjonen jeg hadde behov for. Med et intervju kunne jeg stille de nødvendige spørsmålene til de ulike kategoriene av aktører slik at jeg fikk de svarene jeg hadde behov for, pluss ekstra informasjon som jeg eventuelt ikke hadde tenkt på. Med andre ord, ved å ta i bruk intervju, fikk jeg muligheten til å kunne gå mer i dybden på meningene og synspunktene hos de ulike kategoriene av aktører som jeg ønsket å intervju. Dette ville dermed gi mer empiri som jeg kunne ta i bruk i analyse- og diskusjonsdelen av oppgaven. Noe av informasjonen som jeg fikk ut ifra intervjuene var det samme som det jeg fikk ut ifra dokumentene nevnt i Tabell 1, men det meste av informasjonen jeg fikk fra intervjuene var rå data som jeg ikke hadde fått fra ulike dokumenter. Spesielt har intervju vært gunstig å ha med i oppgaven for å få tak i innbyggers perspektiver og meninger angående oppgavens tema. Debattinnlegg i lokalaviser har gitt meg relevant informasjon, men i disse diskuteres gjerne flere ulike temaer i et innlegg. Derfor har intervju gitt meg muligheten til å kunne innhente informasjon angående ulike innbyggers synspunkt på hva de mener er naturens verdi i etableringen av arealkrevende energiproduksjonsprosjekter.

En annen grunn som førte til at jeg tok i bruk intervju som en metode, spesielt semi-strukturert intervju, er på grunn av fleksibiliteten til semi-strukturerte intervju. En av karakteristikkene ved semi-strukturerte intervjuer er muligheten til å kunne stille oppfølgingsspørsmål til intervjudeltakerne dersom jeg kom på noe ekstra jeg ville spørre om og/eller om jeg ønsket at et mer dypere svar innenfor ett eller flere temaer intervjudeltakerne kom innom (Clark et al., 2021, s. 425-426). Denne muligheten var noe jeg ønsket meg i forhold til datainnsamlingen, på grunn av at det å kun forholde seg til intervjuguiden uten mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål ville være et hinder til få inn mest mulig data og spørsmålene på intervjuguidene var konstruert på en slik måte som gjorde det mulig for deltakerne til å snakke mer åpent om spørsmålet tema. Dermed kunne det ha virket rart for deltakerne at jeg kun stilte ett åpent spørsmål uten å følge opp med oppfølgingsspørsmål, slik at dialogen mellom meg og intervjudeltakeren bare ble lagt dødt etter at vedkommende var

ferdig med å svare på spørsmålet. Muligheten til å kunne stille oppfølgingsspørsmål ville være med på å holde dialogen mellom meg og intervjudeltakeren i gang og det var dermed større sannsynlighet for at intervjudeltakeren ville dele mer informasjon på grunn av en kontinuerlig dialog. Ulempen med dette derimot, er at det ikke nødvendigvis blir stilt like mange oppfølgingsspørsmål under hvert intervju. Det kan være flere ulike grunner til dette, som for eksempel at jeg som intervjuer har en dårlig dag, at intervjudeltakeren svarer såpass bredt og mye slik at det ikke blir nødvendig med oppfølgingsspørsmål, begrensing på tiden til intervjudeltakeren og andre lignende grunner. Personlig opplevde jeg at jeg stilte flere og flere oppfølgingsspørsmål jo flere intervjuer jeg gjennomførte. Grunnen til dette er at jeg fikk mer erfaring rundt det å holde et intervju og hvordan det er å være en intervjuer, noe som gjorde meg mer og mer komfortabel til å kunne stille oppfølgingsspørsmål der det var nødvendig.

4 Teori

Dette kapittelet tar for seg de teoriene som har blitt tatt i bruk i denne oppgaven og forklare den teoretiske avgrensingen som har blitt gjennomført. Her vil det først bli presentert en typologi av naturens verdi, for å kunne forklare selve begrepet naturens verdi ut ifra flere ulike definisjoner på hva naturen er og hvordan mennesker verdilegger naturen. Dermed vil kapittelet presentere et konseptuelt rammeverk rundt begrepet naturens verdi. Dette rammeverket vil skape en forklaring på hvordan oppgaven selv definerer naturens verdi og naturforståelser, og hvordan oppgaven bruker denne definisjonen for å kunne diskutere rundt naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon. Deretter følger en beskrivelse på andre teorier som har blitt brukt i oppgaven for å kunne svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.

4.1 Typologi av naturens verdi

4.1.1 Hans Fink og forestillinger om naturen

Kort fortalt er begrepet naturens verdi stort og komplisert. Naturen kan defineres på flere ulike måter og det vil være vanskelig å kunne finne én riktig definisjon på begrepet natur og naturens verdi. Allikevel er det gunstig å ha et par definisjoner å strekke seg etter, og en av disse definisjonene som jeg ønsker å trekke fram er Hans Fink sin definisjon av hva vi mennesker mener når man snakker om naturen. I Fink sin definisjon på naturen som et

begrep, trekker han fram syv ulike forestillinger om naturen som alle har hver sin rolle på hvordan vi mennesker tenker og handler på angående naturen. Dette gjelder både ut ifra hvordan mennesker personlig bruker og tenker om naturen, og ut ifra naturpolitikken på både nasjonalt og internasjonalt nivå (Fink, 2002, s. 29-30). De syv forestillingene til Fink er som følger:

1. Det uberørte
2. Det ville
3. Det landlige
4. Det grønne
5. Det fysiske
6. Det jordiske
7. Det hele

Naturen som det uberørte går ut på at man ser på naturen som noe som er helt uberørt av menneskelig inngrep, uavhengig av størrelsen på inngrepet. Naturen eksisterer som et uavhengig område og har ikke blitt tatt ut av denne opprinnelsen gjennom menneskelige formål eller påvirkning. Naturen blir derfor det motsatte av menneskelig kultur. Et rå kjøttstykke regnes som natur i denne forestillingen, men kjøttstykket blir til kultur når det blir stekt eller kokt. Natur er derfor områder som ikke er påvirket av menneskets handlinger (Fink, 2002, s. 30-31). Dette kan gjenspeiles i etableringen av batterifabrikken, særdeles igjennom at det eksisterte uberørt natur på den ene delen av planområdet til Eyde energipark. Det småkuperte terrenget med blandingsskog, bærlyng og blåbærmark som karakteriserte området kunne regnes som uberørt natur ut ifra menneskets øyne. Grunnen til dette var at det ikke eksisterte noe menneskelig inngrep innenfor den østlige delen av planområdet og basert på Finks forestilling om naturen som det uberørte, ville dette området blitt ansett som uberørt av mennesker (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-48 og 52-54 & Maltby, 2022). Dette endrer seg på grunn av batterifabrikken, fordi man flytter inn menneskeskapt bebyggelse inn på naturområdet. Det småkuperte terrenget blir erstattet med fyllinger som tilrettelegger for næringsutvikling og store deler av vegetasjonen på området blir fjernet. Følger man forestillingen om naturen som det uberørte, vil det være vanskelig å kunne identifisere vegetasjonen som kommer tilbake og den gjenværende vegetasjonen som natur, på grunn av at den har blitt utsatt for menneskelig inngrep. Naturen har blitt til menneskelig kultur, ifølge denne forestillingen (Fink, 2002, s. 30-31 & Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-48).

Naturen som det ville går ut på at man identifiserer en forskjell på dyrket og udyrket land, og naturen blir derfor forstått som noe som ligger utenfor områder som mennesker lever i og har tillagt sin menneskelige kultur. I denne forestillingen regnes naturen som ødemark, tundra, ørkener og andre terreng hvor menneskelig aktivitet er sjeldent, men skoger og strender, som inneholder menneskelig aktivitet som fiske og jakt, regnes også som en del av naturen. Naturens motsetning er derfor kulturlandet som er preget av byer, tung infrastruktur, husdyr, dyrket mark og andre lignende former for menneskelig inngrep og kultur. Naturen er derfor de områdene som ikke har forandret seg siden før jordbruksrevolusjonen for 10 000 år siden (Fink, 2002, s. 31-32). Innad i denne forestillingen om naturen kan man identifisere det samme eksempelet som er nevnt i forestillingen om naturen som det uberørte, men det eksisterer en liten videreutvikling av eksempelet i denne forestillingen. Naturområdet som eksisterte på den østlige delen av planområdet var en del av Arendal bymark øst, et turområde for innbyggere i Arendal. Her eksisterer det forskjellige typer stier, hvor noen av stiene følger naturens terreng og andre er mer planert. Disse stiene er en form for menneskelig inngrep i naturen, men de er ikke store nok inngrep på at det går på bekostning av naturen. Her er naturen fortsatt definert som natur, siden det er en klar forskjell mellom naturen her og kulturlandet som er Arendal (Fink, 2002, s. 31-32; Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-48 & Arendal kommune, 2017, s. 3-10). Dette endrer seg igjen på grunn av batterifabrikken. Grunnen til dette er at man bygger opp et menneskelig kulturland på et naturområde. Både batterifabrikken og underleverandørene til Morrow Batteries ASA kan defineres som tung infrastruktur og når både batterifabrikken og underleverandørene har etablert seg, vil det være et klart skille mellom den dyrkede marken som er Eyde energipark og de udyrkede naturområdene rundt. Naturen på planområdet går igjen fra å være natur til å bli menneskelig kultur på grunn av batterifabrikken, ifølge denne forestillingen (Fink, 2002, s. 31-32; Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10 og 37-48 & Arendal kommune, 2017, s. 3-10).

Naturen som det landlige går ut på at man ser en forskjell mellom by og landet. Her er det en menneskelig illusjon om forskjellen mellom det støyete, skitne og travle byen, og det stille, rolige og vakre landet. Her regnes bondelandet med dyrket mark og dyr på beite som en del av naturen, og tanken om å rømme vekk fra byen til bondelandet og naturen står sterkt. Naturen er friluftslivet for mennesker, hvor turer i skogen, sommerhus, hytter, dyrket mark og annen lignende menneskelig aktivitet er en del av dette. Det motsatte av naturen i denne forestillingen vil derfor være det urbane og menneskers daglige liv (Fink, 2002, s. 32-33).

Innad i denne forestillingen om naturen kan man identifisere batterifabrikken og arbeidsdagene til personene som jobber der som det motsatte av definisjonen på naturen. Arbeidsplassene på fabrikken vil bli det hverdagslige livet for de som etter hvert begynner å jobbe der, og batterifabrikkens moderne infrastruktur vil være et klart skille fra landskapet rundt. Her har man flyttet det hverdagslige og urbane livet ut i det rolige og stille landet som er Arendal bymark øst, og igjen skaper et skille mellom det menneskelige hverdagslige livet og naturlivet. Ifølge forestillingen om naturen som det landlige, er det et skille mellom det hverdagslige som Morrows batterifabrikk utgjør og det naturlige ved landskapet rundt Eyde energipark (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10 og 37-48 & Fink, 2002, s. 32-33).

Naturen som det grønne er en forestilling som tar utgangspunkt i motsetningene mellom det levende, biologiske og lavteknologiske i livet på den ene siden, og det høyteknologiske, mekaniske og syntetiske i livet på den andre siden. Naturen er derfor alt som ikke har blitt inngrepet av et industrielt gjennombrudd. Hager, parker og grønnstruktur innad i byen og tettsteder regnes derfor som en del av naturen, siden de er motsetninger til asfalt, sement og høyteknologisk infrastruktur. Naturen kan dermed være en del av bylivet og ikke bare noe som eksisterer der ute (Fink, 2002, s. 33). Naturen som det grønne kan identifiseres innad i Morrows batterifabrikk, men via to elementer. Det ene elementet går ut på at man identifiserer batterifabrikken som høyteknologisk og mekanisk på grunn av at det er industrinæring som produserer batterier. Batterifabrikken er en motsetning til definisjonen på natur i denne forestillingen i og med at det er en industriell fabrikk med en høyteknologisk og mekanisk produksjon av batterier (Morrow Batteries ASA, u.å.-c). Det andre elementet går ut på at selv om batterifabrikken er høyteknologisk og mekanisk, kan man identifisere grønne elementer ved fabrikken. I reguleringsplanen for Eyde energipark står det at «Det vil ta tid før vegetasjonen re-etableres i randsonen og spesielt i fyllingene» (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 45). Det betyr at grønn infrastruktur vil etter hvert komme tilbake på området og kan dermed identifiseres som natur. Selv om det eksisterer høyteknologisk infrastruktur i form av en batterifabrikk på området, så kommer det til å eksistere grønn infrastruktur på området i tillegg og er dermed et eksempel på forestillingen om naturen som det grønne (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 45 & Fink, 2002, s. 33).

Naturen som det fysiske tar en mer vitenskapelig retning, hvor menneskers forståelse av naturbegrepet regnes ut ifra utviklingen, observasjonene og eksperimentene i naturvitenskapen. Naturen er derfor bestemt ut ifra lover om naturen, hvor for eksempel

partikler og energi er bestemt i tid og rom. I denne forestillingen er naturens objektivitet det viktigste, og det subjektive, psykiske, sosiale og kulturelle vil derfor være det motsatte av den objektive naturen (Fink, 2002, s. 33-34). Batteriproduksjonen som skal foregå på batterifabrikken skal ta i bruk ressurser hentet ifra naturen, blant annet nikkel, litium, mangan og flere andre. Grunnen til dette er at disse naturressursene inneholder objektive karakteristikk som er til fordel og/eller nødvendig for Morrow Batteries ASA å ta i bruk for å kunne produsere batterier. Naturen blir i dette eksemplet tatt i bruk i en industriell produksjon på grunn av dens egen objektivitet, og naturressursene som blir tatt i bruk blir tilsatt en instrumentell verdi av Morrow Batteries ASA (Morrow Batteries ASA, u.å.-c & Fink, 2002, s. 33-34). Denne forestillingen kan også identifiseres i Morrow Batteries ASA sin begrunnelse på hvorfor de ville etablere seg på Eyde energipark. Morrow Batteries ASA forklarer at plasseringen på Eyde energipark gir en lett tilgjengelighet til vann, som skal brukes til kjøling. Dermed har vannets objektivitet en rolle i plasseringen av batterifabrikken og i produksjonskjeden til batteriutviklingen. Innad i denne forestillingen oppfattes naturen som en verdifull del av Morrow Batteries ASA sin batteriproduksjon og -utvikling, fordi naturens ressurser, fra både vann til mineraler, inneholder en objektivitet som Morrow Batteries ASA ønsker å ta i bruk (Morrow Batteries ASA, u.å.-c; Morrow Batteries ASA, 2021 & Fink, 2002, s. 33-34).

Naturen som det jordiske er en motsetning til naturen som det fysiske, hvor i denne forestillingen legges det vekt på at menneskets forståelse av naturen er blitt bygd opp av en forestilling om noe guddommelig og/eller overnaturlig. Verden og naturen har blitt skapt av noe annet som står utenfor dette skaperverket. Naturen er derfor en del av dette skaperverket. Mennesket eksisterer blant denne naturen og kan anerkjenne naturen gjennom menneskets ulike sanser. I motsetning til de tidligere forestillingene nevnt ovenfor hvor naturen beskrives som noe der ute, beskriver denne forestillingen naturen som noe som er her nede. Motsetningen til naturen i denne forestillingen er derfor det himmelske og/eller det overjordiske, som eksisterer utenfor menneskets sanseoppfatning (Fink, 2002, s. 34). Dette kan muligens identifiseres blant en innbyggers perspektiv på etableringen av Morrows batterifabrikk. Man kan se etableringen av batterifabrikken som noe negativt, fordi den er ødeleggende for naturområdet innenfor planområdet. Gjennom sin personlige tro/livssyn kan man anse naturen som en viktig del av skaperverket til det man tror på og ved å etablere en industri på bekostning av naturen til skaperen, kan man inneha et negativt synspunkt på selve prosjektet (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-45 & Fink, 2002, s. 34).

På den andre siden kan man anse etableringen av batterifabrikken som noe positivt, siden det tjener skaperen å etablere en batterifabrikk. Dette kan for eksempel være at Morrow Batteries ASA sitt fokus og mål på å redde klima og miljø er med på å tjene skaperverket til det man tror på, selv om det går på bekostning av én liten del av skaperverket til fordel for hele skaperverket (Morrow Batteries ASA, 2022 & Fink, 2002, s. 34).

Den siste av Fink sine forestillinger på naturen er forestillingen om **naturen som det hele**. Her regnes naturen som den største helheten av alt og alt henger sammen med naturen på et eller annet vis. Naturen kan dermed beskrives som alt, verden, universet og andre lignende navn på noe helhetlig. På grunn av at naturen regnes som alt, vil dyrket og udyrket mark, by og land, det høy- og lavteknologiske, det subjektive og det objektive, og det jordnære og det guddommelige være en del av naturen. Naturen vil alltid være der uavhengig om hvordan man tenker på naturen, og den vil alltid eksistere uavhengig av menneskelig inngrep og sansning. Naturen regnes som det opprinnelige og det foreliggende for alle verdens fenomener, og naturen er den sammenhengen som binder alle disse fenomenene sammen (Fink, 2002, s. 35). Siden naturen i denne forestillingen er den største helheten av alt og alt henger sammen med naturen, vil både etableringen av batterifabrikken ha en påvirkning på naturområdet i og utenfor planområdet, og naturområdet i og utenfor planområdet vil ha en påvirkning på batterifabrikken. Turstiene i Arendal bymark øst vil bli påvirket av etableringen av batterifabrikken ved å være et fremmedelement i naturen, og turstiene vil påvirke de ansatte hos Morrows batterifabrikk siden de kan ta i bruk turstiene i pausen. Noen plante- og dyrearter må finne seg et annet sted å livnære seg, på grunn av at naturområdet på den østlige delen av planområdet blir endret til et planert område. Andre plante- og dyrearter vil derimot ta i bruk det nye området når prosjektet er ferdig, for eksempel via fuglearter som tar i bruk eventuell grønn infrastruktur på området. Alle mulige relasjoner og påvirkninger innenfor etableringen av Morrows batterifabrikk på bekostning av natur er dermed en del av naturen, ifølge denne forestillingen (Fink, 2002, s. 35; Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-45 & Arendal kommune, 2017, s. 3-10).

4.1.2 Kate Sopers tredelte naturdefinisjon

Selv om Fink sin definisjon på naturbegrepet er omfattende, ønsker jeg også å trekke fram Kate Soper sin definisjon for å skape et større helhetlig bilde rundt definisjonen på naturbegrepet. Soper sin definisjon på naturbegrepet er tredelt, hvor den første delen går ut på

naturens egenverdi uavhengig av mennesket, mens de to andre delene inneholder menneskelig aktivitet. Den første delen av Soper sin definisjon på naturbegrepet går ut på at naturen er en økologisk og biologisk vitenskap som eksisterer uavhengig av mennesket og menneskets ideer og tanker rundt naturen. Naturen har sin egen verdi uavhengig av menneskelig aktivitet. Dermed er natur alt det som er ikke-menneskelig, helt uberørt av menneskelig aktivitet og idealer. Ifølge Soper vil det være vanskelig å kalle natur for natur dersom området er berørt av menneskelig aktivitet, som for eksempel bebyggelse, men også mindre infrastruktur som turstier. Alle måter for gjenoppbygging av ødelagt og/eller forsvunnet natur, som for eksempel skogplanting, vil aldri være hundre prosent natur. Grunnen til dette er at metodene for gjenoppbygging av natur involverer menneskelig tankegang på hva som er natur og hvordan den skal se ut. Denne naturen vil dermed være berørt av menneskelig aktivitet og idealer, og vil derfor være preget av menneskelig korrupsjon. I denne definisjonen av naturbegrepet, vil det naturlige være en motsetning til det menneskelige og det kulturelle, på grunn av fraværet av menneskelig aktivitet og tankegang (Soper, 1995, s. 15-21). Ifølge denne definisjonen på natur, vil etableringen av Morrøys batterifabrikk føre til at naturen innenfor planområdet ikke lenger kan assosieres med natur. Det er et menneskelig inngrep i denne naturen og derfor mister naturen her sin status som natur. På den andre siden er dette området en del av Arendal bymark øst, som er fullt av turstier og menneskelig aktivitet. Dermed kan naturområdene innenfor Arendal bymark øst ikke regnes som natur, ifølge Soper, siden det er menneskelig aktivitet og inngrep på dette området (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-45 & Arendal kommune, 2017, s. 3-10).

Det tydelige skille mellom det naturlige og det menneskelige/kulturelle i den første delen av Soper sin definisjon på naturbegrepet samsvarer med flere av Fink sine forestillinger på naturen. Naturen som det ville beskrive det naturlige som ødemark, tundra, skog, strender og annen naturlandskap som kan, men må nødvendigvis ikke, inneholde menneskelig aktivitet som ikke går på bekostning av landskapet. Det motsatte av det naturlige i denne forestillingen er derfor kulturlandskapet, som for eksempel tung bebyggelse i byer og dyrket mark, som inneholder store mengder av menneskelig aktivitet og inngrep. Forestillingen om naturen som det ville beskrive det samme skillet mellom det naturlige og det kulturelle som Soper sin definisjon gjør, men naturen som det ville være mer akseptabel ovenfor menneskelig aktivitet i naturen (Soper, 1995, s. 15-21 & Fink, 2002, s. 31-32). Forestillingen om naturen som det fysiske har også noen likhetstrekk med Soper sin første del av definisjonen på naturbegrepet ved at begge beskriver naturen som en økologisk og biologisk vitenskap. Forskjellen er at

naturen som det fysiske tar utgangspunkt i at vitenskapen om naturen er bygd opp av menneskelig observasjon og eksperimentering, mens Soper forklarer at det er en objektiv vitenskap om naturen uavhengig av menneskelig aktivitet (Soper, 1995, s. 15-21 & Fink, 2002, s. 33-34). Allikevel er det én av Fink sine forestillinger som samsvarer mer enn de andre forestillingene, og det er forestilling om naturen som det uberørte. I denne forestillingen forklarer Fink naturen som helt uberørt av menneskelig aktivitet, inngrep og tankegang. Naturen eksisterer som et uavhengig område og mister statusen som natur dersom menneskelig aktivitet finner sted på dette området. Det motsatte av naturen er derfor det menneskelige/det kulturelle, den samme motsetningen som eksisterer i Soper sin første del av definisjonen på naturbegrepet. Naturen som et begrep blir beskrevet likt av begge forfatterne i deres definisjoner, noe som tilsvarer at en definisjon på naturen er at den er det motsatte av det menneskelige/det kulturelle og er uberørt av menneskelig aktivitet og tankegang (Soper, 1995, s. 15-21 & Fink, 2002, s. 30-31).

Selv om Soper forklarer at naturen har sin egen verdi uavhengig av menneskelig aktivitet og idealer, identifiserer hun at mennesket aktivt bruker naturen på ulike måter og at naturen spiller en rolle i menneskelig aktivitet og tankegang. Selv om naturen er en uavhengig entitet, vil mennesket fortsatt ta i bruk naturens egenverdi i sin egen aktivitet og tankegang. Et eksempel som hun viser til, er hvordan mennesker bruker naturen i politisk ideologi. Den tydeligste bruken av naturen vil være i grønn politisk ideologi, som for eksempel Miljøpartiet de Grønne i Norge og Bündnis 90/Die Grünen i Tyskland. I grønn politisk ideologi blir naturen brukt aktivt som et symbol på flere ulike måter. Det kan være et symbol angående et håp om å ta vare på naturen så best som mulig ved å gjennomføre politiske vedtak som skal være med på å verne uberørt natur, være mer miljøvennlig mot naturen og forurensning mindre. Det ligger derfor et håp om å ha en natur i framtiden som lokalsamfunnet kan aktivt bruke i sin hverdag, men også for å skape et forsvar mot miljøkrise og klimaendringer. På den andre siden kan naturen i grønn politisk ideologi bli brukt som skremselspropaganda. Her kan det trues med at dersom naturen blir for ødelagt, vil det være skadelig og i verste fall dødelig for mennesket. Naturen som et begrep blir derfor brukt for å gjennomføre politiske vedtak gjennom trusler om en framtid uten naturen (Soper, 1995, s. 4-7 & Carter, 2007, s. 46-57).

I tillegg har menneskets tanker og ideer angående naturen og hva naturen er hatt en innflytelse på områder utenfor politisk ideologi. For eksempel i en planleggingskontekst kan tanker rundt naturen føre til hvordan kommuneutvalg, planleggere, arkitekter og andre lignende yrker utformer utviklingen av byen, regionen og/eller nasjonen. Byplanleggere og arkitekter

utvikler grønn infrastruktur, som for eksempel parker, gjennom deres tanker på hva naturen er og hvordan den ser ut, men også annen infrastruktur blir utviklet gjennom tanker rundt naturen, gjennom for eksempel plassering og nærhet til natur og grøntområder. En annen måte planleggingsyrker tar i bruk deres tanker rundt naturen, ligger i fravær av bebyggelse for å verne om naturen for lokalsamfunnets skyld (Soper, 1995, s. 15-21). Selv om Soper identifiserer at mennesket ideer rundt naturen blir brukt på ulike måter, argumenterer hun likevel for at enhver menneskelig aktivitet i naturen, som det å gå tur i skogen eller plukke bær, devaluerer naturen (Soper, 1995, s. 18-19).

Den andre delen av Soper sin definisjon på natur handler om kosmologisk natur og det som går under det overnaturlige/hellige. Kosmologisk natur går ut på at mennesket er en del av naturens orden. Mennesket er derfor en del av naturen, men mennesket har også identifisert naturen som noe annet enn mennesket. Naturens orden, også kjent som naturens trinnstige, går ut på at det eksisterer en lineær rekke man kan rangere alle naturlige arter og mineraler på, hvor mineraler ligger nederst på rekken og mennesket er på toppen. I denne lineære rekken kan man ha med overnaturlige vesener, som for eksempel engler, som vil ligge over mennesket på rekken. Universet består derfor av en hierarkisk orden hvor mennesket er den høystrangerte på jorden, men skaperen av universet troner over alt og alle i denne ordenen (Soper, 1995, s. 21-23). Denne definisjonen på naturbegrepet med utgangspunkt i naturens orden stammer fra religiøse/spirituelle grunnlag, hvor naturens orden er skapt av det allmektige vesenet/tingen og mennesket er en del av denne. For eksempel i en vestlig kristen kontekst vil naturens orden være skapt av Gud. Mennesket i denne konteksten er skapt for å prise Gud og for at mennesket skal klare å prise Gud best mulig, har Gud skapt verden for menneskets skyld. Siden verden er skapt av Gud for menneskets skyld og Gud har skapt naturens orden som er en del av denne verdenen, vil mennesket ha en iboende rett til å kunne bruke naturen som den selv ønsker. Denne retten er grunnfestet i at mennesket ligger høyere oppe på naturens orden enn det naturen gjør, og mennesket kan derfor bruke naturen for å prise Gud. Denne tankegangen kan også eksistere i andre religioner og livssyn, og er derfor ikke kun assosiert med kristendommen (Soper, 1995, s. 21-23).

Denne tankegangen angående retten til å kunne bruke naturen for å tjene skaperen kan bli tolket på ulike måter. Man kan for eksempel bruke naturen som et religiøst område uten å gjennomføre store inngrep i naturen eller bruke naturen som et livsgrunnlag for mennesket ved å spise frukt og bær sanket fra naturen. Mennesket kan også gjennomføre større inngrep i naturen, som for eksempel det å starte en gruvedrift eller etablere en forurensende fabrikk, og

forsvare dette ved å henvise til menneskets rett til å kunne bruke naturen som man selv ønsker og at det er skaperens vilje at mennesket bruker naturen. Man kan derfor bruke denne tankegangen som et forsvar på å misbruke naturen (Soper, 1995, s. 23-25). Denne definisjonen på naturbegrepet kan identifiseres som et antroposentrisk synspunkt på naturens verdi. I denne delen av Soper sin definisjon på natur har naturen blitt ilagt en verdi som tilsvarer hva naturen er verdt for oss mennesker. Denne verdien er basert på hvordan mennesket kan bruke naturen for å tjene skaperen og seg selv basert på skaperens vilje om å skape et bra liv. For eksempel kan man tilsette råvarer ute i naturen en økonomisk verdi for å skape profitt og forsvare denne bruken av naturen gjennom å si at mennesket har en iboende rett til å kunne bruke naturen basert på naturens orden som er skapt av skaperen (Soper, 1995, s. 21-25 & Aanesen, 2023). Morrow Batteries ASA kan for eksempel argumentere for bruken av råvarer som mangan og nikkel i batteriproduksjonen for å tjene penger, siden de har en høyere rang på naturens orden enn råvarene de bruker i batteriproduksjonen. Råvarene blir tilsatt en økonomisk verdi av Morrow, fordi de ønsker å bruke disse råvarene for å skape en økonomisk profitt selv om det kan gå bekostning av naturområder. Dette kan derfor forsvares ut ifra Sopers kosmologiske natur, på grunn av at mennesket troner på toppen og alle elementene ved naturen er rangert under mennesket. Naturens orden legger også til rette for at overnaturlige/hellige vesener, som engler og guder, rangerer over mennesket igjen. Man kan for eksempel forsvare Morrows bruk av naturen gjennom at en engel eller en gud har sagt at Morrow skal bruke naturen på denne måten. Dette kan også gå motsatt vei, i form av at en kritiker av etableringen av batterifabrikken mener at prosjektet ikke bør gjennomføres fordi det går imot skaperens ord (Morrow Batteries ASA, u.å.-c & Soper, 1995, s. 21-25).

Den tredje delen av Soper sin definisjon på natur går ut på hva vi som mennesker på et gitt tidspunkt og kontekst oppfatter som menneskelig natur og hvordan vi bruker naturen for å definere og referere til oss selv. Ifølge Soper inneholder mennesker en eller annen form for natur som gjør at vi oppfører oss på en «naturlig måte» basert på vår fysikk og karakteristikk, og det er gjennom disse naturlige handlingsmønstrene som skiller oss fra andre arter på jorden. Soper illustrerer dette med at for mennesker er det naturlig å gå på to bein for å kunne ta en tur på butikken på grunn av menneskets karakteristikk, mens for en sibirsk tiger er det mer naturlig å bruke alle sine fire bein for å jakte etter mat på grunn av dens karakteristikk. Mennesker inneholder med andre ord en form for menneskelig natur som forklarer hvordan vi oppfører oss i og hvordan vi bruker naturen, men samtidig bruker vi vår menneskelige natur for å differensiere oss fra andre arter i naturen. Det å ha en

menneskelig natur betyr at vi mennesker inneholder noen karakteristikk hos oss som vi bruker for å identifisere og definere oss selv. Disse karakteristikkene kan være alt fra hvordan vi ser ut, som for eksempel fasonen på øyet og lengden på håret, til hva slags handle- og tankemåter vi har, som det å gå på to bein. For mennesket vil det være viktig å kunne ta vare på disse karakteristikkene, for det vil være vanskelig å kunne definere seg som et menneske dersom disse karakteristikkene blir borte (Soper, 1995, s. 25-27).

En effekt av at vi mennesker inneholder en menneskelig natur går ut på at vi bruker denne naturen for å definere normer og regler i samfunnet. Hva som er en naturlig oppførsel hos et individ i samfunnet, blir definert av hva vi oppfatter som menneskelig natur. Dette har ført til en kategorisering av noe som Soper beskriver som «healthy human behaviour» og «perverse human behaviour». «Healthy human behaviour» eller sunn menneskelig oppførsel refererer til all menneskelig aktivitet som samsvarer med det vi på et gitt tidspunkt og kontekst oppfatter som menneskets natur. «perverse human behaviour» eller pervers menneskelig aktivitet på sin side tilsvarer all menneskelig aktivitet som ikke samsvarer med tidens og kontekstens oppfatning av menneskelig natur og andre arters natur. Hva som er sunn og pervers menneskelig aktivitet blir med andre ord definert av menneskets natur, men hva som er menneskets natur blir definert av mennesket selv. På grunn av dette kan mennesket selv avgrense hva som er sunn og pervers oppførsel innad i samfunnet basert på menneskets natur og dermed konstruere normer og regler basert på dette. Soper forklarer dette ved å vise til eksempel rundt seksualitet. Innad i religiøse samfunn opp gjennom historien, har homoseksualitet blitt definert som en forbrytelse. Grunnen til dette er at homoseksualitet har blitt definert som pervers menneskelig aktivitet, siden homoseksualitet ikke passer inn med menneskets natur og andre arters natur. Homoseksualitet har derfor vært en forbrytelse mot naturen. Dette har blitt bestemt gjennom ulike normer og regler definert av mennesker som har tolket menneskets natur på ulike måter. På grunn av endringer i samfunnet, vil tolkningen av menneskets natur endre seg. Dette kan ses ved at homoseksualitet er mer akseptert i dagens samfunn enn for hundre år siden. For hundre år siden var homoseksualitet en forbrytelse mot naturen, mens i dag regnes homoseksualitet som en sunn menneskelig aktivitet i noen samfunn. Andre samfunn i dag regner homoseksualitet fortsatt som en aktivitet som ikke er innenfor menneskets natur (Soper, 1995, s. 25-30).

Den tredelte naturdefinisjonen til Soper forklarer naturen på en global skala. Den første delen av naturdefinisjonen, hvor naturen eksisterer uavhengig av mennesket og mister sin definisjon som natur når det blir gjennomført menneskelige inngrep, er det snakk om all type natur over

hele kloden. Det kan være ørkener, tundra, tett jungel, barskog og alle andre naturlandskaper og naturområder. Alle disse landskapstypene eksisterer uavhengig av menneskets inngrep og har blitt utformet av seg selv og/eller andre elementer i naturen. I denne naturdefinisjonen beskriver Soper naturen som en global aktør og at mennesket er motparten til naturen. All natur på globalt skala eksisterer uavhengig av mennesket og menneskelige inngrep og ideer om naturen devaluerer naturen (Soper, 1995, s. 15-21). Den andre delen av Sopers naturdefinisjon, kosmologisk natur, beskriver naturen som en aktør innenfor et globalt hierarki kalt for naturens orden. På toppen av dette hierarkiet troner mennesket og under mennesket er det trinnvis av ulike elementer av naturen. Naturens orden eksisterer universelt og dermed alle former for natur på jorden med i dette globale hierarkiet (Soper, 1995, s. 21-25). I den tredje delen av Sopers naturdefinisjon, menneskelig natur, forklarer at mennesket i et gitt tidspunkt og kontekst inneholder en eller annen form for menneskelig natur. Dette gjelder alle mennesker opp igjennom tidene, uansett hvor på jorden man befinner seg, Derfor har denne delen av Sopers naturdefinisjon et globalt aspekt ved seg, i form av at alle mennesker inneholder en eller annen form for menneskelig natur i et gitt tidspunkt og kontekst. Mennesker i ulike deler av verden kan ha ulike typer for menneskelig natur på grunn av ulik kontekst, og den menneskelige naturen er ikke statisk og kan endre seg med tiden (Soper, 1995, s. 25-30).

4.1.3 Nyklassisk økonomisk teori og *Homo Economicus*

Både Fink og Soper beskriver naturen ut ifra flere ulike punkter, men ikke ut ifra et økonomisk synspunkt på naturens verdi og definisjon. Derfor har det vært hensiktsmessig å ta i bruk teorien om nyklassisk økonomisk teori og *Homo Economicus*, for å få tak i en mer økonomiorientert definisjon på naturen. Nyklassisk økonomisk teori har hatt en merkbar innflytelse ovenfor dagens samfunn, både på lokalt og globalt skala. Denne økonomiske teorien baserer seg på liberalistiske og nyliberalistiske prinsipper og karakteristikk, hvor markedet opererer på den mest kostnadseffektive måten ved at markedet blir overlatt til seg selv. Det vil si at priser blir regulert ut ifra etterspørsel og forbruk, og ikke gjennom reguleringer fra statlige organisasjoner. Prisene blir regulert basert på den nyklassiske tankegangen om likevekt i markedet, hvor markedet strever etter en likevekt mellom tilbud og etterspørsel av ulike typer varer. Dette vil skape et effektivt økonomisk markedssystem som er økonomisk gunstig og kostnadseffektivt. Denne økonomiske teorien legger også vekt på at konkurranse mellom de ulike markedene i verden er et positivt element, siden det fører til at

markedene må tenke mer strategisk på hvor ressurser og varer er mest etterspurt og kan selge dem på en kostnadseffektiv måte. Dette er gunstig for både individer og det globale samfunnet, siden det fører til at varer og goder havner der de trengs mest (Pike et al., 2017, s. 60-61 & Morgan, 2016, s. 1-8).

Innad i nyklassisk økonomisk teori finnes begrepet *Homo Economicus* (Pike et al., 2017, s. 60-61; Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67 & Ailon, 2020, s. 36-40). Dette er et begrep definert av John Stuart Mill som definerer mennesket og menneskets natur som rasjonelt og hovedsakelig selvinteressert (Ailon, 2020, s. 36). Mennesket inneholder en individualisme med fokus på å gjøre det beste for seg selv og søker derfor etter de beste mulighetene for å oppnå høyest mulig profitt. Denne profitten kan være økonomisk profitt gjennom å øke sin økonomiske verdi, men det kan også være sosial profitt ved å øke sin sosiale status eller andre verdier som et individ måler seg selv i. For å gjøre det beste for seg selv, har mennesket en iboende rasjonalitet som gjør det mulig for han/hun/hen til å kunne gå gjennom all tilgjengelig informasjon om en sak, handling, fenomen og lignende på en redelig måte. På grunn av dette vil mennesket ha muligheten til å gjennomføre den handlingen som er til størst nytte for han/hun/hen selv (Morgan, 2016, s. 1-8 & Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67). *Homo Economicus* får derfor mennesket til å høres egoistisk ut og kun tenker på seg selv, men ifølge Urbina og Ruiz-Villaverde er ikke dette nødvendigvis sant (2019, s. 65-66). Individer har muligheten til å kunne tenke på velferden til andre mennesker eller samfunnet, så lenge det er til nytte for individet selv. For eksempel kan det føles godt for en person å hjelpe andre mennesker siden han/hun/hen kan identifiseres som en god person som hjelper andre. Eventuelt kan en person hjelpe en annen person siden det vil føles forferdelig for han/hun/hen å ikke hjelpe vedkommende. Med andre ord, alle handlinger som mennesker gjør inneholder en form for individuell motivasjon, selv om handlingene er ment for å hjelpe andre eller samfunnet (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67; Ailon, 2020, s. 39-40 & Pike et al., 2017, s. 60-61).

Men hva har *Homo Economicus* med naturen og naturens verdi å gjøre? *Homo Economicus* forklarer at mennesket er rasjonalt og selvinteressert, med fokus på å gjøre det beste for seg selv. Dersom man følger tankegangen bak *Homo Economicus* om at mennesker er selvinteressert, vil det derfor være mulig å argumentere for at mennesket bruker naturen for sin egen nytte. Naturen vil derfor ha en instrumentell verdi basert på dens nytte til mennesket. Denne nytten kan være det å bruke naturen som en del av sitt friluftsliv, som det å gå turer i skogen, plukke multe, drive med fjellklatring eller annen lignende aktivitet. Mennesket gjør

det beste for seg selv ved å bruke naturen som et område å være i (Morgan, 2016, s. 6; Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67 & Keniger et al., 2012, s. 914-915). Naturen kan også ha en økonomisk verdi for mennesket ved å for eksempel gjøre naturens ressurser om til en vare som kan kjøpes/selges. Dette kan man for eksempel se i tømmerindustrien, hvor ulike tresorter har ulik økonomisk verdi som har blitt tilsatt av mennesket for å få en økonomisk profitt. I tillegg kan man tilsette naturen en verdi som er mindre verdt enn etableringen av industri eller annen infrastruktur. Gjennom menneskets rasjonelle tenking, vil det derfor være bedre for mennesket selv å gjennomføre inngrep i naturen for å etablere infrastruktur, siden det kan skape økonomisk, sosial, eller en annen form for profitt (O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23 & Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67).

Samtidig kan man argumentere for at et individ ønsker å verne om naturen på sitt nærområde, siden dette er en fordel for hans/hennes/deres selvinteresse (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67 & O'Neill, 2007, s. 40-43). Dersom dette mennesket er en miljøforkjemper, vil det derfor være moralsk riktig av denne personen å ta vare på naturen så mye som mulig. Dette vil øke miljøforkjemperens moralske verdi og han/hun/hen vil derfor føle seg bedre av å kunne ta vare på naturen samtidig som vedkommende hindrer andre i å ødelegge naturen. For noen miljøforkjempere vil det for eksempel føles riktig å gjennomføre sivil ulydighet, som det å lenke seg fast til trær og/eller kaste maling på kunstverk, for å få fram en beskjed og for å hindre store inngrep i naturområder. Det vil være i disse miljøforkjempernes selvinteresse å gjennomføre sivil ulydighet, selv om det kan gå på bekostning av andre aktører. For andre miljøforkjempere vil det være mer gunstig å gå lovens vei for å verne om et naturområde og overbevise kommunalt ansatte og politikere at det er mer nyttig å ta vare på den lokale naturen i stedet for å gjennomføre inngrep i naturen. For disse miljøforkjemperne er derfor av deres egen selvinteresse mer nyttig å gå lovens vei for å få til endringer i stedet for sivil ulydighet, siden sivil ulydighet kan føre til et straffemiddel som ikke er økonomisk nyttig i lengden for vedkommende. Samtidig kan miljøforkjempernes sak oppnå større legitimitet og bredere lokal og politisk støtte dersom man går lovens vei, og kan dermed ha en større sjanse for å realiseres. Miljøforkjemperne er derfor villige til å kjempe om å verne naturen, siden det er for deres egeninteresse og for den globale verdens interesse å ta vare på naturen, på grunn av rolle som et viktig livsgrunnlag for menneskeheten. Innad i dette perspektivet vil derfor naturen ha en høy verdi i og med at diverse mennesker er villig til å verne om naturen på grunn av at naturen er viktig for mennesket i seg selv. Naturen har derfor en høyere instrumentell verdi som et livsgrunnlag for mennesket enn naturens verdi som en økonomisk

gode man kan tjene penger på (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67 & O'Neill, 2007, s. 40-43).

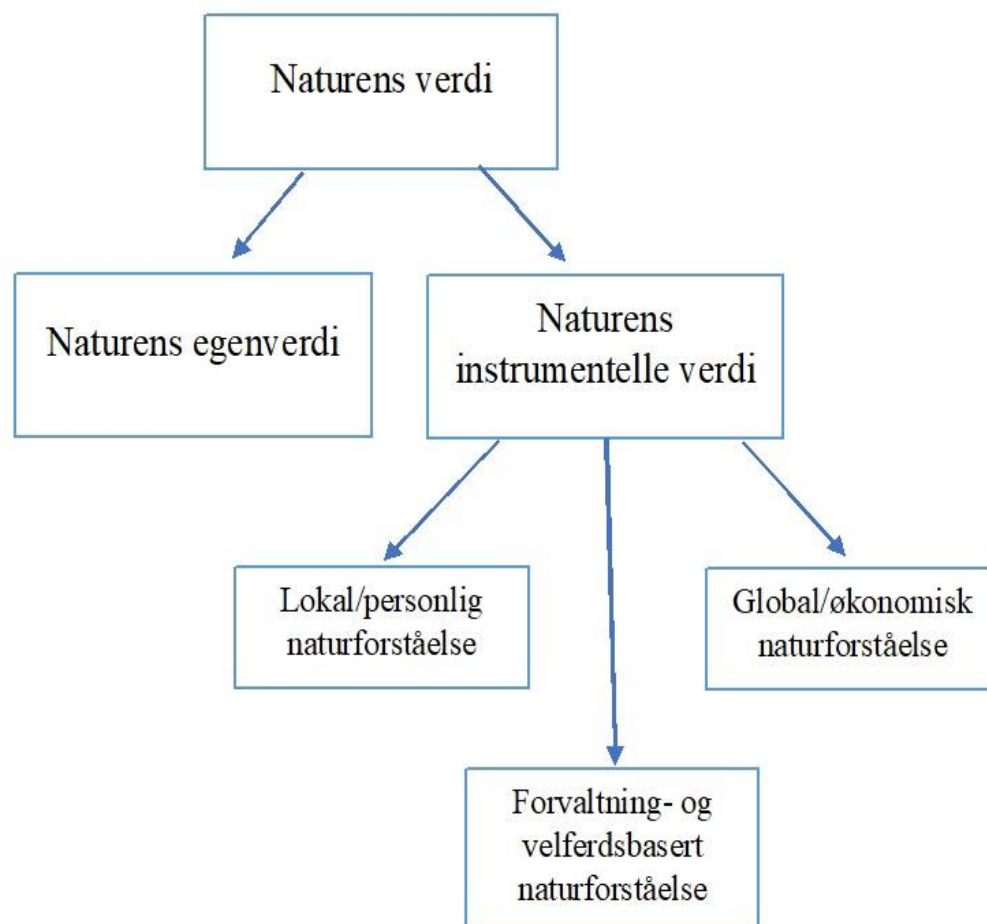
4.2 Konseptuelt rammeverk

For å kunne diskutere og analysere rundt forståelser av naturens verdi, er det nødvendig å lage et konseptuelt rammeverk, for å presisere hvordan det blir brukt gjennom oppgaven. Gjennom å skape et konseptuelt rammeverk rundt begrepet naturens verdi og flette inn de ulike forståelsene på naturens verdi her i, vil det være mulig å kunne identifisere hvordan naturen blir verdilagt og prioritert hos ulike aktører i etableringen av fornybar energiproduksjon.

Oppgavens konseptuelle rammeverk vil først bestå av to hovedkategorier henholdsvis *Naturens egenverdi* (Soper, 1995, s. 15-21 & Fink, 2002, s. 30-33) og *Naturens instrumentelle verdi* (Fink, 2002, s. 31-35; O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23 & Aanesen, 2022). Disse to ytterpunktene i naturforståelse skiller naturens verdi mellom hva naturens verdi er sett ifra naturens eget perspektiv og hva naturens verdi er ut ifra menneskets perspektiv. *Naturens egenverdi* tar utgangspunkt i den første delen av Sopers naturdefinisjonen (Soper, 1995, s. 15-21) og en del av Fink sine forestillinger som tar utgangspunkt i natur som det motsatte av menneske og kultur, som naturen som det uberørte, naturen som det grønne, naturen som det fysiske og naturen som det ville (Fink, 2002, s. 30-35). Under delkapittelet *Naturens egenverdi* vil det bli tatt i bruk flere artikler fra andre forfattere enn Soper og Fink for å bygge opp disse to sine argumenter rundt naturens egenverdi, og dermed skape en mer helhetlig konstruksjon av naturens egenverdi. *Naturens instrumentelle verdi* tar utgangspunkt i Fink sine forestillinger der naturens verdi er basert på menneskets bruk og tenking av naturen, som naturen som det jordiske, naturen som det landlige, naturen som det fysiske og naturen som det ville (Fink, 2002, s. 30-35), Sopers andre og tredje del av hennes naturdefinisjon (Soper, 1995, s. 21-30) og teoriene rundt *Homo Economicus* og naturens økonomiske verdi av blant annet Urbina og Ruiz-Villaverde, Morgan, og O'Neill (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019; Morgan, 2016 & O'Neill, 2007). Igjen vil det bli tatt i bruk artikler av andre forfattere under delkapittelet til *Naturens instrumentelle verdi*, for å bygge opp en mer helhetlig forklaring på naturens instrumentelle verdi.

Naturens instrumentelle verdi tar utgangspunkt i at naturen har en verdi så lenge den er nyttig for mennesket. Naturens verdi er derfor basert på hvordan vi mennesker bruker og tenker om naturen (Aanesen, 2022). Mennesket kan bruke naturen på flere ulike måter, som for

eksempel via rekreasjon (Keniger et al., 2012, s. 914-915), økonomisk (O'Neill, 2007, s. 8-9 & Moran, 2017, s. 11-14), kulturelt (Teater Innlandet, u.å.) og lignende, og det vil derfor være vanskelig å kunne flette alle de ulike bruksmåtene under én enkel kategori. Derfor har det vært nødvendig å lage tre kategorier under hovedkategorien *naturens instrumentelle verdi*. Disse tre underkategoriene består av *Lokal/personlig naturforståelse*, *Forvaltnings- og velferdsbasert naturforståelse* og *Global/økonomisk naturforståelse*. Disse underkategoriene er konstruert ut ifra funnene som har blitt gjort angående de relevante aktørenes synspunkt på naturen og hvordan disse bruker/ønsker å bruke naturen. I tillegg vil disse underkategoriene ta utgangspunkt i ulike deler av Sopers og Finks teorier (Soper, 1995 & Fink, 2002), samt de ulike forståelsene på *Homo Economicus* og naturens økonomiske verdi (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019; Morgan, 2016 & O'Neill, 2007). Med disse tre underkategoriene til naturens instrumentelle verdi vil det være mulig å kunne synliggjøre likhetene og motsetningene mellom natur og klimahensyn i Morrows etablering av en batterifabrikk, men det kan også være mulig å identifisere lignende likheter og motsetninger i andre arealkrevende fornybare energiproduksjonsprosjekter. Figur 1 viser en modell av det konseptuelle rammeverket som oppgaven forstår begrepet naturens verdi på.

Figur 1. Modell av oppgavens konseptuelle rammeverk

4.2.1 Naturens egenverdi

Naturens egenverdi er den første av de to hovedkategoriene på naturens verdi. Denne første hovedkategorien tar utgangspunkt i Sopers første del av hennes naturdefinisjon og Fink sine forestillinger om naturen som det uberørte, naturen som det grønne, naturen som det fysiske og naturen som det ville (Soper, 1995, s. 15-21 & Fink, 2002, s. 30-35). Den går ut på at naturen har en egen verdi uavhengig av hva vi som mennesker tenker, føler, handler og mener om naturen (Soper, 1995, s. 15-21; Fink, 2002, s. 30-31). Naturen har sin egen iboende verdi som er definert uavhengig av oss og den verdilegger seg selv ut ifra naturens nytte til seg selv. Naturen består av komplekse økosystemer på flere ulike skalaer, fra en liten pytt til et stort hav, som inneholder flere typer organismer som er en nødvendig del av økosystemet. Dette gir

de ulike delene av økosystemet en egen verdi, som ikke er tilsatt av mennesker (Soper, 1995, s. 15-21; Ratikainen og Semb-Johansson, 2020 & Brauman et al., 2007, s. 83-85). En plante kan ha en egenverdi i form av at den gir næring til andre dyrearter som anerkjenner planten som mat. Samtidig kan en plante også ha verdi i form av at den er giftig for noen dyrearter og hjelper dermed naturen å holde en balanse i naturens dyremangfold. Denne nytten planten har ville eksistert uavhengig om mennesket hadde eksistert eller ikke. Her kan det dermed virke som at en plante, eller en annen del av naturen, må ha en nytte for at den skal ha en verdi, men dette stemmer ikke. En plante innehar en egenverdi uavhengig om den har en nytte for andre eller ei, siden planten er en del av det helhetlige bilde som er naturen. Planten er en del av naturen og er derfor verdifull på grunn av dens tilhørighet til naturen. Naturen og alle ulike deler av naturens mangfold innehar en eller annen verdi, som er definert av seg selv uten innflytelse av menneskelig interaksjon (Aanesen, 2022; Schell, 2020, s. 2-10; Soper, 1995, s. 15-21 & Brauman et al., 2007, s. 83-85).

Som tidligere forklart, mener Soper at naturen er alt som ikke er mennesket og menneskelig aktivitet, og innehar en egen verdi som eksisterer utenfor menneskets eksistens. All økologisk og biologisk aktivitet og vitenskap som ikke inneholder menneskelig innflytelse beskrives som natur, og med en gang et naturobjekt blir omhandlet av mennesket, uavhengig av hvordan, kan ikke dette objektet regnes som natur lenger (Soper, 1995, s. 15-21). Denne tankegangen finnes også i Fink sin forestilling om naturen som det uberørte, hvor naturen blir definert som noe som er helt uberørt fra menneskelig aktivitet. Naturen blir her beskrevet som noe helt eget utenfor menneskets tanker og handlinger, og eksisterer derfor helt på egen hånd (Fink, 2002, s. 30-31). Dette kan også identifiseres i Finks forestilling om naturen som det fysiske, hvor naturens verdi tar utgangspunkt i naturens fysiske og vitenskapelige objektivitet. Et naturelement vil inneholde en eller annen form for objektivitet som er uavhengig av menneskelig aktivitet. Ta for eksempel naturressursen mangan, som Morrow ønsker å bruke i sin produksjon av fornybare batterier (Morrow Batteries ASA, u.å.-c), inneholder objektive karakteristikk som Morrow anser som verdifulle. Disse objektive karakteristikkene til mangan vil fortsatt eksistere dersom Morrow hadde valgt å bruke en annen naturressurs. Mangan sin naturlige objektivitet eksisterer derfor uavhengig av Morrows forståelse av mangan (Fink, 2002, s. 33-34). Disse to perspektivene på naturens uavhengige eksistens gjenspeiler seg i denne hovedkategoriens tankegang, hvor naturens verdi blir definert av naturen selv på grunn av dens uavhengige eksistens og relasjonene innad i naturmangfoldet. Naturens egenverdi er med andre ord noe som eksisterer for seg selv og blir borte dersom man

tilsetter menneskelig aktivitet og tankegang, hvis man følger Soper og Fink sine perspektiver (Soper, 1995, s. 15-21 & Fink, 2002, s. 30-31).

På den andre siden argumenterer Soper for at det vil være vanskelig å kategorisere natur som natur, dersom det har blitt berørt av menneskelig aktivitet. Naturen eksisterer som noe eget, og hvis vi forsøker å gjenskape det som naturen ønsker det, vil det fortsatt være en innflytelse av menneskelig aktivitet. Da er det menneskets tanker rundt hva naturen er som har innflytelse på gjenskapingen av natur, noe som gjør at det aldri vil være hundre prosent ren natur (Soper, 1995, s. 15-21). Det vil si at all grønn infrastruktur i byer, alle naturfornyelsesprosjekter og all menneskelig forvaltning av natur ikke vil falle under definisjonen på natur, på grunn av menneskelig aktivitet og innflytelse, og vil derfor ikke inneholde en egen naturverdi. Men allikevel kan man se at ender, duer, måker, insekter og andre arter tar i bruker for eksempel parker og den grønne infrastrukturen langs en sjø- eller havpromenade i en by, hvor de får tak i mat og lever sitt liv. Relasjonene mellom naturmangfoldet eksisterer fortsatt i den grønne infrastrukturen i byen, og den grønne infrastrukturen har en verdi for dyreartene som tar den i bruk. Den grønne infrastrukturen har blitt formet av mennesker og det er menneskelig aktivitet på området, men allikevel eksisterer de samme typene av relasjonene her som i et uberørt naturområde. Det er kanskje et menneske som har plantet frøet til et tre, men andre arter i naturmangfoldet tar treet i bruk som om det skulle ha eksistert i et naturområde fritt for menneskelig aktivitet. Dermed har økologiske elementer i menneskelige områder også en egenverdi definert av seg selv og kan argumenteres for at de kan defineres som natur.

På grunn av at grønn infrastruktur med innflytelse av menneskelig aktivitet kan regnes som natur og innehar derfor en egenverdi, vil denne hovedkategorien av naturens verdi gjenspeile seg i en annen av Fink sine forestillinger om naturen. Forestillingen om naturen som det grønne inneholder ideen om at alt som er levende, organisk og lavteknologisk kan regnes som natur, i motsetning til det høytteknologiske, mekaniske og syntetiske. Det vil si at både uberørte naturområder og grønn infrastruktur i byer og bebygde områder kan regnes som natur, siden de er en motsetning til for eksempel asfalt og betong. Samtidig vil alle typer for grønn infrastruktur regnes som natur, noe som vil si at en jordbærplante i et vindu vil regnes som natur (Fink, 2002, s. 33). Hvis man følger denne forestillingen om at alt det levende, organiske og lavteknologiske er en form for natur, vil det være mulig å forestille seg at grønn infrastruktur som eventuelt kan forekomme på Eyde energipark inneholder en egenverdi (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 45). Som beskrevet i forrige avsnitt, tar

andre dyre- og plantearter i bruk den grønne infrastrukturen som blir satt opp. Fugler kan leve livet sitt i treene som eventuelt kan vokse opp og planter kan gro i innhegnede steinformasjoner som kan konstrueres på Eyde energipark. Den grønne infrastrukturen i byen og bebygde områder, som Eyde energipark, er i bruk av naturmangfoldet uavhengig av menneskets bruk av dette området (Fink, 2002, s. 33). Dette kan også ses i Fink sin forestilling om naturen som det ville, hvor naturen blir kategorisert som udyrket land der naturen står fritt. Denne forestillingen argumenterer for at udyrket land regnes som natur og dyrket land regnes som det motsatte av natur, men den forklarer at udyrket land kan være preget av menneskelig aktivitet uten at naturen mister sin naturdefinisjon. Folk kan bevege seg ute i naturområdene rundt Eyde energipark uten at det går på bekostning av naturen, og relasjonene ute i naturen vil eksistere selv om man går tur der. Naturen blir ikke noe mindre natur på grunn av menneskelig aktivitet, som gåturer og teltturer, ifølge denne forestillingen (Fink, 2002, s. 33). Kategorien naturens egenverdi følger dermed disse perspektivene om at uberørte naturområder med menneskelig aktivitet og grønn infrastruktur i bosatte områder kan regnes som natur og inneholder dermed en egen verdi. Denne verdien derimot er satt av naturen selv, gjennom nytte, relasjoner og tilhørighet i naturmangfoldet som er helt uavhengig av menneskelig interaksjon og tankegang (Fink, 2002, s. 30-31 og 33 & Soper, 1995, s. 15-21).

4.2.2 Naturens instrumentelle verdi

Naturens instrumentelle verdi går ut på at naturen har en verdi basert på hva slags nytte den har for oss mennesker (Aanesen, 2022 & Turner et al., 2003, s. 495). Naturens verdi er definert ut ifra hva vi mener om naturen, hvordan vi tenker om naturen og hvordan vi bruker naturen. Det finnes ingen begrensning på hvilke tanker og handlinger som gir naturen en instrumentell verdi. Så lenge man har en tanke om naturen og/eller bruker naturen på en eller annen måte, gir det naturen en instrumentell verdi. Det vil si at naturen har en verdi via at man for eksempel bruker naturen i sitt friluftsliv, som det å klatre opp til fjelltopper, padle i kajakk ute på innsjøen, gå turer i skogen og andre lignende aktiviteter (Keniger et al., 2012, s. 914-915). Naturen har også en verdi i at naturens ressurser kan brukes av oss mennesker for å tjene penger. Naturen har med andre ord en økonomisk verdi (O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23). Dette kan for eksempel være tømmerhogst-industrien, gruvedrift for å hente nødvendige ressurser, gårdsdrift og ikke minst batteriproduksjon som tar i bruk naturens ressurser for å maksimere sin økonomiske profitt. Alle former for menneskelig aktivitet og handling i

naturen er reelt og uansett hvordan man bruker naturen, tilsetter man naturen en verdi. Naturens verdi blir dermed definert ut ifra menneskets relasjon til naturen, uavhengig av hvordan naturen verdilegger seg selv. Innad i naturens instrumentelle verdi kan man dermed legge inn naturens økonomiske verdi, kulturelle verdi, religiøse verdi, rekreasjonsverdi og andre lignende verdimålinger (Aanesen, 2022; Saarinen, 2015, s. 3-5; Turner et al., 2003, s. 494-498 & O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23).

Men hva om man generelt bare ikke liker naturen eller har noen spesiell relasjon til naturen? Noen mennesker har det bedre i byer enn på turstier langt oppe i Dovre, og det er én av flere ulike former for naturforståelser som eksisterer. Selv om man ikke liker naturen eller ikke har noen relasjon til den, har det fortsatt en påvirkning på naturens instrumentelle verdi (Turner et al., 2003, s. 494-498 & Devine-Wright og Clayton, 2010, s. 268-269). Grunnen til det er at naturens instrumentelle verdi er satt av hvordan mennesket bruker naturen, og hvis mennesket ikke bruker naturen på noen spesiell måte, har ikke naturen noen instrumentell verdi. Dette fraværet av en instrumentell verdi på naturen hos noen menneskers naturforståelse kan være en fordel for andre aktørers bruk av naturen. Etableringen av en batterifabrikk kan oppnå en stor fordel ved at en del av lokalbefolkningen ikke liker naturen eller ikke har noen spesiell relasjon til naturen, fordi da kan eierne av batterifabrikken gjennomføre et større inngrep i naturen enn nødvendig for å skape en høyere økonomisk profitt på bekostning av det lokale naturmangfoldet. Dette viser at dersom naturen har null instrumentell verdi hos noen individer, så kan det føre til at naturens instrumentelle verdi hos andre aktører blir mer dominerende. Dette kan enten være en fordel eller ulempe for naturmangfoldet og/eller mennesket i seg selv, gjennom enten mer vern av natur eller mer ødeleggelse av natur (Turner et al., 2003, s. 494-498 & Moran, 2017, s. 14-17).

Naturens instrumentelle verdi er et sentralt begrep i et antroposentrisk syn på naturen (Aanesen, 2022 & Turner et al., 2003, s. 496). Antroposentrisme er en filosofisk tilnærming som legger vekt på at mennesket er i sentrum innenfor ulike synspunkter. Det vil si at ulike diskurser tar utgangspunkt i at mennesket står i sentrum og at menneskets behov, tanker og handlinger er viktigst. For naturen vil et antroposentrisk syn innebære at den ligger under mennesket og naturen er dermed lagd for å utfylle menneskets behov og ønsker. Det vil si at uansett hvordan mennesket bruker naturen, kan det forsvares med at mennesket har en høyere rang enn naturen. Dermed er all bruk av naturen, både miljøvennlig og miljøskadelig, forsvarlig og akseptert innenfor et antroposentrisk syn på naturen (Nichols og Gogineni, 2020, s. 51-54; Moran, 2017, s. 8-9; Aanesen, 2022 & Turner et al., 2003, s. 494-498). Det

antroposentriske synet på naturen, hvor mennesket står i sentrum, er utgangspunktet i kategorien naturens instrumentelle verdi. Menneskets bruk av naturen, uavhengig av hvordan, er det som definerer naturens verdi. Det vil si at både miljøvennlige aktiviteter i naturen, som for eksempel vern av naturen, og miljøskadelige aktiviteter, som nedhogging av store skogsområder, gir naturen en eller annen form for verdi (Aanesen, 2022; Saarinen, 2015, s. 3-5 & Turner et al., 2003, s. 494-498).

Naturens instrumentelle verdi er basert på hvordan ulike mennesker forstår og bruker naturen, noe som kan variere fra menneske til menneske. Ved å flette alle de ulike måtene mennesker forstår og bruker naturen innad i en felles kategori på naturens verdi, vil det være vanskelig å kunne undersøke hvordan ulike aktører verdsetter og bruker naturen. Hvordan Morrow Batteries ASA forstår og bruker naturen i sin virksomhetsstrategi vil inneholde en rekke motsetninger til hvordan en innbygger i Arendal kommune forstår og bruker naturen i sitt hverdagsliv. En felles kategori på naturens instrumentelle verdi vil derfor være for generaliserende og det har derfor vært nødvendig å ta i bruk flere underkategorier på naturens instrumentelle verdi for å kunne undersøke ulikhetene mellom aktørers naturforståelser. Dette gjør det dermed mulig å kunne identifisere hvordan de ulike naturforståelsene innad i naturens instrumentelle verdi blir prioritert i etableringen av arealkrevende prosjekter, som Morrows batterifabrikk på Eyde energipark. Underkategoriene som har blitt konstruert er som følger lokal/personlig naturforståelse, Forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse og Global/økonomisk naturforståelse. Selv om disse tre underkategoriene beskrives hver for seg, er det fremdeles mulig at en aktør kan inneholde én eller flere av naturforståelsene presentert nedenfor.

4.2.3 Lokal/personlig naturforståelse

En lokal/personlig naturforståelse er en måte å forstå naturen på som legger vekt på hvordan man har brukt og forstått naturen i sitt hverdagslige liv (Turner et al., 2003, s. 494-498 & Keniger et al., 2013, s. 914-915). Har man for eksempel vokst opp i nærheten av naturen, tatt i bruk naturen i hverdagslivet og om man er glad i å gjennomføre aktiviteter ute i naturen vil være en faktor på en lokal/personlig naturforståelse. Enkle aktiviteter som det å gå turer på etablerte turstier i skogen, å gå langs stranden og å gå på skiløyper ute på vidda vil være med på å bygge opp en persons lokale/personlige naturforståelse, men litt tyngre aktiviteter som det å gå toppturer oppe på fjellkjeder og å gå på telttur over flere dager i ulendt terreng har

like mye å si (Prévot et al., 2016, s. 268-273). Samtidig kan også fravær av slike aktiviteter være med på å skape en lokal/personlig naturforståelse. Grunnen til dette er at dersom en person ikke har noen spesiell tilknytning til naturen og/eller har hatt vonde/dårlige opplevelser av naturen, vil denne personen ha et negativt syn på naturen og dermed en negativ lokal/personlig naturforståelse (Prévot et al., 2016, s. 268-273). All aktivitet og tanker rundt naturen hos en person er med på å bygge opp hans/hennes/hens lokale/personlige naturforståelse, og det er igjennom denne lokale/personlige naturforståelsen en person tilsetter naturen en verdi (Moran, 2017, s. 14-17; Saarinen, 2015, s. 3-5 & Keniger et al., 2012, s. 914-915). Ifølge Sopers tredje del av hennes naturdefinisjon, inneholder alle mennesker en menneskelig natur, bestemt av et gitt tidspunkt og kontekst, og på grunn av denne menneskelige naturen oppfører vi oss på hva vi mener er en «naturlig måte» (Soper, 1995, s. 25-30). Denne «naturlige måten» innebærer også hvordan vi bruker og oppfører oss i naturen. For noen mennesker vil det være mer naturlig å gå turer i skog og fjell, mens for andre mennesker er det mer naturlig å ikke bruke naturen aktivt i deres hverdag. Dette baseres på hvordan deres menneskelige natur er bygd opp av den konteksten og tidspunktet som vedkommende eksisterer i. Hvordan én enkelt person forstår naturen er dermed basert på sin menneskelige natur (Soper, 1995, s. 25-30).

En lokal/personlig naturforståelse er en stedbundet måte å forstå naturen på. Dette er fordi at oppveksten en person har hatt har noe å si på hvordan man forstår og bruker naturen. Dersom man har vokst opp på et sted som inneholder mye natur og/eller har kort avstand til naturområder som man kan ta i bruk når man vokste opp, vil det være en større sannsynlighet for at man har en positiv lokal/personlig naturforståelse. Har man for eksempel lekt gjemsel eller brukt greiner til å lage en sprettert eller en bue i Arendal bymark øst, vil det være større sannsynlighet for at man er glad i naturen i Arendal bymark øst på grunn av gode minner fra oppveksten. Dersom man har vokst opp på et sted som inneholder lite/ingen natur og det er store avstander til de nærmeste naturområdene, for eksempel at man ikke har noen nær tilknytning til naturområdet som brukes av Eyde energipark, vil det dermed være en økt sannsynlighet på at man har en negativ lokal/personlig naturforståelse eller en naturforståelse som bygger på at man ikke bryr seg om naturen. Har man vonde minner om/fra naturen fra oppveksten, for eksempel at man har skadet seg på turstiene i Arendal bymark øst, vil det være fare for at man setter naturen i et negativt lys. Oppveksten har derfor noe å si på hvordan man bruker og forstår naturen (Prévot et al., 2016, s. 268-273). En annen grunn til at lokal/personlig naturforståelse er stedbundet, er at stedet man har en tilknytning til bidrar til

hvordan man bruker og forstår naturen på dette/disse områdene. Dersom man føler man har en identitet ut ifra den plassen man bor og fra de andre plassene man har bodd tidligere, vil det være stor sannsynlighet for at man på en eller annen måte bryr seg om hvordan naturen på disse områdene blir brukt. Man vil reagere sterkere dersom et stort inngrep i naturen blir gjennomført i natur som man har en sterkere tilknytning til enn natur man ikke har tilknytning til. Dette er også en faktor på en persons lokale/personlige naturforståelse, siden man har interesse av hvordan naturen på «sitt» område blir brukt. For eksempel kan en innbygger i Arendal kommune reagere på at det blir gjennomført inngrep i naturen som vedkommende bruker og er tilknyttet til. Dermed tilsetter man naturen en verdi ut ifra sin egen lokale/personlige naturforståelse med utgangspunkt i stedet man har tilknytning til (Robbins, 2020, s. 207-219 & Prévot et al., 2016, s. 268-273). Dette viser at konteksten og tidspunktet man har oppvokst i er med på å forme sin personlige/lokale naturforståelse, noe som samsvarer med Sopers tredje del av sin naturdefinisjon om menneskelig natur, hvor kontekst og tidspunkt er med på å forme hva man anser som menneskelig natur (Soper, 1995, s. 25-30).

En annen måte en lokal/personlig naturforståelse kan utforme seg er igjennom religiøse/spirituelle vilkår (Fink, 2002, s. 34 & Soper, 1995, s. 21-25). Ifølge Fink sin forestilling om naturen som det jordiske, er naturen skapt av et overnaturlig vesen som eksisterer utenfor dens skaperverk og mennesket lever i dette skaperverket. Hvis man er oppvokst i en kontekst hvor religion/spiritualitet innehar en sentral rolle eller i eldre liv har fått en tilknytning til en religion, livssyn eller spiritualitet, vil det være sannsynlig at man ønsker å tjene det overnaturlige vesenet man tror på. Dette kan innebære å ta vare på skaperverket til det overnaturlige vesenet, noe som da gjelder å ta vare på naturen, basert på Fink sin forestilling (Fink, 2002, s. 34). På grunn av den religiøse/spirituelle oppveksten/tilknytningen kan man dermed oppnå en lokal/personlig naturforståelse basert på sin personlige religiøsitet/spiritualitet, hvor man da kan være positiv til etableringen av Morrows batterifabrikk på grunn av det er med på å fikse klimakrisen eller man kan være negativ til etableringen på grunn av at det går på bekostningen av en del av skaperverket (Fink, 2002, s. 34). Dette perspektivet kan også identifiseres i den andre delen av Sopers naturdefinisjon, kosmologisk natur, hvor mennesket er en del av naturens orden. Naturens orden er et hierarkisk rangeringssystem, hvor mennesket troner på toppen og ulike elementer av naturen er rangert under. I en religiøs/spirituell kontekst, eksisterer det overnaturlige vesener over mennesket igjen i dette hierarkiet (Soper, 1995, s. 21-25). Dersom man eksisterer i en gitt kontekst hvor religiøsitet/spiritualitet hvor det eksisterer en skaper innehar

en sentral rolle, vil denne skaperen ligge over mennesket i naturens orden. Dette kan også være med på å utforme en lokal/personlig naturforståelse, siden man tar skaperens rolle i naturens orden i betraktning til om man er positiv eller negativ til inngrep i naturen (Soper, 1995, s. 21-25).

En lokal/personlig naturforståelse er noe som er iboende hos alle og kan ha innflytelse på hvordan man ønsker at samfunnet skal utvikle seg (Soper, 1995, s. 25-30 & Moran, 2017, s. 14-17). På grunn av sin iboende lokale/personlige naturforståelse, kan en person velge å bli en aktiv del av kommunens utvikling og vedlikehold av naturen, som for eksempel en politiker, arealplanlegger, utbygger og andre lignende jobber. Gjennom sin lokale/personlige naturforståelse, kan man dermed videreutvikle sitt område gjennom hvordan man selv ønsker å at naturen skal brukt. Dette kan for eksempel være mer vern av natur, etablering av grønn industri, mer boligutbygging på bekostning av natur, mer grønn infrastruktur innad i byer og tettsteder, og andre lignende utviklingsprosjekter som tar utgangspunkt i ens egen lokale/personlige naturforståelse (Soper, 1995, s. 16-17 & Moran, 2017, s. 14-17). Samtidig kan ens egen lokale/personlige naturforståelse føre til at man har motsetninger til hvordan kommunen, fylket, staten eller andre lignende maktorganisasjoner ønsker å utvikle sitt område (Hermansson, 2006, s. 23-27). Hvis man har en positiv holdning til naturen i nærområdet og for eksempel kommunen ønsker å gjøre inngrep i denne naturen for å bygge boliger og/eller industri, vil det være fare for at beboerne kan reagere sterkt på dette inngrepet. Kommunens utvikling vil derfor være en motpart til beboernes lokale/personlige naturforståelser og da kan det være fare for at lokalbefolkningen gjennomfører protesterende handlinger, som demonstrasjoner og uroligheter under medvirkningsprosesser (Hermansson, 2006, s. 23-27 & Moran, 2017, s. 14-17). Her kan for eksempel begrepet NIMBY (Not In My Back Yard) være en sentral faktor. NIMBY er et fenomen innenfor planlegging og utvikling som går ut på at innbyggere innenfor et territorielt begrenset område har en negativ holdning til utviklingsprosjekter innenfor deres område som kan gå på bekostning av innbyggerne. Dette kan være forurensende anlegg, fengsel, jernbaner og andre lignende infrastruktur som kan være farlig og/eller inngripende på innbyggernes hverdagsliv, og derfor stiller innbyggerne seg imot dette, noe som kan føre til en større konflikt på grunn av innbyggernes syn på områdets utvikling, områdets samhold og naturens verdi på områder. Dette kan også gjelde etablering av Morrows batterifabrikk på et turområde som er i aktivt bruk av befolkningen i Arendal kommune (Hermansson, 2006, s. 23-27 & Moran, 2017, s. 14-17).

4.2.4 Forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse

En forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse tar utgangspunkt i at naturens verdi tilsettes ut ifra hvordan man utvikler naturen til sitt beste for å være mest verdifullt for menneskets velferd (Næss, 2018, s. 139-140 & Saarinen, 2015, s. 4). Dette kan skje gjennom å forvalte naturområder slik at innbyggere kan ta i bruk disse områdene for å forbedre sin helse, for eksempel gjennom rekreasjonsaktiviteter og ved at naturen bidrar med nødvendige ressurser for at mennesket skal ha et godt liv. Det å forvalte skogsområder og strandsoner bidrar til at innbyggere kan bruke disse områdene på en miljøvennlig måte som er bra for sin helse (Næss, 2020, s. 139-140 & Saarinen, 2015, s. 4). Innad i en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse blir naturen tilsatt en høy verdi, siden den inneholder mange goder som kan tas i bruk av individer for å enten forbedre seg selv og/eller sitt lokalsamfunn. Disse godene kan være noe som er ferdigutviklet og det er ikke behov for menneskelig innblanding for å tjene på disse godene, som for eksempel produksjon av oksygen, vannkretsløp og diverse ingredienser som man kan bruke i matlaging. Det å forvalte slike goder vil være fordelaktig for det lokale samfunnet, siden slike goder bidrar til en bedre velferd og helse for det lokale samfunnet (Keniger et al., 2013, s. 914-915). På den andre siden kan det hende at godene som naturen gir må bearbeides mer, som for eksempel etableringen av parker i byer, turstier og planlegging av felles aktiviteter ute i naturområder. Gjennom planlegging og utvikling kan naturområder og grønn infrastruktur bidra til en bedre hverdag og økt velferd hos det lokale samfunnet. Naturen har derfor en høy verdi innen en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse, siden den bidrar til økt velferd hos det lokale samfunnet (Kompridis, 2020, s. 244-252; Moran, 2017, s. 166-169 og 182 & Stenseke og Baste, 2018).

Forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse tar utgangspunkt i Sopers andre del av hennes naturdefinisjon om menneskelig natur og Fink sin forestilling om naturen som det fysiske (Soper, 1995, s. 25-30 & Fink, 2002, s. 33-34). Som forklart tidligere, inneholder alle mennesker en eller annen form som menneskelig natur som er bestemt ut ifra et gitt tidspunkt og kontekst. Denne menneskelige naturen er med på å bestemme hvordan vi som mennesker tar i bruk naturen og oppfører oss i den. I et gitt tidspunkt og kontekst kan det eksistere mennesker som innehar en menneskelig natur som går ut på å ta i bruk naturen på en slik måte som gjør den mer fordelaktig for å øke velferden og helsen til flere av personene rundt seg. Dette kan for eksempel være planleggere i kommunen som ønsker å konstruere turstier av ulik vanskelighetsgrad for å inkludere flere av innbyggerne i en kommune og det kan være lokale innbyggere som arrangerer vandring i skogen for å gjøre folk oppmerksomme for en sak

(Soper, 1995, s. 25-30). Forestillingen om naturen som det fysiske forklarer at naturen innehar en objektivitet som eksisterer uavhengig av oss mennesker, men det er denne objektiviteten som vi også tar i bruk. Naturens objektive utseende og kvaliteter er gunstige for oss mennesker (Keniger et al., 2013, s. 914-915 & Fink, 2002, s. 33-34). Ved å ta i bruk naturens objektivitet kan man forbedre sin egen helse og velferd. Denne kunnskapen kan man ta med inn i et planleggingsperspektiv, hvor man utvikler et naturområde til å bli tilgjengelig for flesteparten i kommunen, fylket og/eller samfunnet. Dermed har man en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse, der man ønsker å forvalte/utvikle naturen på en slik måte som skaper økt velferd og helse blant innbyggerne i kommunen, fylket og/eller samfunnet (Fink, 2002, s. 33-34 & Næss, 2018, s. 139-140). Dette kan blant annet identifiseres i utviklingen av Arendal bymark øst, hvor Arendal kommune har bygd ut turstier av ulik vanskelighetsgrad. Dette vil være med på å bidra til at flere ulike innbyggere får gått tur her og få økt nytte av fordelene av naturens objektivitet. Arendal kommune har her en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse, hvor de utvikler Arendal bymark øst til et inkluderende turområde for å få økt velferd og folkehelse hos innbyggerne (Fink, 2002, s. 33-34 & Arendal kommune, 2017, s. 4-7).

Innad i en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse kan man også legge vekt på at naturen skal være den sentrale faktoren for å utvikle for eksempel kommunen til sitt beste for sine innbyggere (Næss, 2018, s. 139-140). Dette kan for eksempel ses i Arendal kommune, hvor kommunen arbeider med å utforme en kommuneplan for naturmangfold. Dette planforslaget ønsker å sette et søkelys på hvordan de globale truslene mot naturmangfoldet, presentert av FNs naturpanel, fremstår lokalt i Arendal kommune. Deretter identifiserer planforslaget hvordan Arendal kommune jobber med naturen, for eksempel med forvaltning, vurderinger og lignende aktiviteter. Til slutt presenterer planforslaget ulike forslag til tiltak som Arendal kommune kan gjennomføre for å verne om mer av det lokale naturmiljøet. Målene med planforslaget er å kunne undersøke hvordan Arendal kommune arbeider med den lokale naturen og komme med forslag på hvordan dette arbeidet kan forbedres. Dette vil føre til et høyere fokus på vern av naturmangfold i Arendal kommune, et mer kunnskapsrikt forståelse på naturmangfoldet i kommunen og til at Arendal kommune kan løfte fram naturområder som har en eller annen form for lokal verdi (Arendal kommune, 2023, s. 3-6 & Arendal kommune, 2024). Innad i dette planforslaget til Arendal kommune legges det stor vekt på naturen som et sentralt knutepunkt i kommunens ønskede utvikling, og at kommunen ønsker å skaffe seg mer kunnskap rundt det lokale naturmangfoldet for å kunne ta bedre vare

på det. Her kan det argumenteres for at Arendal kommune har et forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse, siden kommunen ønsker å sette et søkelys på hvordan kommunen kan forbedre arbeidet sitt med naturen og at de ønsker å finne ut av hva slags verdier naturen har for lokale innbyggere. Dette kan føre til at kommunen identifiserer hvordan de som myndighetsutøver og forvalter kan utvikle og bruke naturen på en slik måte som er det beste for Arendals innbyggere (Arendal kommune, 2023, s. 3-6 & Arendal kommune, 2024).

Det kan virke som om at en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse ligger mest hos statlige organisasjoner med en myndighetsutøvelse, som kommuner og fylker, men det må nødvendigvis ikke være det. Det kan være mulig at borgere selv ønsker å utvikle naturen for å forbedre velferden hos samfunnet sitt, uten innflytelse fra statlige organisasjoner. Dette kan gjøres ved å etablere nye former for helsevennlige og inkluderende aktiviteter som tar utgangspunkt i å være ute i naturen, som for eksempel lysvandring (Teater Innlandet, u.å.), turgrupper (Kreftforeningen, u.å.) og andre lignende aktiviteter. Dette kan også gjennomføres i forhold til utvikling av grønn infrastruktur i byer og tettsteder, som for eksempel etablering av byhager og oppsetting av blomsterdekorasjoner (Finn, 2014, s. 382-385). Dersom en lokal aktør har en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse, kan det være sannsynlig for at DIY-urbanisme kan forekomme. DIY-urbanisme går ut på at man gjennomfører uautoriserte og frivillige inngrep i bylandskapet for å forbedre hverdagen til byens innbyggere. Dette kan være alt fra å løse urbane problemer som kan være tungvinne å løse byråkratisk til å skape et bedre miljø innad i byen. DIY-urbanisme kan inneholde elementer av natur i seg, som for eksempel det å plante blomster langs gater og å etablere hager som alle kan dyrke sin egen mat, men det må ikke nødvendigvis være naturlige elementer i inngrepene. Det kan også være hjemmelagde skateparker, oppsetting av kjebler i veier for å øke trafikksikkerheten og andre lignende aktiviteter som er med på å forbedre hverdagslivet og velferden til innbyggerne (Finn, 2014, s. 382-385 & Kyrönviita og Wallin, 2022, s. 646-649). Dette er eksempler som viser at en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse kan ligge hos innbyggere og ikke bare hos myndighetsutøvende organisasjoner. Så lenge man ønsker å utvikle og bruke naturen på en slik måte som gjør at den hjelper andre mennesker og bidrar til en økt velferd i samfunnet uten at det går på stor bekostning av naturen, kan man si at man har en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse.

4.2.5 Global/økonomisk naturforståelse

En global/økonomisk naturforståelse innebærer at man tilsetter naturen en verdi ut ifra globale elementer og/eller økonomiske variabler (O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23 & Moran, 2017, s. 11-14). Det vil si at naturen har en verdi i form av en økonomisk verdi hos blant annet industriaktører, hvor man ønsker å tjene penger av naturressurser i sine produkter og selge dem på et eller flere globale markeder. Samtidig er naturens verdi verdilagt i hva man mener er naturens verdi i forhold til andre globale elementer, som for eksempel klima, miljø, matproduksjon, internasjonal politikk og lignende. Naturen blir dermed prioritert ut ifra om det er viktig å forvalte naturen eller om naturen må vike på grunn av at det gir andre positive globale ringvirkninger (O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23; Turner et al., 2003, s. 494-498 & Brauman et al., 2007, s. 83-85). Burde for eksempel den lokale naturen i Arendal bymark øst stå i fred og ro, slik at innbyggere i kommunen kan ta i bruk naturen her, eller burde man gjøre inngrep i naturen for å etablere Morrow sin batterifabrikk som kan skape flere arbeidsplasser og bedre økonomi for kommunen, og dermed være mer rustet til en global konkurranse innenfor grønn industri? Det er innenfor dette spørsmålet som definerer hva naturens verdi er i en global/økonomisk naturforståelse. Er naturens verdi lavere enn den sosiale og økonomiske verdien man kan oppnå gjennom å etablere industri på bekostning av den lokale naturen, eller er naturens verdi såpass høy at man heller vil verne om den lokale naturen og finne bedre egnede arealer til industriutvikling (Pike et al., 2017, s. 60-70 og 138-144; Turner et al., 2003, s. 494-498 & Brauman et al., 2007, s. 83-85)?

Denne naturforståelsen tar utgangspunkt i teorien om *Homo Economicus* og naturens økonomiske verdi (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019; Morgan, 2016 & O'Neill, 2007). Hvis mennesket har en iboende rasjonell tankegang om å ta de valgene som er best for en selv, ifølge teorien om *Homo Economicus*, vil mennesket gjennomføre valg angående hvordan man skal bruke naturen på den beste mulige måten for seg selv (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67 & Ailon, 2020, s. 36). For noen mennesker vil det innebære at det mest rasjonelle valget vil være å gjøre inngrep i naturen til fordel for etableringen av industri og økonomisk gevinst. For andre mennesker vil det mest rasjonelle valget være å verne om den lokale naturen på grunn av personlig bruk av naturen. Et menneske kan ta ett eller flere rasjonelle valg som inneholder et globalt og/eller økonomisk perspektiv, noe som gjør at teorien om *Homo Economicus* er aktuell i en global/økonomisk naturforståelse. Det globale perspektivet kan identifiseres for eksempel ved at etableringen av en batterifabrikk kan ha positive ringvirkninger på det globale klimaet selv om det går på bekostning av natur og det mest

rasjonelle valget vil være å støtte dette. Det økonomiske perspektivet kan identifiseres i at en aktør tilsetter naturen en økonomisk verdi og deretter tenker om hva som er det mest rasjonelle valget. Vil det være mest økonomisk gunstig å bearbeide naturens ressurser til kommersielle produkter eller er det mer økonomisk gunstig å la naturen være i fred på grunn av at dens økonomiske verdi er for lav? Hva som er det rasjonelle valget for et menneske tar dermed utgangspunkt i vedkommende globale/økonomiske naturforståelse (Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67; O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23 & Morgan, 2016, s. 11-14).

Eksempler på en global/økonomisk naturforståelse kan man finne blant næringslivet, hvor det er en stor sannsynlighet for at etableringen av industrier hvor man tilsetter naturen en økonomisk verdi kan gå på bekostning av lokal natur (O'Neill, 2007, s. 40-43). Innad i virksomhetsstrategien og i merkevarebyggingen kan virksomheten begrunne sin etablering på bekostning av lokal natur med at virksomheten gir flere goder tilbake til det lokale samfunnet og/eller det globale samfunnet. Disse godene vil ha en høyere verdi enn den lokale naturen hvor virksomheten blir etablert (O'Neill, 2007, s. 40-43). Blant annet kan man forklare at gjennom sin virksomhetsproduksjon ønsker man å komme med bærekraftige løsninger for å bidra til å fikse den globale klimakrisen, og det er derfor nødvendig å ofre litt lokal natur for å redde verden. Man kan også forsvare inngrepet i naturen gjennom at virksomheten bidrar til flere arbeidsplasser innad i kommunen, bedre kommuneøkonomi og andre lignende positive ringvirkninger som ikke nødvendigvis har noe med natur å gjøre. Inngrepet i naturen blir derfor forsvart med at bedriften skal kompensere den med andre goder, både til det lokale samfunnet og/eller den globale verden (Pike et al., 2017, s. 60-70 og 138-144; Da Silva et al., 2012, s. 13-14 & Brauman et al., 2007, s. 83-85). Morrow Batteries ASA kan være et eksempel på dette. Morrow Batteries ASA skriver på sine nettsider at de bidrar til en grønn omstilling av samfunnet og å løse klimakrisen gjennom produksjonen av batterier som kan brukes av grønne bedrifter og til etableringen av flere grønne bedrifter. Morrows batterifabrikk og underleverandørene har behov for store mengder areal og krever inngrep i naturen for å gjennomføres, men dette kompenseres med arbeidsplasser for Arendal kommune og Agderregionen, og det er med på å bidra til en grønn omstilling av regionen for å løse klimakrisen. Verdien av å løse klimakrisen, å gjennomføre en grønn omstilling og skape arbeidsplasser står derfor høyere enn den lokale naturen på Eyde energipark og Arendal bymark øst sin verdi (Agder fylkeskommune, 2019, s. 12-13; Morrow Batteries ASA, u.å.-c & Morrow Batteries ASA, u.å.-e).

5 Empiri

Dette kapittelet tar for seg hovedfunnene som har blitt gjort etter gjennomføringen av intervjuene og dokumentanalysen. Dette vil innebære å presentere de viktigste funnene angående prioritering av naturens verdi i forhold til etableringen av Morrows batterifabrikk, og dermed forklare de ulike dimensjonene rundt hvorfor batterifabrikken ble etablert på bekostning av lokal natur på Eyde energipark.

5.1 Sikkerhetsdimensjon

Et av de mest sentrale temaene som dukket opp under gjennomføringen av intervjuer, var at det er en sikkerhetsdimensjon rundt etableringen av Morrows batterifabrikk og den europeiske produksjonskjeden som Morrow ønsker å konstruere. Flere av intervjudeltakerne nevnte det at Kina hadde et monopol på råvareressurser som trengs for å produsere batterier og at batteriproduksjon hovedsakelig fant sted i Kina, med unntak av blant annet Japan. Ifølge politiker 1 er Norge i dag avhengige av Kina for å få tak i batterier. Vedkommende forteller at

«Så er vi i dag avhengig av batterier fra Kina, og det har jo både en miljøside og en sikkerhetsmessig side» (Politiker 1).

Den miljømessige siden går ut på at Kina ville ha vært mindre miljøvennlig i produksjonen av batterier enn det Morrow ønsker å være og gravingen etter naturressurser kunne derfor medføre til større naturinngrep enn det som ville ha skjedd i en europeisk produksjonskjede. Den sikkerhetsmessige siden handler om Norges avhengighet til Kina for batteriressurser, og man ønsker derfor å utfordre Kinas monopol på batterisatsing og -ressurser. Hovedsakelig ville Kinas miljøstandard være lavere enn Morrow sin, og derfor vil det av sikkerhetsmessige og miljømessige grunner være mer bærekraftig og naturvennlig å etablere en batterifabrikk på Eyde energipark. Politiker 2 forklarte også at plasseringen av Morrows batterifabrikk på Eyde energipark ville skape et konkurransefortrinn mot Kinas monopol. Lett tilgang til både havn og flyplass fra Eyde energipark vil gjøre det enklere å skape en europeisk produksjonskjede og et europeisk samarbeid for å gjennomføre et grønt skifte, uten innblanding av Kina. Plasseringen på Eyde energipark var derfor den beste mulige plassen til å kunne produsere batterier som utfordret Kinas monopol.

Arendal kommune har også identifisert at etableringen av Morrow sin batterifabrikk innehar en sikkerhet mot Kinas monopol på batteriressurser og handelspolitikk. Kommuneansatt 1

forklarer at Norge og Europa er avhengige av Kina for produksjon av batterier og at det er europeisk politikk å frigjøre seg fra dette monopolet, noe som vedkommende mente at Arendal kommune og Morrows batterifabriksatsning er med på. Videre forteller vedkommende at

«Hvis Kina skulle finne på å stoppe tilgangen på batterier eller mineraler, så vil hele Europa stoppe opp. Bilproduksjonen stopper opp, det vil bli store sosiale utfordringer og millioner av mennesker vil miste jobben» (Kommuneansatt 1).

Ifølge kommuneansatt 1 er Norge og Europa såpass avhengige av Kina i forhold til batteriressurser og nødvendige mineraler til annen produksjon, at det kan føre til en mengde sosiale utfordringer dersom Kina velger å føre en mer restriktiv handelspolitikk mot Europa og Norge. Derfor argumenterer kommuneansatt 1 at det er viktig å etablere Morrows batterifabrikk, fordi Morrow ønsker å skape en europeisk verdikjede hvor produksjon av batterier skal foregå i en europeisk kontekst og dermed gjøre Norge og Europa mer selvforsynt i batteriproduksjonsfeltet. Vedkommende forklarer også at

«Alt som vi nå holder på med i Europa for å frigjøre oss fra kinesisk monopol, vil ha negative konsekvenser på naturen» (Kommuneansatt 1).

Dette viser at den sikkerhetsmessige dimensjonen av etableringen av Morrows batterifabrikk er viktigere enn å ta vare på naturen. Samtidig forklarer kommuneansatt 1 at det vil være mer økologisk bærekraftig å gjøre inngrep i naturen på Eyde energipark enn å fortsette å være avhengig av Kina. Dette på grunn av at Norge har en bedre miljøstandard enn Kina og Norge kan dermed ta vare på mer natur i et langsiktig perspektiv. For Arendal kommune kan det dermed virke som at etableringen av Morrows batterifabrikk er viktig, fordi det skaper en trygghet mot kinesisk monopol på batteriressurser og -produksjon.

Gjennom forskningsseminaret til Morrow Batteries ASA ble det presentert at det eksisterer kinesiske elementer innad i deres verdikjede, men at de har et mål om å skape en europeisk verdikjede (Morrow Batteries ASA, 2024). Dette samsvarer med hva som står i Morrow sin årlige rapport fra 2022, hvor det forklares at

«Together, we are working to develop Norwegian battery production as part of the integrated European battery value chain to become part of a green European community» (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9).

Om hvorvidt dette er for å skape en sikkerhet mot Kinas monopol på batteriråvarer står ikke i noen av Morrow sine rapporter, men det ble forklart på forskningsseminaret at det var bedre med produksjon av batterier i Norge enn det er i Kina (Morrow Batteries ASA, 2024). Dette kan bety at Morrow Batteries ASA er klar over at deres batterifabrikk er en del av et sikkerhetsmessig argument for etableringen av en europeisk batteriverdikjede, men at Morrow heller velger å fokusere på de andre ringvirkningene av å skape en europeisk verdikjede. Det kan virke som at det er viktigere for Morrow Batteries ASA å fokusere på å produsere bærekraftige batterier gjennom et europeisk samarbeid og på at det er mer miljøvennlig å hente råvarer fra Europa enn andre land/regioner som blant annet Kina, Vest-Sahara og Kongo. Blant annet står det i Morrow Batteries ASA sin *Mineral Policy* at

«Morrow takes note that particular regions in otherwise stable countries may, to some degree, be high-risk areas», og referer videre til Xinjiang-regionen i Kina og Vest-Sahara (Morrow Batteries ASA, 2023b).

Morrow Batteries ASA forklarer også gjennom *Mineral Policy* at de forventer at leverandører informerer om at råvarene er hentet fra områder med konflikt og høyrisiko, og at det å opprettholde et kontrollsystem med vekt på åpenhet er et viktig tiltak for å unngå å ta i bruk konflikt- og høyrisikoområder (Morrow Batteries ASA, 2023b). Dette viser at Morrow Batteries ASA er klar over at det er en sikkerhetsdimensjon ved etableringen av batterifabrikken og ved det å skape en europeisk verdikjede, men for øyeblikket kan det virke som de er mer fokusert på få i gang batteriproduksjonen og å skape bærekraftige batterier for å få igjennom en grønn omstilling (Morrow Batteries ASA, u.å.-e).

I et debattinnlegg i Agderposten skrevet av en innbygger forklares det at solcelleproduksjonen stadig vekk flyttes til Kina og at Norge støtter alle de negative konsekvensene som følger kinesisk produksjon, på grunn av satsing på batteridrift og -produksjon (Stensvand, 2022b). Innbyggeren her identifiserer at Kina har en monopol på batteriressurser, batteriproduksjon og solcelleproduksjon, men etableringen av Morrow brukes ikke som argument for å konkurrere mot dette monopolet. Det brukes heller som et motargument mot Morrows bærekraftige identitet og batteriproduksjon. Innbyggeren forteller at

«Når man leser om batteriproduksjon, skal man heller ikke lete lenge i nyhetsarkivene før man finner ord som barnearbeid, miljøskandaler, korrupsjon, rettighetsbrudd osv.» (Stensvand, 2022b).

Ifølge denne innbyggeren kan det virke som at batteriproduksjon og -satsing samsvarer med negative konsekvenser, som blant annet barnearbeid og brudd på menneskerettigheter. Dermed identifiseres ikke etableringen av Morrows batterifabrikk som et sikkerhetstiltak mot kinesisk monopol på batteriressurser og -produksjon, men som et foretak som «støtter» disse negative konsekvensene (Stensvand, 2022b). Med unntak av dette debattinnlegget, blir ikke Kinas monopol på ressurser og Morrow Batteries ASA som et sikkerhetstiltak mot dette monolet nevnt av andre innbyggere, hverken gjennom debattinnlegg eller intervju.

5.2 Ringvirkninger av batterifabrikken

Et annet sentralt funn gjennom dokumentanalysen og intervjuene er at batterifabrikkens inngrep i naturen forsvares gjennom at det gir mer positive konsekvenser enn negative. Ett av disse er, ifølge politiker 3, at batterifabrikken skaper en mer miljøvennlig batteriproduksjon og ønsker å ta i bruk gamle batterier. Vedkommende forteller at

«Det er det som gjorde at jeg støttet Morrows etablering, på grunn av at de ønsker å gå inn i dette med sirkulær økonomi og ha gjenbruk av batterier.» (Politiker 3).

Morrows batterifabrikk bidrar derfor til å skape en sirkulærøkonomi, hvor det prioriteres å skape en produksjonsmåte som tar i bruk gamle batterier. Videre forklarer politiker 3 at det er ønsket at alle mulige industrisektorer burde innføre en sirkulærøkonomi med vekt på gjenbruk. Dermed kan batterifabrikken stille seg som et forbilde for andre industrisektorer og eventuelt føre til at andre industrier tar i bruk mer bærekraftige tiltak som sirkulærøkonomi. Fokus på sirkulærøkonomi og gjenbruk er derfor en positiv effekt av etableringen av batterifabrikken som veide opp for inngrep i naturen på Eyde energipark. Et annet samfunnsområde som batterifabrikken skulle hjelpe med, var arbeidslivet både i regionen og i Arendal kommune. Ifølge både politiker 1 og politiker 2 ble det forklart at Morrows batterifabrikk skal bidra med arbeidsplasser og at Arendal kommune har behov for disse. Politiker 1 begrunner behovet for arbeidsplasser med at

«Vi trenger en positiv utvikling her, for vi har et samfunn som ligger veldig lavt på levekoststatistikken, og det er blant annet på grunn av lav yrkesdeltagelse og få arbeidsplasser.» (Politiker 1).

Morrows batterifabrikk vil derfor bidra til at Arendal kommune øker på levekoststatistikken og at man får flere i Arendal kommune ut i arbeidslivet. Politiker 2 på sin side forklarer at

«Det har vært litt lite industriarbeidsplasser og dette kan bidra til at vi får snudd økonomien. Det har allerede vist seg siden da Morrow ble annonsert, at Arendal har hatt en positiv utvikling med både tilflytting og også økt skatteinntang.» (Politiker 2)

Etableringen av Morrows batterifabrikk har allerede, ifølge politiker 2, hatt en positiv innvirkning på Arendal kommune. Arbeidsplassene som Morrows batterifabrikk bidrar med, kan være med på å skape en sosial endring i forhold til arbeidslivet i Arendal kommune. På grunn av økt tilflytting gjennom Morrows arbeidsplasser, har det ført til en økt skatteinntekt for kommunen. Dette viser at Morrow Batteries ASA sin batterifabrikk bidrar til positive ringvirkninger på ulike områder, blant annet sosialt, økonomisk og økologisk, og kan dermed veie opp for inngrep i naturen.

Arendal kommune har også identifisert at det er flere positive konsekvenser av etableringen av batterifabrikken enn negative. Reguleringsplanen for Eyde energipark forklarer at ringvirkningene av etableringen av batterifabrikken er viktig for Arendal kommune. Ringvirkningene som blir presentert er blant annet økte skatteinntekter, arbeidsplasser, behov for lokale og regionale underleverandører, utbygging av næringsliv, innovasjon og utvikling hos lokalt, regionalt og nasjonalt næringsliv og utdanningsinstitusjoner, utbygging av infrastruktur som kan gagne andre i kommunen også, og flere andre ringvirkninger (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7). Dette samsvarer med hva kommuneansatt 1 fortalte. Vedkommende forklarte at

«Nå har vi for første gang mulighet til å etablere en stor privat bedrift med mange ringvirkninger, så vår målsetting er at det skal skapes flere arbeidsplasser og å få folk ut i varig lønnet jobb.» (Kommuneansatt 1).

Kommuneansatt 1 forteller at Arendal kommune har slitt med sosiale utfordringer, som blant annet høy uføretrygd og høy grad av folk utenfor arbeidslivet, og har aldri klart å få endret på dette. Arendal kommune hadde forsøkt å gjennomføre tiltak for å endre på dette, men lyktes dessverre ikke. Dermed kan satsingen på Morrows batterifabrikk, ifølge kommuneansatt 1, være et tiltak på å løse de sosiale utfordringene som Arendal kommune sliter med. Både reguleringsplanen og kommuneansatt 1 forteller at det er negative miljøkonsekvenser ved etableringen av batterifabrikken som går på bekostning av naturområder. Allikevel er det et ønske om å gjennomføre prosjektet på grunn av at det gir såpass mange positive konsekvenser tilbake som veier opp for de negative miljøkonsekvensene (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10).

Morrow Batteries ASA på sin side forteller at utbyggingen av batterifabrikken bidrar med mer positivt enn negativt (Morrow Batteries ASA, 2024). Blant annet forklarer Morrow Batteries ASA gjennom sin rapport om likestilling at de som firma har et tett samarbeid med NAV om å finne aktuelle kandidater til jobb hos Morrow Batteries ASA. Dette gjelder både flyktninger som kommer til Norge og mennesker som har havnet utenfor arbeidslivet (Morrow Batteries ASA, 2023a). Morrow Batteries ASA sin konsekvensrapport fra 2022 viser at batterifabrikken vil skape 2500 arbeidsplasser ved full produksjon og 2000 ekstra arbeidsplasser på grunn av underleverandører, entreprenører og den lokale servicesektoren (Morrow Batteries ASA, 2022c, s. 26). Dette viser at Morrow Batteries ASA har muligheten til å bidra med arbeidsplasser til Arendal kommune og muligheten til å gi arbeid for de menneskene som har havnet utenfor arbeidslivet, noe det virker som at Morrow Batteries ASA ønsker å gjøre. Dermed identifiserer Morrow Batteries ASA at batterifabrikken bidrar til en positiv ringvirkning på det sosiale området lokalt i Arendal og i Agderregionen, men det er en annen ringvirkning som Morrow Batteries ASA heller ønsker å legge en særdeles vekt på. Morrow Batteries ASA forklarer at deres batteriproduksjon på Eyde energipark vil bidra til å skape grønne batterier som kan brukes til å gjennomføre en grønn omstilling, både lokalt i Arendal, regionalt i Agderregionen og Europa, og globalt. Dette kan ses i Morrow Batteries ASA sin konsekvensrapport fra 2022, hvor det står at

«We are enabling breakthroughs in sustainable battery chemistry. Moreover, by helping to build a thriving ecosystem for research and development we strengthen Europe's competitiveness in new green industries» (Morrow Batteries ASA, 2022c, s. 18).

Morrow forklarer dermed at batterifabrikken har en positiv ringvirkning på det å skape en produksjonskjede med fokus på grønne og bærekraftige batterier. Disse batteriene skal dermed styrke Europas konkurransedyktighet og gjøre det enklere å etablere ny grønn industri i Europa (Morrow Batteries ASA, 2022c, s. 18). Ifølge Morrow Batteries ASA kan det dermed virke som at etableringen av batterifabrikken er forsvarlig i og med at den gir mye tilbake i form av grønne batterier og konkurransedyktighet.

Hittil har Morrow Batteries ASA, politikere i Arendal kommune og ansatte i Arendal kommune fortalt om positive ringvirkninger av batterifabrikken. Man kan tolke at dette er fordi at de har et stort ønske om at prosjektet skal lykkes og at alle de tre aktørene har investert mye i dette. Fra innbyggernes perspektiv fremmes det både positive og negative ringvirkninger av etableringen av batterifabrikken. En innbygger har skrevet i et debattinnlegg i Agderposten at etableringen av batterifabrikken kan gå på bekostning av små og

mellomstore lokale bedrifter, både lokalt i Arendal og regionalt i Agder, på grunn av at støtte fra offentlige midler blir prioritert til storskala bedrifter som Morrow Batteries ASA og ikke til mindre bedrifter (Stensvand, 2022a). Innbyggeren skriver at

«Støtte skal ikke gis, men til «grønne bedrifter» som Morrow skjer det stikk motsatte». (Stensvand, 2022a).

Ifølge innbyggeren vil det derfor være en skjev fordeling av offentlig støtte på grunn av etableringen av batterifabrikken, som etter hvert kan føre til at små og mellomstore bedrifter går konkurs. En annen innbygger skriver i et annet debattinnlegg i Agderposten at etableringen av Morrows batterifabrikk vil føre til en boligutbygging som kan gå på bekostning av dyr- og artsmangfold. Innbyggeren forteller at når man skal etablere boområder for tilflyttere som skal jobbe hos Morrow, så skal disse områdene planeres og naturen skal fjernes (Gundersen, 2023). Dette viser at noen innbyggere mener at det eksisterer negative ringvirkninger av etableringen av batterifabrikken til Morrow Batteries ASA, men andre innbyggere forteller at de identifiserer positive ringvirkninger også. Innbygger 1 forteller at

«De vil tjene penger på dette og det blir arbeidsplasser der» (Innbygger 1).

Dette viser at innbygger 1 har sett at etableringen av batterifabrikken gir positive ringvirkninger til Arendal kommune og Agderregionen i form av at det blir økte skatteinntekter hos Arendal og at fabrikken bidrar til å skape arbeidsplasser for personer både i og utenfor Arendal kommune. Innbygger 2 har identifisert den samme ringvirkningen som innbygger 1 og forteller at

«Ved å bygge større bedrifter, vil man også ha flere arbeidsplasser, ergo flere folk» (Innbygger 2).

Dermed kan det tolkes at innbygger 2 også forstår det at batterifabrikken har en positiv ringvirkning for Arendal kommune i og med at det skapes en stor mengde med arbeidsplasser, som kan føre til at flere flytter til Arendal kommune og omegn. Innbyggerne i Arendal og omegn har dermed identifisert at det finnes både positive og negative ringvirkninger av etableringen av batterifabrikken.

5.3 Viktigheten med naturen

Et punkt som alle intervjudeltakerne var innom, var at naturen er viktig for dem og at den hadde en sentral rolle i deres og andres hverdagsliv. Politiker 2 forklarer at ulik natur har ulik verdi og at de derfor rangeres forskjellig ut ifra et planleggingsperspektiv. Vedkommende forteller at

«Noe har verdi fordi det er en nærskog til noen og at det er et friluftsareal. Og så har noe veldig høy verdi på grunn av artsmangfold.» (Politiker 2).

Politiker 2 forklarer dermed at noe natur har en høy verdi ut ifra menneskets bruk av naturen som et friluftsområde, men også det at natur har en høy egenverdi basert på artsmangfold og naturlige elementer. Vedkommende forklarer videre at naturen er viktig og at man skal prioritere naturen i planlegging- og utviklingsprosjekter. Derfor føler politiker 2 at etableringen av batterifabrikken på Eyde energipark er forsvarlig, fordi naturen på dette området hadde en lav verdi i forhold til andre arealer i Arendal kommune og i Agderregionen generelt. Naturområder med en høyere verdi ville ha gått tapt dersom batterifabrikken hadde blitt plassert på et annet område. Politiker 2 poengterer at det er viktig å prioritere naturen og dens verdi i arealplanlegging, noe som vedkommende mener hadde blitt gjort i prosjektet om batterifabrikken. Politiker 3 forteller at

«Det er viktig at det er tilgjengelig for alle, også for de vanskeligstilte. At det er en universal utforming av naturen.» (Politiker 3).

Dette viser at det er ønske å gjøre naturen tilgjengelig for alle i Arendal og for alle de som kommer til Arendal. Vedkommende forteller at det er viktig å ha naturområder, for det hjelper på helse, oppvekst og andre samfunnsområder. Allikevel nevner politiker 3 at det er nødvendig med inngrep i naturen for å løse klimakrisen, men at det bør helst gjøres på den mest miljø- og naturvennlige måten som mulig og at man burde bruke mer tid på å den beste løsningen i stedet for den enkleste. Ifølge politiker 3 burde mer forskning og kunnskap komme inn i bilde når det gjelder prioritering av natur i planlegging- og utviklingsprosjekter, noe som politiker 2 også fortalte var nødvendig framover. Dette viser at naturen har en sentral rolle i menneskers hverdagsliv, men også i planlegging- og utviklingskontekster.

For Arendal kommune spiller naturen også en viktig rolle i deres samfunnsutvikling. Dette kan ses med at kommunen har utarbeidet en kommunedelplan for naturmangfold. Denne kommunedelplanen beskriver utfordringene for den lokale naturen i Arendal kommune,

hvordan kommunen har jobbet med saker som omhandler eller har konsekvenser for naturen og hvordan kommunen kan jobbe framover for å verne om natur og sikre naturmiljøet (Arendal kommune, 2023a, s. 6). Et av tiltakene som presenteres er at Arendal kommune burde styrke sitt eget fagmiljø på natur og miljø for å skape et større kunnskapsgrunnlag for naturmangfoldet i kommunen (Arendal kommune, 2023a, s. 56-57). Et annet tiltak som foreslås er at naturrestaurering skal bli et mer sentralt tema i kommunens arealplanlegging og kommunen burde derfor lete aktivt etter områder/prosjekter hvor de kan restaurere natur (Arendal kommune, 2023a, s. 64-65). Dette er eksempler på tiltak som viser at natur har blitt et mer sentralt tema for Arendal kommune, men ifølge kommunens egen nettside om kommunedelplanen for naturmangfold er ikke planen juridisk bindende. Dermed kan alle tiltakene regnes som anbefalinger og Arendal kommune kan velge å ikke følge dem (Arendal kommune, 2024). Kommuneansatt 1 på sin side forklarer at det er viktig å kunne ha sammenhengende naturområder som ikke forstyrres av blant annet vei og annen infrastruktur. Vedkommende forteller at Arendal kommune må

«Sørge for at når vi må ta naturen i bruk, så gjør vi det på grunnlag av god kunnskap.»
(Kommuneansatt 1).

Dette illustrerer at kommuneansatt 1 anser naturen som viktig og at man må skape et kunnskapsgrunnlag for å kunne gjøre inngrep i naturen. Vedkommende anerkjenner at naturen inneholder rom som er nødvendige for dyr og fugler, og at naturen gir oss mennesker et livsgrunnlag. Videre forteller kommuneansatt 1 at det er nødvendig å gjennomføre inngrep i naturen for å kunne gjennomføre en grønn omstilling av samfunnet, men at dette skal skje på et godt kunnskapsgrunnlag slik at minst mulig natur blir tatt. Ifølge vedkommende, er det dette som har blitt gjort i forhold til plasseringen av batterifabrikken på Eyde energipark, siden her vil det være minst mulig naturskade av alle mulige plasseringer.

Morrow Batteries ASA forteller gjennom sin *Environmental Policy* at de som firma ønsker å sette et søkelys på naturutfordringene som følger av deres etablering av forskningscentre og produksjonsfasiliteter, og at deres infrastruktur skal bli sertifisert som en godkjent BREEAM-bygning (Morrow Batteries ASA, 2022a). BREEAM er et miljøsertifiseringssystem, hvor bygg og infrastruktur kan oppnå en miljøsertifisering dersom utbyggeren legger stor vekt på natur, miljø og bærekraft i sitt prosjekt og gjennomfører bærekraftige tiltak (Grønn Byggallianse, u.å.). Denne miljøsertifiseringen er det Morrow sikter til og vil derfor gjennomføre tiltak for å få til dette (Morrow Batteries ASA, 2022a). På forskningsseminaret til Morrow Batteries ASA ble det fortalt at batterifabrikken er BREEAM-sertifisert, noe som

viser at Morrow Batteries ASA har gjennomført tiltak for å oppnå denne sertifiseringen (Morrow Batteries ASA, 2024). Gjennom det samme forskningsseminaret til Morrow Batteries ASA forteller de at som firma er de positiv innstilt til naturen og har et ønske om å gi tilbake til naturen på det lokale området som batterifabrikken er etablert på. For eksempel ønsker de å plante trær, forhåpentligvis sjeldne trær, på deres område og dermed bidra til utvikling av grønn infrastruktur på deres område (Morrow Batteries ASA, 2024). Dette er eksempler som viser at Morrow Batteries ASA mener at naturen er en viktig del av samfunnet og at de ønsker å gi noe tilbake til den. Allikevel blir det forklart på forskningsseminaret at Morrow Batteries ASA mener at det er nødvendig å gjennomføre inngrep i naturen for å kunne løse klimakrisen, og at batterifabrikken kan regnes som fornuftig utbygging selv om det går på bekostning av lokal natur (Morrow Batteries ASA, 2024).

Innbyggerne i Arendal kommune illustrerer også at det er viktig å kunne ha natur i Arendal kommune som man kan bruke, både for mennesker og for dyr, men det er blandede meninger om man burde gjøre inngrep i naturen til fordel for Morrows batterifabrikk. Innbygger 1 forteller at naturen har en verdi i form av at den huser både dyr og planter, men også i den form av at mange mennesker tar i bruk naturen som et friluftsområde man kan oppholde seg i. Naturen er derfor viktig for naturen selv og for mennesket, ifølge innbygger 1. Innbygger 2 forklarer også at naturen er viktig for naturen selv og at den er viktig for mennesket.

Vedkommende sier at

«Jeg tror det er der vi mennesker egentlig tilhører.» (Innbygger 2).

Ifølge innbygger 2 er naturen såpass viktig for mennesket, at man har en tilhørighet til naturen. Dermed viser det seg at både innbygger 1 og innbygger 2 mener at naturen er viktig, både for mennesker og naturen selv. Når innbygger 1 ble spurt om hvordan de ønsket at Arendal kommune skulle bruke naturen, svarte vedkommende med at de ønsker at Arendal kommune ikke skulle bygge på plasser der det er mye natur og heller prioritere utbyggelse nær annen utbygging. Innbygger 1 anerkjenner at det er nødvendig med naturinngrep for å kunne løse klimakrisen, men ikke det å fjerne store naturområder til fordel for store fasiliteter. Innbygger 2 ønsker at Arendal kommune skal bruke naturen som en del av deres identitet som en sørlandsby, hvor man bader ute i naturen og går mange turer. Etableringen av en batterifabrikk blir derfor en motsetning til dette og blir dermed et fremmedelement i naturen, ifølge innbygger 2. Batterifabrikken blir for innbygger 1 og innbygger 2 et litt for stort inngrep i naturen. I et debattinnlegg i Agderposten skrevet av en innbygger, forteller vedkommende at

«Konklusjonen min i leserinnlegget er at resten av den fine bymarka i øst nå må beskyttes og bevares etter at svært mye av den ble disponert til industri og veibygging nylig.» (Øksenholt, 2022).

Ifølge innbyggeren burde Arendal kommune heller prioritere å forvalte den resterende naturen som er igjen av Arendal bymark øst, siden store deler av den har gått tapt. Vedkommende forteller at flere av lokalbefolkningen har hatt stor nytte av naturen på Arendal bymark øst, men på grunn av utbygging av E18 og en arealkrevende batterifabrikk kan det være fare for at dette svekker rekreasjons- og friluftsliv-området for mange. Vedkommende anerkjenner at flere i Arendal håper at etableringen av Morrows batterifabrikk blir gjennomført, men at det er synd at det skal gå på bekostning av et område som er brukt av innbyggere i Arendal (Øksenholt, 2022). Dette viser at naturen har en stor betydning for innbyggere i Arendal kommune og at selv om flere er positive til etableringen av en batterifabrikk, er det ikke nødvendigvis alle som mener at det burde gå på bekostning av et område som er brukt av innbyggere.

6 Analyse

Etter som at hovedfunnene av den metodiske gjennomgangen har blitt presentert, vil disse funnene bli analysert i dette kapittelet for å identifisere hvordan de ulike aktørene involvert i oppgavens case forstår naturen. Det betyr at dette kapittelet tar for seg hver enkelt aktørgruppe og forsøker å identifisere enten én eller flere naturforståelser basert på oppgavens konseptuelle rammeverk.

6.1 Morrow Batteries ASA

Innad i Morrow Batteries ASA sin identitets- og merkevareoppbygging, beskrives det ofte at deres batterier skal være de grønneste batteriene i verden og vil bidra til å gjennomføre en grønn omstilling både lokalt, regionalt og globalt. Morrow Batteries ASA sine batterier skal gjøre det enklere å etablere grønn industri som har behov for fornybare batterier. Dette kan identifiseres i flere av Morrow Batteries sine dokumenter som ligger ute på deres nettsider. Blant annet i deres årlige rapport fra 2022 står det skrevet at Morrow Batteries ASA har som mål å kunne produsere verdens mest bærekraftige og kostnadseffektive batterier, at de skal bidra til en raskere omstilling til fornybar energi og at Morrow skal bidra til å lage en

produksjonskjede for å skape et grønt Europa (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9). Innad i Morrow Batteries ASA sin *Environmental Policy* fra 2022 har Morrow som mål å kunne skape en sirkulærøkonomi med gjenbruk av batterier, å kun bruke fornybar energi i deres produksjon og å få tak i råvarer fra leverandører som gjennomfører minst mulig inngrep i naturen (Morrow Batteries ASA, 2022a). Morrow Batteries ASA viser tydelig at de ønsker å være et bærekraftig firma som legger stor vekt på klima og miljø. De skal være en aktør som bidrar til å løse den globale klimakrisen og har dermed satt mål for seg selv på hvordan de kan få til dette. For å få til dette, var det nødvendig å etablere en batterifabrikk som har gått på bekostning av lokal natur. Morrow anerkjenner at batterifabrikken har gått på bekostning av lokal natur og støtter tiltak som gjøres for å ta vare på myr og annet verneverdig natur på området, men argumenterer at batterifabrikken bidrar mer positivt tilbake til naturen enn negativt og batterifabrikkens etablering er derfor forsvarlig (Morrow Batteries ASA, 2024 & Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 26-27).

Men selv om Morrow Batteries ASA har flere mål om å være bærekraftige og å bidra til å løse klimakrisen, er Morrow Batteries ASA et firma. Hovedmålet til et firma er å være økonomisk gunstig over en lengre tidsperiode. For å kunne få til målene om bærekraft og klimavennlighet, er det nødvendig for Morrow Batteries ASA at batterifabrikken og deres produksjonskjede er økonomisk verdifull. I en pressemelding fra 21 januar 2021 forklarer Morrow Batteries ASA hvorfor akkurat Eyde energipark ble valgt som den gunstige plasseringen for batterifabrikken (Morrow Batteries ASA, 2021). Her formidler Morrow Batteries ASA at plasseringen gir lett tilgang til grunnleggende elementer som strøm, infrastruktur og vann, at det er lett tilgang til E18 og det er lett tilgang til både havn og flyplass. Morrow Batteries ASA beskriver Eyde energipark som et godt startpunkt til å kunne produsere grønne batterier, på grunn av lett tilgang til et europeisk marked (Morrow Batteries ASA, 2021). Alle grunnene som Morrow Batteries ASA kommer med i denne pressemeldingen kan beskrives som økonomiske begrunnelser, hvor plasseringen på Eyde energipark kan regnes som både den billigste og den mest konkurransedyktige plassen for en batterifabrikk. Dermed kan det tolkes slik at den lokale naturen på og rundt Eyde energipark har måtte vike på grunn av at Morrow Batteries ASA anser at plasseringen på Eyde energipark er den mest økonomisk gunstige plassen for dem å etablere.

Ut ifra dette kan det tolkes at Morrow Batteries ASA har en global/økonomisk forståelse på hva de mener naturens verdi er. De forstår naturen ut ifra et globalt perspektiv gjennom at deres virksomhetsstrategi skal være med på å redde klima og miljø på en global skala.

Gjennom å produsere fornybare batterier skal Morrow Batteries ASA skape en europeisk verdikjede som er med på å gjøre det enklere å etablere grønn industri i Europa og få gjennomført en grønn omstilling av samfunnet (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9). For å få til dette, må det gjøres inngrep i lokal natur på Eyde energipark. For Morrow Batteries ASA har den lokale naturen på Eyde energipark en lavere verdi enn Morrows ønske om å redde det globale klimaet. Morrow Batteries ASA identifiserer seg selv som positive til naturen. Morrow Batteries ASA mener at plasseringen på Eyde energipark er den beste plasseringen for batterifabrikken, fordi her er det minst inngrep i lokal natur i forhold til slik det hadde vært på de andre stedene som Morrow Batteries ASA vurderte (Morrow Batteries ASA, 2021). Samtidig har de et ønske om å restaurere noe natur på Eyde energipark og legge til rette for grønn infrastruktur, men dette vil ikke bli helt det samme som naturen som eksisterte der før etableringen av batterifabrikken (Morrow Batteries ASA, 2024). Morrow Batteries ASA anerkjenner at lokal natur er viktig, men deres målsetninger om å redde klima og miljø er viktigere. I tillegg identifiserer Morrow Batteries ASA at det er økonomiske fordeler ved å etablere seg på Eyde energipark i form av enkel tilgjengelighet for nødvendige ressurser til batteriproduksjonen og lett tilgjengelighet til det europeiske markedet (Morrow Batteries ASA, 2021). Dermed kan det tolkes at Morrow Batteries ASA anser at de økonomiske fordelene ved å etablere seg på Eyde energipark er mer verdifull enn den lokale naturen på Eyde energipark. Allikevel betyr ikke dette at Morrow Batteries ASA kun tenker på økonomiske fordeler ved å etablere seg på Eyde energipark. Som sagt anser Morrow Batteries ASA at det er minst mulig inngrep i lokal natur her enn det hadde vært andre steder som var under vurdering (Morrow Batteries ASA, 2021). Derfor vil det være tryggere å forklare at Morrow Batteries ASA har en likevekt mellom det å være økonomisk gunstige og det å redde klima og miljø, men det globale perspektivet på klima og miljø er viktigere for Morrow Batteries ASA enn det lokale perspektivet på natur.

En ting er det at Morrow Batteries ASA identifiserer seg selv som positive til naturen og ønsker å redde klima og miljø, men det er noe annet om innbyggere i Arendal kommune og omegn er enige i den identitetsoppfatningen. Innbygger 2 forklarer at siden klima har blitt et sentralt tema i dagens samfunn, er det stor sjanse for at alle firmaer ønsker å bli sett på som klimaorienterte og bærekraftige. Det ville derfor ha vært mistenksomt om Morrow Batteries ASA ikke hadde skrevet noe om det å redde klima og miljø, noe som eventuelt kunne ha ødelagt mulighetene til å være økonomisk gunstige. Innbygger 2 tror også at Morrow Batteries ASA identifiserer sitt eget konsept som bærekraftig og miljøorientert, men at

Morrow Batteries ASA ikke nødvendigvis anser konsekvensene på lokal natur på Eyde energipark og på de områdene som råvarene hentes fra. Vedkommende tror at Morrow Batteries ASA ikke anser hvor mye den lokale naturen betyr for lokalbefolkningen, enten om det er i Arendal eller i de områdene som det blir hentet råvarer fra. Innbygger 1 forklarer at dersom vedkommende hadde lest på Morrow Batteries ASA sine nettsider, ville ikke vedkommende tenkt at Morrow Batteries ASA hadde bidratt til inngrep i lokal natur andre steder enn i Arendal ut ifra det som står på nettsidene. Innbygger 1 tror dermed at Morrow Batteries ASA ønsker å skjule den informasjonen fra omverden, siden dette kan motstride deres merkevareoppbygging som bærekraftig og miljøvennlig. I et av debattinnleggene skrevet av innbyggere forklarer vedkommende at Morrows batterifabrikk ikke er bærekraftig på grunn av at det går på bekostning av lokale små og mellomstore bedrifter (Stensvand, 2022b). Innbyggeren forklarer at når man søker opp batteriproduksjon, får man ofte resultater som handler om barnearbeid, miljøskader og menneskerettighetsbrudd. Derfor tror ikke innbyggeren på at batterifabrikken er hundre prosent bærekraftig, siden uforutsigbarheten rundt batterifabrikken og miljøkonsekvenser er for stor, og på grunn av at det kan gå på bekostning av små og mellomstore bedrifter i Arendal og i Agderregionen (Stensvand, 2022b). Dette viser at det er motsetninger mellom innbyggeres lokale/personlige naturforståelse og Morrow Batteries ASA sin globale/økonomiske naturforståelse. Morrow Batteries ASA mener at deres naturforståelse skal være med å redde naturen globalt, mens noen innbyggere mener at Morrows naturforståelse ødelegger lokal natur og strider dermed imot deres lokale/personlige naturforståelse.

6.2 Arendal kommune

Arendal kommune har hovedansvaret på hvordan kommunens naturarealer skal bli brukt, enten om naturarealene skal forvaltes, utvikles til rekreasjons- og friluftsområde eller til utbygging av infrastruktur som blant annet boliger eller batterifabrikk. Hvordan Arendal kommune bruker naturområdene tar utgangspunkt i kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel. Samfunnsdelen forklarer hvordan Arendal kommune tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for samfunnet i kommunen og for Arendal kommune selv som en organisasjon (Arendal kommune, 2020, s. 2). Arealdelen forklarer hvordan Arendal kommune ønsker å bruke arealene i kommunen, hvilke arealer som skal bli brukt til utbygging og hvilke arealer som ikke skal brukes (Arendal kommune, 2023b, s. 8). Innad i samfunnsdelen til Arendals kommuneplan blir det presentert flere ulike visjoner på

ulike samfunnsområder som Arendal kommune har, som blant annet at innbyggere i Arendal kommune skal leve et godt sosialt og økonomisk liv uten at det skal gå på bekostning av klima, miljø og natur, og at miljøhensyn skal være et overordnet prinsipp i all virksomhet og planlegging (Arendal kommune, 2020, s. 24 og 30). Arendal kommune formidler dermed at de har visjoner angående det å ta vare på naturen, men hovedsakelig for å kunne bruke naturen som en ressurs i andre visjoner. Blant annet står det at det er etablert markagrenser som har fått tilegnet hensynssone friluftsliv, og under samfunnsområdet god helse blir det presentert at nærmiljøene skal fremme fysisk og psykisk helse gjennom friluftsområder (Arendal kommune, 2020, s. 6 og 25). Arendals arealdel forklarer også viktigheten med naturen i Arendal kommune, hvor vern av natur- og friluftsområder skal bli et mer sentralt tema enn det har vært før, og det å sikre regionens grønne og blå naturområder for bruk og vern er nå et av delmålene til Arendal kommune (Arendal kommune, 2023b, s. 11 og 18). En annen måte Arendal kommune viser at natur er en viktig del av kommunens arealbruk er gjennom kommunens vurdering av naturen, hvor gjennom arbeidet med arealdelen står det flere avsnitt om hvordan naturen blir prioritert, hva slags type skog det er i Arendal kommune, kartlegging av myr og vann, og lignende (Arendal kommune, 2023b, s. 19-26). Arendal kommunes vurdering av naturen har blitt videreført i en egen kommunedelplan for naturmangfold (Arendal kommune, 2023a).

Arendal kommune innser det at når man legger til rette for etableringen av store fasiliteter som Morrows batterifabrikk, må man være mer restriktiv angående nedbygging og endring av resterende naturområder i kommunen (Arendal kommune, 2023b, s. 6). Kommunen anerkjenner også gjennom sin arealdel at bit-for-bit nedbygging av natur er en global trend og at dette fenomenet eksisterer også i Arendal (Arendal kommune, 2023b, s. 16). Allikevel har Arendal kommune et mål om å kunne skape flere arbeidsplasser i kommunen for å få økt levekårene til innbyggerne og for å skape en grønn, økonomisk vekst (Arendal kommune, 2020, s. 16-18). For å kunne få til dette, har det vært nødvendig med inngrep i naturen. Kommuneansatt 1 forklarer at det er nødvendig å gjennomføre inngrep i naturen for å kunne løse klimakrisen, men også for å kunne skape en positiv utvikling i Arendal kommune. Videre forklarer vedkommende at Arendal har slitt med høy andel personer på uføretrygd og personer som står utenfor arbeidslivet. Kommuneansatt 1 mener at batterifabrikken vil være et tiltak mot dette, på grunn av at Morrow Batteries ASA skaper arbeidsplasser for mennesker med ulik utdanningssituasjon. Derfor har det vært fornuftig å etablere batterifabrikken på bekostning av lokal natur, ifølge kommuneansatt 1, men vedkommende anerkjenner at

batterifabrikken vil bidra til negative naturkonsekvenser på området. Det er mer positive konsekvenser enn negative av batterifabrikken etter Arendal kommunes vurdering, men det er viktig å ta vare på mer natur nå på grunn av det store inngrepet i naturen i forhold til batterifabrikken (Arendal kommune, 2023b, s. 6 & Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10).

For aktørgruppen Arendal kommune er det dermed mulig å kunne identifisere to ulike naturforståelser. Den første naturforståelsen som kan identifiseres hos aktørgruppen Arendal kommune er en global/økonomisk naturforståelse. Denne naturforståelsen kan ses i hvordan Arendal kommune anerkjenner at naturen har en høy verdi, men at ringvirkningene av etableringen av batterifabrikken har en høyere verdi. Særdeles er det de økonomiske ringvirkningene som har høyest verdi for Arendal kommune, siden batterifabrikken skal skape flere arbeidsplasser i Arendal og det vil føre til en høyere skatteinntekt hos kommunen (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10). Disse økonomiske fordelene for Arendal kommune veier dermed opp for de negative naturkonsekvensene som følger av batterifabrikken. Kommuneansatt 1 forklarer at batterifabrikken vil være med på å løse økonomiske og sosiale utfordringer som blant lav yrkesdeltagelse og høy andel mennesker på uføretrygd, og at batterifabrikken er et godt tiltak selv om det går på bekostning av natur. Arendal kommune ser at naturen på Eyde energipark har en verdi, men de økonomiske godene som kommer fra batterifabrikken og til kommunen har en høyere verdi igjen (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10 og 37 & Arendal kommune, 2023b, s. 19-21). Det globale perspektivet til Arendal kommunes globale/økonomiske naturforståelse kan også identifiseres i batterifabrikkens ringvirkninger. Kommuneansatt 1 forteller at det er viktig å få etablert Morrows batterifabrikk, på grunn av at Morrow Batteries ASA har mål om å skape en europeisk produksjonskjede som skal bidra til en grønn omstilling i regionen og i Europa. Dette er til fordel for det globale klimaet og for å skape en trygghet mot Kinas monopol på batteriressurser. Ringvirkninger på globale elementer, som klimakrisen og trygghet mot Kina, har dermed en høyere verdi enn lokal natur på Eyde energipark.

Den andre naturforståelsen er en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse. Det kan identifiseres gjennom kommunens arbeid om å ta vare på naturområder for å kunne bruke naturens ressurser til å utvikle friluftsområder. Disse friluftsområdene kan igjen føre til økt fysisk og psykisk helse for innbyggere i Arendal og omegn, ifølge Arendal kommune (Arendal kommune, 2020, s. 6). Arendal kommune innser det at naturen har et grunnlag til å kunne bidra til økt velferd hos Arendals lokalbefolkning og ønsker derfor å bruke naturen til

nettopp dette. Arendal kommunes forvaltning- og velferdsbaserte naturforståelse kan også identifiseres i forhold til etableringen av batterifabrikken, hvor kommunen anerkjenner at de selv må være mer restriktiv i bruk av naturen og verne flere naturområder på grunn av at batterifabrikken har vist seg å være et stort inngrep i naturen (Arendal kommune, 2023b, s. 6). Her vises forvaltningsperspektivet i en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse, hvor Arendal kommune innser mer natur må forvaltes på grunn av Morrows etablering av en batterifabrikk. Naturområdene som blir vernet kan dermed bli brukt av innbyggere i lokalbefolkningen igjen for å få økt fysisk og psykisk helse, som er et av visjonene til Arendal kommune (Arendal kommune, 2020, s. 6). Basert på funnene som er blitt gjort, kan det virke som at den globale/økonomiske naturforståelsen har hatt en dominerende rolle hos Arendal kommune angående etableringen av batterifabrikken. Allikevel eksisterer det tydelige bevis på en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse hos kommunen også. Derfor kan det argumenteres at Arendal kommunes naturforståelse er en vekt med de to ulike naturforståelsene på hver sin side. Angående etableringen av batterifabrikken var vekten lent mer mot den globale/økonomiske naturforståelsen, på grunn av at batterifabrikken gir flere positive ringvirkninger til Arendal enn negative. Etter at prosjektet har blitt vedtatt og utbyggingen er godt underveis, virker det som at vekten lener mer mot en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse for å veie opp for de lokale naturkonsekvensene som følger av batterifabrikken. Dette kan ses ved at Arendal kommune utarbeider en kommunedelplan med fokus på kommunens arbeid med naturen og hvordan de som aktør kan forvalte og bruke naturen på en bedre måte (Arendal kommune, 2024).

I og med at Arendal kommune innehar både en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse og en global/økonomisk naturforståelse, kan det identifiseres likheter til både Morrow Batteries ASA sin naturforståelse og innbyggerne sine naturforståelser. Likheten til Morrow Batteries ASA sin forståelse på naturens verdi kan identifiseres i hvordan både Arendal kommune og Morrow Batteries ASA anerkjenner de økonomiske godene som kommer av at etableringen av batterifabrikken forekommer på Eyde energipark. Begge aktørgruppene forklarer at batterifabrikken kommer til å gi arbeidsplasser og økte skatteinntekter for Arendal kommune, men at det må gjennomføres inngrep i lokal natur for å få til dette (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10 & Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 26-27). Både Morrow Batteries ASA og Kommuneansatt 1 forklarer at det er globale gevinster av etableringen av batterifabrikken, men de forteller om to ulike gevinster. Morrow Batteries ASA forklarer at det å skape en europeisk batteriproduksjonskjede vil gjøre det enklere å få

gjennomført en grønn omstilling av samfunnet (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9).

Kommuneansatt 1 på sin side forteller at det å skape en europeisk batteriproduksjonskjede vil skape en trygghet mot Kinas monopol på batteriressurser og handelspolitikk. Morrow Batteries ASA og Arendal kommune er derfor enige at det skapes globale ringvirkninger og at dette har en høyere verdi enn den lokale naturen på Eyde energipark, men begge aktørgruppene velger å fokusere på hver sin globale ringvirkning.

Arendal kommunes likhet til innbyggerne kan ses i hvordan begge aktørgruppene ønsker at naturområder skal forvaltes til fordel for god psykisk og fysisk helse for innbyggere i Arendal kommune. Gjennom sin samfunnsdel forklarer Arendal kommune at de ønsker å ta vare på naturområder på grunn av at det gir fysisk og psykisk helse til innbyggerne og dermed skaper en velferd for innbyggere (Arendal kommune, 2020, s. 6). I et debattinnlegg i Agderposten forteller en innbygger at Arendal bymark øst er et viktig friluftsområde for mange innbyggere og bør dermed forvaltes (Øksenholt, 2022), og både innbygger 1 og innbygger 2 forteller at naturen er viktig for mennesket, på grunn av at man kan bruke naturen til friluftsliv og for å få en liten pause i hverdagen. Både Arendal kommune og innbyggere i Arendal og omegn anerkjenner at naturen er et viktig element i menneskets helse og hverdag, og naturområder burde derfor forvaltes. I debattinnlegget derimot, argumenterer innbyggeren at forvaltningen burde ha startet før, siden store deler av Arendal bymark øst har blitt ødelagt på grunn av ny motorvei, batterifabrikk og etableringen av boliger (Øksenholt, 2022). Her er det derfor en motsetning mellom innbyggerens både lokale/personlige naturforståelse og forvaltning- og velferdsbaserte naturforståelse, og Arendal kommunes globale/økonomiske naturforståelse. Innbyggeren forklarer at utbygging av infrastruktur som blant annet batterifabrikken er ødeleggende for lokale innbyggeres naturopplevelse i Arendal bymark øst (Øksenholt, 2022). Arendal kommune mener derimot at etableringen av batterifabrikken på bekostning av lokal natur er forsvarlig, på grunn av at det gir positive ringvirkninger tilbake til kommunen og innbyggerne (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10). Allikevel er både innbyggeren i debattinnlegget og Arendal kommune enige i at naturområder nå må forvaltes, på grunn av at batterifabrikken har vært et stort inngrep i naturen (Øksenholt, 2022 & Arendal kommune, 2023b, s. 6).

6.3 Politikere i Arendal kommune

Innenfor aktørgruppen politikere i Arendal kommune, var alle deltakerne enige om at naturen er en viktig del av menneskets hverdagsliv. Det å kunne bruke naturen til friluftsliv og for å øke sin helse, anser de tre politikerne som en et sentralt element for et godt liv hos innbyggere i Arendal kommune. Dermed ønsker disse tre politikerne at naturen i Arendal skal bli tatt vare på, slik at innbyggerne får igjen for å ha naturområder i nærheten av seg selv. Politiker 1 forklarer at det har blitt etablert grenser i forhold til bymarker, som blant annet Arendal bymark øst, og at disse bymarkene har blitt godt brukt som et friluftsområde. Derfor mener politiker 1 at denne naturen må tas vare på, på grunn av at naturen i disse områdene har en verdi i form av friluftsliv for innbyggere i Arendal og turister. Politiker 3 forteller at det er viktig å kunne ha naturområder som er tilgjengelige for alle mennesker, uavhengig av hvem man er og hvilken livssituasjon man er i. Naturen burde alle ha mulighet til å være i.

Vedkommende mener at naturen burde derfor bli utviklet på en slik måte at den er tilgjengelig for hvem som helst. Politiker 2 på sin side forteller at det å være ute i naturen gjør noe med livsgleden hos mennesker og at naturen er et friluftsområde for mange. Politiker 2 mener at naturen har en verdi, fordi den er et viktig bruksareal for mange personer i Arendal kommune.

Alle de tre politikerne var også enige om at naturens verdi er ikke bare bestemt ut ifra hvordan vi mennesker bruker naturen, men også at naturen inneholder elementer i seg selv som gjør naturen verdifull. Naturen er viktig, fordi den inneholder et viktig biologisk mangfold med både sjeldne og mindre sjeldne arter. Naturen på Eyde energipark og i Arendal bymark øst har en verdi, på grunn av at den inneholder blåbærlyng og blandingsskog (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 37-48). Allikevel forteller både politiker 1 og politiker 2 at ulike naturelementer har ulik verdi. Skogen på Eyde energipark kan dermed ha en forskjellig verdi enn et skogholt en annen plass i Norge og/eller verden. Politiker 1 forteller at noe natur er viktigere enn annen natur, og på grunn av dette må man være bevisst på hvilke naturarealer man tar i bruk i forhold til utbygging. Man bør helst ta i bruk naturområder som er mindre viktige enn naturområder som har en høy viktighetsgrad, ifølge politiker 1. Politiker 2 forklarer at noen naturområder er viktigere enn andre, på grunn av at noen naturområder inneholder flere viktige lokale egenverdier enn andre naturområder. Vedkommende forteller videre at man må ha en kunnskapsbasert tilnærming for å kunne identifisere naturens lokale egenverdier, og deretter prioritere hvilke arealer man skal bruke til utbygging og hvilke som burde vernes om. Politiker 3 er også enig i at man trenger en mer kunnskapsbasert tilnærming til bruk og vern av naturområder, på grunn av at det kan føre til at man tar mer vare på

artsmangfoldet på naturområder man vurderer å ta i bruk. Med en mer kunnskapsbasert tilnærming, vil man kunne identifisere lokale naturverdier, som blant annet sjeldne arter og planter, og forvalte disse naturverdiene.

Selv om alle de tre politikerne anerkjenner at naturen er viktig, både for mennesket og for naturen selv, støtter disse tre etableringen av batterifabrikken på bekostning av lokal natur. Grunnen til dette er at etableringen av batterifabrikken gir tilbake på andre samfunnsområder som anses som viktige og fordi Morrow Batteries ASA jobber med å ha en bærekraftig produksjon og virksomhetsstrategi. Politiker 1 forklarer at det er andre samfunnshensyn i en kommune enn kun natur og at batterifabrikken gir tilbake på flere av disse samfunnshensynene, som blant annet arbeidsplasser og levekår. Vedkommende synes det er synd at det blir gjort inngrep i naturen, men anser det som nødvendig for å få gjennomført et grønt skifte. Politiker 1 anerkjenner også at etableringen av batterifabrikken vil føre til globale ringvirkninger, som trygghet mot Kina og gjennomføring av en grønn omstilling av samfunnet flere steder enn i Arendal kommune. Politiker 2 forklarer at etableringen på Eyde energipark er den beste mulige plasseringen av batterifabrikken, fordi det er et knutepunkt mellom energikilder som Morrow Batteries ASA trenger i sin batteriproduksjon og lett tilgang til europeisk marked ved Eydehavn. Vedkommende anerkjenner at en del av lokalmiljøet vil gå tapt, men at det å skape en regional produksjonskjede i Europa som skaper en trygghet mot Kinas monopol på batteriressurser anses som enda viktigere igjen. Derfor er det greit at lokalmiljøet mister litt, siden det globale vil tjene mer på det i lengden. Politiker 3 på sin side støtter prosjektet, på grunn av at Morrow Batteries ASA ønsker å skape en batteriproduksjon med fokus på sirkulærøkonomi og gjenbruk. Selv om politiker 3 har valgt å støtte opp om batterifabrikken, mener vedkommende at det kunne ha vært gjennomført mindre inngrep i naturen. Vedkommende forklarer at ved hjelp av mer kunnskap og dialog kunne andre alternative løsninger blitt mer vurdert og gjennomførbare.

For aktørgruppen politikere i Arendal kommune, har det vært mulig å kunne identifisere to ulike naturforståelser. Den ene naturforståelsen som kan identifiseres er en global/økonomisk naturforståelse. Den kan ses i hvordan de tre politikerne argumenterer for at naturen er et viktig element, men at globale positive ringvirkninger som følger av etableringen av batterifabrikken er viktigere for øyeblikket. Det å kunne skape en batteriproduksjonskjede med et kraftpunkt i Arendal kommune for å kunne føle seg trygge mot Kinas monopol av batteriressurser, Kinas handelspolitikk og å bidra til å gjennomføre en grønn omstilling av samfunnet lokalt, regionalt og globalt kan dermed tolkes som viktigere enn lokal natur.

Politikerne identifiserer at batterifabrikken er en del av en større helhet, hvor noe lokal natur må fjernes til fordel for å ta vare på det globale klimaet ved å produsere fornybare batterier som kan brukes i etableringen av andre grønne industrier globalt. Det globale perspektivet på å ta vare på klimaet er dermed viktigere enn den lokale naturen på Eyde energipark. Politiker 2 identifiserer også de økonomiske fordelene som Morrow Batteries ASA får ved å etablere seg på Eyde energipark. Vedkommende forteller at dette området er et kraftknutepunkt, hvor Morrow Batteries ASA får lett tilgang på effektiv og billig energi som de trenger for å kunne skape fornybare batterier. Politiker 2 forteller også at det er lett tilgang til en havn, hvor Morrow Batteries ASA kan skaffe seg en lett tilgang til et globalt marked, og at det er et håp om at batterisatsingen vil føre til økte skatteinntekter for Arendal kommune. Disse økonomiske perspektivene på etableringen av batterifabrikken anses som viktigere enn det å bevare lokal natur på Eyde energipark. Det skal poengteres at alle tre politikerne er enige i at Arendal kommune må være mer restriktiv i bruk av naturområder og må forvalte mer natur, på grunn av naturinngrepet som ble gjort for å etablere batterifabrikken.

Den andre naturforståelsen som kan identifiseres i aktørgruppen politikere i Arendal kommune er en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse. Denne naturforståelsen kan ses i hvordan de tre ulike politikerne forklarer hvordan de ønsker at naturområdene i Arendal kommune skal brukes. Det at innbyggere i Arendal kommune kan bruke naturområder som de selv ønsker er en av de felles meningene til de tre politikerne, og derfor er de tre enige om at naturområder må vernes. Naturområdene skaper en økt velferd hos innbyggere ved at naturen bidrar til en bedre psykisk og fysisk helse hos innbyggerne. Naturen har en verdi i det at den er et friluftsområde for mange mennesker og disse naturområdene burde forvaltes på grunn av denne verdien, ifølge aktørgruppen politikere i Arendal kommune. Politikerne i Arendal kommune er også enige i at naturen ikke bare burde vernes om, fordi den har en verdi for oss mennesker som et bruksområde for å øke vår helse og livsglede. Naturområder burde også forvaltes på grunn av at den inneholder viktige naturelementer som er viktige for naturen selv, som blant annet biologisk mangfold. Politikerne er enige om at naturen har sine egne lokale verdier og at disse lokale verdiene er viktige å ta vare på. Man burde forvalte naturområder, fordi naturen er viktig for naturen. Derfor mener politikerne at naturområdene i Arendal kommune burde forvaltes, fordi naturområdene brukes av innbyggerne som et friluftsområde og fordi at naturen har en egenverdi som er viktig å ta vare på.

Basert på funnene som er blitt gjort, kan det virke som at politikere i Arendal kommune og Arendal kommune som aktør innehar de samme forståelsene på naturens verdi. Begge to

innehar en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse basert på at begge aktørgruppene forstår naturområder som viktige friluftsområder for innbyggere i Arendal kommune. På grunn av innbyggernes bruk av naturområder som et friluftsområde, ønsker både politikere i Arendal kommune og Arendal kommune å bevare disse naturområdene. Naturen er viktig for både Arendal kommune og politikerne i Arendal kommune, på grunn av at den kan brukes for å øke innbyggernes fysiske og psykiske helse (Arendal kommune, 2020, s. 6). Aktørgruppen politikere i Arendal kommune er på sin side mer tydelig på at naturen ikke bare må forvaltes for menneskets skyld, men også for naturens skyld. Politikerne er enige i at naturen innehar lokale egenverdier, som sjeldne dyrearter, og må derfor tas vare på. Denne tankegangen er ikke like tydelig hos Arendal kommune. Politikere i Arendal kommune og Arendal kommune har en annen likhet i naturforståelser ved at begge innehar en global/økonomisk naturforståelse i forhold til etableringen av batterifabrikken. Begge aktørgruppene anerkjenner at plasseringen av batterifabrikken på Eyde energipark skaper økonomiske fordeler for Morrow Batteries ASA og at batterifabrikken kan gi økonomiske gevinster tilbake til Arendal kommune (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10). Begge aktørgruppene anerkjenner også at det å etablere en batterifabrikk som produserer fornybare batterier kan føre til at det blir enklere å gjennomføre en grønn omstilling på lokal, regional og global skala, og at det skaper en trygghet mot Kinas monopol på batteriressurser og -produksjon (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10).

Siden Arendal kommune og politikere i Arendal kommune har en tilsynelatende lik forståelse på naturen, vil likhetene og motsetningene til Morrow Batteries ASA og innbyggere i Arendal kommune og omegn være tilsynelatende like også. Politikere i Arendal kommune og innbyggeren i et debattinnlegg i Agderposten er uenige om at Morrows etablering på bekostning av lokal natur burde gjennomføres eller ikke (Øksenholt, 2022). Politikere i Arendal kommune mener at batterifabrikken er forsvarlig siden den bidrar med mye positivt tilbake til Arendal kommune og innbyggerne, mens innbyggeren på sin side mener at batterifabrikken er ødeleggende for naturopplevelser i Arendal bymark øst og er derfor forstyrrende for lokalbefolkningen. Derimot er begge aktørgruppene er enige om at det nå må forvaltes mer natur i Arendal kommune på grunn av batterifabrikkens inngrep i naturen (Øksenholt, 2022). Både politikerne i Arendal kommune og Morrow Batteries ASA har likt syn på den lokale naturen på Eyde energipark. Den lokale naturen har en høy naturverdi, men de økonomiske og globale ringvirkningene av fabrikken har en høyere verdi. Derfor mener begge aktørgruppene at det er forsvarlig å kunne etablere en batterifabrikk på bekostning av

lokal natur, men politikerne i Arendal kommune og Morrow Batteries ASA har noen ulike synspunkter på hvilke ringvirkninger det bør fokuseres på. Politikerne i Arendal kommune mener at etableringen av batterifabrikken er forsvarlig på grunn av at den gir såpass mye økonomiske goder tilbake til Arendal kommune, men begge aktørgruppene anerkjenner at batteriproduksjon er et viktig element for å kunne gjøre det enklere å etablere grønn industri og gjennomføre en grønn omstilling av samfunnet (Morrow Batteries ASA, 2021).

6.4 Innbyggere

Basert på funnene som har blitt gjort, vil det være mulig å kunne identifisere naturen som et viktig element i innbyggernes hverdag. Majoriteten av innbyggerne forteller at de bruker naturen som et friluftsområde, hvor aktiviteter som bading, turgåing og det å komme seg ut i frisk luft er de mest vanlige. Både innbygger 1 og innbygger 2 forklarer at naturen er viktig for dem, særlig naturen som de selv tar i bruk. Nærområdet kan dermed tolkes som et viktig element i innbygger 1 og innbygger 2 sin naturforståelse, siden det er nærnaturen disse to bruker som eksempler innad i intervjuene og ikke naturen på den globale skala. Derfor reagerer innbygger 1 og innbygger 2 på at det skal etableres en batterifabrikk, på grunn av at det skal gå på bekostning av lokal natur. Det er ikke nødvendigvis deres eget lokale naturområde det går på bekostning av, men innbygger 1 og innbygger 2 anerkjenner at det går på bekostning av andre innbyggers lokalnatur. Innbygger 2 fortalte om en lignende erfaring hvor deres eget lokale turområde ble erstattet med boligområder. Innbygger 2 syntes at dette var ødeleggende for deres naturopplevelse og hverdagsliv, siden store deler av turområdet ble ødelagt og de gjenværende turstiene hadde en nedgradert naturopplevelse på grunn av at man kunne se boligene fra turstiene. Naturforståelsen hos disse to innbyggerne kan dermed forstås gjennom deres tilknytning til lokal natur.

Det er heller ikke den globale naturen som brukes når en innbygger argumenterer mot etableringen av batterifabrikken på bekostning av naturområdet på Eyde energipark, men den lokale naturen i Arendal bymark øst (Øksenholt, 2022). Vedkommende forteller det at det er negative reaksjoner på etableringen av batterifabrikken, på grunn av at det går på bekostning av turstier og friluftsområder som lokalbefolkningen tar i bruk. Naturopplevelsen inne i Arendal bymark øst blir forverret, på grunn av at området blir innestengt av en batterifabrikk, E18 og boligområder. Disse blir dermed et fremmedelement i naturen i Arendal bymark øst, ifølge innbyggeren (Øksenholt, 2022). Innad i dette debattinnlegget blir den lokale naturen

anerkjent som en viktig del av innbyggernes hverdagsliv, og innbyggeren mener at man burde verne om den lokale naturen som er igjen. Dette ettersom såpass mye lokal natur har blitt ødelagt på grunn av veiutbygging, boligutbygging og ikke minst etableringen av Morrows batterifabrikk. De resterende naturområdene i Arendal bymark øst må derfor vernes og næringsutvikling må foregå på andre områder, siden lokale innbyggere har mistet nok av sin nærnatur. Innbyggeren anerkjenner at det er press på kommuner å måtte ta naturområder til fordel for næringsutvikling, men det burde nå tas andre områder enn den lokale naturen i Arendal bymark øst (Øksenholt, 2022).

Dermed kan det forstås at en innbyggers syn på naturens verdi vil ta utgangspunkt i hvordan de bruker naturen og hva man føler/mener om naturen. Med andre ord, en innbyggers syn på naturens verdi bygges ut ifra deres lokale/personlige naturforståelse. Hvilken rolle har naturen hatt i oppveksten hos vedkommende, hvordan man bruker naturen og hvordan man tenker om naturen har dermed noe å si på hvordan en person bygger opp sin lokale/personlige naturforståelse (Turner et al., 2003, s. 494-498 & Keniger et al., 2013, s. 914-915). En slik lokal/personlig naturforståelse kan man gjenkjenne i innbygger 1 og innbygger 2 sin beskrivelse av hvordan de bruker naturen og hva de mener om inngrep i naturen til fordel for fornybar energiproduksjon. Begge innbyggerne forteller om en nær tilknytning til naturen gjennom hvordan de har brukt den, som blant annet det å gå tur i naturen rundt seg. Denne nærheten til naturen kan tolkes som en innflytelse på deres lokale/personlige naturforståelse, siden naturen blir noe personlig for dem. På den andre siden, kan en tilknytning til naturen i nærheten av seg selv føre til at man har sterkere meninger om den lokale nærnaturen enn naturen lengre vekk. Derfor kan det hende at som en innbygger i Arendal kommune har man klare meninger om inngrep i lokal natur til fordel for Morrow Batteries ASA sin batterifabrikk, siden det gjennomføres inngrep i sin egen lokale natur. En innbygger sin lokale/personlige naturforståelse fører dermed til at man reagerer på inngrep i naturområder man har tilknytning til. Dette kan identifiseres i et debattinnlegg i Agderposten skrevet av en innbygger, hvor vedkommende reagerer på at det blir gjennomført flere inngrep i et naturområde som blir brukt av lokalbefolkningen. Ifølge innbyggeren er det derfor trist at naturområdet blir innestengt av flere ulike fremmedelementer, noe som ødelegger lokalbefolkningens naturopplevelse (Øksenholt, 2022).

Det kan derfor tolkes slik at en lokal/personlig naturforståelse er den dominerende naturforståelsen hos aktørgruppen innbyggere i Arendal kommune og omegn, men det betyr ikke at det kun finnes en lokal/personlig naturforståelse hos innbyggerne. Som politiker 1

fortalte, så finnes det tusenvis av ulike naturforståelser blant innbyggerne i Arendal kommune. Dersom man prater med to forskjellige personer på Sam Eydes plass i Arendal sentrum, vil man få to ulike svar på hva de to liker med naturen, hvordan de bruker naturen og hva de mener er naturens verdi. Hvordan en innbygger forstår naturen og dens verdi må ikke bare gå ut ifra en lokal/personlig naturforståelse. En innbygger kan forstå naturen og naturens verdi ut ifra et forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse for eksempel. Dette kan identifiseres i et debattinnlegg i Agderposten skrevet av en innbygger. Vedkommende argumenterer for at de resterende naturområdene i Arendal bymark øst må vernes, siden naturområdene blir brukt til rekreasjon og friluftsliv for en god del innbyggere (Øksenholt, 2022).

«Tusenvis av arendalsfolk og folk fra kommunene rundt har nå de siste ukene før og etter julen 2021 nytt godt av skiføret og de nye turløypene i området.» (Øksenholt, 2022).

Ifølge denne innbyggeren inneholder naturen i Arendal bymark øst et velferdsaspekt og naturen må forvaltes for å bevare velferden naturen gir til lokalbefolkningen. Ut ifra dette kan det tolkes at denne innbyggeren innehar en forvaltning- og velferdsbasert forståelse på hva naturen er verdt (Øksenholt, 2022). En annen innbygger igjen kan for eksempel ha en global/økonomisk naturforståelse, hvor vedkommende mener at naturen på et område har såpass lav verdi at det derfor er fordelaktig å etablere en industri på området som skaper arbeidsplasser og/eller som bidrar til en grønn omstilling av samfunnet. Innbygger 1 forteller det at det er nødvendig å gjennomføre inngrep i naturen for å kunne løse klimakrisen. Vedkommende anerkjenner at man må ta noe lokal natur for å løse et globalt problem som klimakrisen, selv om personen mener at lokal nærnatur er en viktig del av menneskets hverdagsliv. Innbygger 1 innehar dermed en global/økonomisk naturforståelse i det at man må gjennomføre inngrep i naturen for å løse klimakrisen, men vedkommende har også en lokal/personlig naturforståelse i det at vedkommende forstår at lokal natur er viktig for vedkommende selv og for andre mennesker.

En annen forståelse innbyggere i Arendal kommune og omegn har om naturen, er at naturen innehar en egen verdi bestemt av naturen selv. Både innbygger 1 og innbygger 2 forteller at naturen har en verdi ut ifra at den huser dyr- og artsmangfold og at den er viktig for klimaet. Naturen er viktig for seg selv og inneholder derfor en egenverdi. Denne egenverdien har blitt identifisert av både innbygger 1 og innbygger 2, hvor de begge forklarer at naturen har en verdi bestemt av naturen selv. Begge innbyggerne er enige i at de tror at økosystemene i og ved Eyde energipark vil endre seg på grunn av batterifabrikken. Innbygger 1 tror at det biologiske mangfoldet på naturområdet vil dø og/eller forsvinne, og at utslippet til Morrow

Batteries ASA kan bidra til negative naturpåvirkninger. Innbygger 2 tror at dyrelivet på området vil bli påvirket av etableringen av Morrows batterifabrikk og at økosystemet kan bli ødelagt. Naturens egenverdi kan derfor bli påvirket, ifølge innbygger 1 og innbygger 2. Flere av innbyggerne sine debattinnlegg anerkjenner også at naturen har en egen verdi uavhengig av menneskets tanker og forståelse om naturen, men i disse debattinnleggene blir naturens egenverdi brukt som et motargument til etableringen av Morrows batterifabrikk. I et av debattinnleggene forklares det at artsmangfoldet vil forsvinne på både Eyde energipark og på boligområdene som skal utvikles for å huse de nye ansatte hos Morrows batterifabrikk. Innbyggeren mener at både natur og grøntområder blir flatsprengt til fordel for boliger, noe som er ødeleggende for naturens egen verdi (Gundersen, 2023). I et annet debattinnlegg forteller en innbygger at det virker rart at det ikke har blitt funnet noe verneverdig natur og/eller naturelementer på de områdene som skal bli brukt til Morrows batterifabrikk. Vedkommende mener at det er mistenksomt at det ikke finnes noe verneverdig insekt, fisk, trær eller lignende naturelementer på området. Denne innbyggeren innehar en forståelse på at naturen har en egenverdi og mener derfor at det burde eksistere noe verneverdig naturelement på området (Stensvand, 2022a).

7 Diskusjon

Dette kapittelet foretar seg en diskusjon rundt oppgavens problemstilling om hva som er naturens verdi i fornybar energiproduksjon. Dette innebærer å flette sammen teoridelen og empiridelen for å kunne identifisere likheter og motsetninger i debatten omkring klimahensyn og naturhensyn. Deretter vil det forekomme en diskusjon rundt dagens prioritering av naturens verdi i forhold til oppgavens case ut ifra funnene og teoriene som har blitt redegjort for tidligere i oppgaven. Til slutt vil kapittelet ta for seg en diskusjon rundt hvordan naturens verdi kan bli prioritert i framtiden.

7.1 Det globale klimaet vs. den lokale naturen

Debatten omkring etableringen av Morrows batterifabrikk på Eyde energipark på bekostning av lokal natur kan overordnet bli sett på som en debatt om klimahensyn vs. naturhensyn. Ifølge Morrow Batteries ASA, Arendal kommune og politikerne i Arendal kommune burde man ta hensyn til klimaet ved å etablere en fornybar batterifabrikk. Denne batterifabrikken

skal være med på å bidra til en grønn omstilling av samfunnet, ved å produsere fornybare batterier som kan brukes av annen grønn industri. Dette vil igjen føre til at Morrow Batteries ASA bidrar til å løse den globale klimakrisen, selv om det går på bekostning av lokal natur. Det er viktigere å ta vare på det globale klimaet enn den lokale naturen, ifølge Morrow Batteries ASA, Arendal kommune og politikere i Arendal kommune, og det er viktig å ta vare på det globale klimaet (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9 & Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10). Verden står ovenfor en global klimakrise, hvor klimaendringer forekommer oftere enn noen gang før (Greenpeace, u.å.; FN-Sambandet, 2024 & Stenseke og Baste, 2018). Derfor kan det tolkes at det å etablere en batterifabrikk som kan bidra til en grønn omstilling av samfunnet er en riktig handling å gjøre, siden det kan bidra til å løse klimakrisen selv om det går på bekostning av lokal natur. Batterifabrikken bidrar til å løse et globalt problem. Her kan det virke som at Fink sin forestilling om naturen som det hele kan identifiseres. Fink beskriver denne naturforestillingen med at alt er natur og alt henger sammen med naturen. Alle handlinger, relasjoner, tankemåter og skalaer, som nasjonalt og globalt, har noe med naturen å gjøre. Naturen kan dermed tolkes som uendelig (Fink, 2002, s. 35). Hvis naturen er uendelig og overalt, kan man tolke inngrepet i lokalnaturen på Eyde energipark som at man tar en liten bit av naturen for å bevare en større del av naturen. Naturen har dermed en større gevinst av å få gjennomført en grønn omstilling av samfunnet ved hjelp av batterifabrikken enn det å ta vare på den lokale naturen på Eyde energipark, hvis man følger perspektivet om naturen som det hele (Fink, 2002, s. 35).

Fink sin forestilling om naturen som det hele kan tilsettes hos Morrow Batteries ASA, Arendal kommune og politikere i Arendal kommune, hvor disse tre aktørgruppene innser at batterifabrikken bidrar mer til naturens helhet enn å ta vare på lokal natur. Det er bedre å ta litt lokal natur for å redde naturens helhet og løse klimakrisen. Hvis man ikke gjør det kan det være fare for at man mister den lokale naturen uansett, på grunn av klimaendringer. Naturens helhet kan derfor få større skade av å ikke etablere Morrows batterifabrikk, siden man ikke får produsert fornybare batterier til bruk i en grønn omstilling av samfunnet på lokalt, regionalt og globalt nivå. Morrow Batteries ASA anerkjenner selv at verden står ovenfor en klimakrise og derfor ønsker de å produsere fornybare batterier for å kjempe mot klimakrisen (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9). På den andre siden kan forestillingen om naturen som det hele bli brukt som et argument mot etableringen av batterifabrikken. Hvis naturen er uendelig og overalt, vil naturen eksistere for alltid uavhengig av klimaendringer og menneskelige handlinger. Man trenger dermed ikke å etablere en batterifabrikk for å løse klimakrisen, fordi

ifølge naturen som det hele vil naturen fortsatt eksistere uansett. Da kan man argumentere for å beholde den lokale naturen på Eyde energipark, siden naturen her er mer verdifull som friluftsområde enn industriutvikling som skal bidra til å løse en global utfordring. Det kan derfor tolkes at ifølge forestillingen om naturen som det hele at klimakrisen ikke er et globalt problem for naturen, siden naturen eksisterer uendelig og overalt uavhengig av hva som skjer (Fink, 2002, s. 35). Derimot betyr ikke det at klimakrisen ikke er en global utfordring for mennesket, for klimaendringer fører til katastrofer for ulike nasjoner og samfunn på en global skala (Greenpeace, u.å.; FN-Sambandet, 2024 & Stenseke og Baste, 2018).

Det å etablere en fornybar batterifabrikk for å løse klimakrisen kan tolkes som riktig handling, fordi man kan anse at det er rasjonelt å løse et globalt problem. Hvis man ser på teorien om *Homo Economicus*, vil mennesket handle rasjonelt basert på å gjennomføre de handlingene som er mest gunstig for vedkommende (Morgan, 2016, s. 1-8 & Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67). Derfor er det rasjonelt å etablere en batterifabrikk som skal bidra til å løse klimakrisen, fordi det ikke er fordelaktig å oppleve flere klimaendringer på grunn av klimakrisen. Effekten av klimaendringer kan føre til at én person opplever dårligere levevilkår og kan derfor ikke maksimere sine individuelle verdier. Det er derfor rasjonelt for blant annet aktørgruppene Morrow Batteries ASA, Arendal kommune og politikere i Arendal kommune å etablere batterifabrikken, siden den er med på å løse klimakrisen og kan dermed føre til en kontekst hvor disse tre aktørgruppene kan maksimere sine verdier. For Morrow Batteries ASA kan det være rasjonelt å etablere batterifabrikken i dette tidspunktet og konteksten på bekostning av lokal natur, siden klimakrisen kan føre til store skader som kan være ødeleggende for Morrow Batteries ASA sin langsiktige økonomi (Morrow Batteries ASA, 2021 & Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 25). For Arendal kommune og politikere i Arendal kommune kan det være rasjonelt å etablere en batterifabrikk som bidrar til å løse klimakrisen, fordi det fører til et trygt samfunn for Arendals innbyggere og fordi batterifabrikken bidrar med økte skatteinntekter, arbeidsplasser og andre sosiale/økonomiske fordeler som kan maksimere Arendal kommunes verdi (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10 & Arendal kommune, 2020, s. 6).

På den andre siden kan det som er en rasjonell handling for én aktørgruppe, være en ikke-rasjonell handling for en annen aktørgruppe. Dersom Arendal kommune mener at det er rasjonelt å tilrettelegge for en batterifabrikk på bekostning av lokal natur, betyr ikke det at innbyggere i Arendal kommune er enig i dette. For en innbygger i Arendal kommune kan det være mer rasjonelt å ta vare på den lokale naturen, fordi naturen som et friluftsområde bidrar

til å øke innbyggerens individuelle verdier. Innbyggeren får mer nytte av nærnaturen enn batterifabrikken, siden naturen bidrar med god helse og en pause i hverdagen for innbyggeren. I et debattinnlegg i Agderposten, forklarer en innbygger at Arendal bymark øst er et friluftsområde for mange lokale innbyggere og dette området burde derfor forvaltes i stedet for å bli utbygd (Øksenholt, 2022). Dette viser at den lokale naturen er viktig for lokale innbyggere og derfor er det mer rasjonelt å ta vare på naturen enn klimaet, ifølge aktørgruppen innbyggere i Arendal kommune og omegn. Basert på teorien om *Homo Economicus*, vil det derfor være rasjonelt for én aktørgruppe å ta vare på naturen, mens det vil være rasjonelt å redde klimaet ifølge andre aktørgrupper. Derfor kan både det å ta vare på den lokale naturen og det å redde klimaet anses som å være riktige handlinger i konteksten av Morrows etablering av en batterifabrikk, siden begge handlingene fører til at en eller flere aktørgrupper maksimerer sine individuelle verdier (Morgan, 2016, s. 1-8 & Urbina og Ruiz-Villaverde, 2019, s. 63-67).

Samtidig kan det også konstateres at de lokale motsetningene i oppgavens case reflekteres gjennom en global diskusjon angående naturverdier. Overalt i verden diskuteres det i stigende grad om naturens verdi. Den mest dominerende diskursen rundt naturens verdi har vært gjennom spørsmålet om hvordan naturen kan tilfredsstille menneskets behov. Dette kan ses på som en antroposentrisk tilgang til hvordan man kan tilsette en verdi på naturen (Aanesen, 2022). I dagens verden er det en mer nyklassisk antroposentrisk tankegang som er dominerende. Det vil si at man tilsetter en økonomisk verdi på naturens goder og vil tilfredsstille menneskets behov gjennom økonomisk vekst og utnyttelse av naturressurser. Den antroposentriske tilgangen har derfor blitt brukt som et forsvar på menneskets bruk og misbruk av naturen, og regnes derfor som å være en bidragsyter til naturødeleggelser (Pike et al., 2017, s. 60-70; Da Silva et al., 2012, s. 13-14 & O'Neill, 2007, s. 7-8 og 21-23). Denne diskursen har nå blitt utfordret av andre tilnærminger til hvordan man forstår naturens verdier. Ett av disse er økosentrismen, hvor naturen og økosystemer blir identifisert som det sentrale i verdien av naturen. Naturen har en rett til å eksistere uavhengig av hvordan mennesket verdsetter den, og at den har en egenverdi. På grunn av antroposentrismens klima- og miljøødeleggelser, har dermed bevaring og beskyttelse av naturen blitt et mer viktig tema og økosentrismen har dermed fått en økt global popularitet (Washington et al., 2017, s. 35-38; Miller et al., 2014, s. 1-2 & Aanesen, 2022). På grunn av den økosentriske tankegangen og et globalt ønske om mer bevaring av klima og miljø, har den antroposentriske tankegangen gjennomgått en utvikling. Naturens verdi er fortsatt ment til å tilfredsstille menneskets behov,

men at man skal gjøre det på en mer økologisk forsvarlig måte. Dette kan gjøres ved å ta i bruk mer miljøvennlige materialer i utbygging av infrastruktur, fokus på resirkulering og andre lignende metoder for bevaring av miljø og natur (Carter, 2007, s. 213-216 & Da Silva et al., 2012, s. 13-14).

Det er i denne videreutviklingen av antroposentrismen Morrow Batteries ASA kan bli kategorisert i. Morrow Batteries ASA skriver på sine nettsider at deres produkter er klima- og miljøvennlige og at de stadig finner flere klima- og miljøvennlige løsninger. Allikevel er Morrow Batteries ASA en virksomhet og ønsker derfor en økonomisk fortjeneste av produktene sine. Ved å tilsette merkelappen «klima- og miljøvennlig» på sine produkter, samt på deres produksjonsmåter, vil de derfor beskrive seg som forkjempere for miljøvennlig batteriproduksjon på et globalt nivå. Med andre ord, her kan man identifisere en nyklassisk økonomisk tilnærming med et hint av bærekraftig utvikling (Morrow Batteries ASA, u.å.-c & Pike et al., 2017, s. 60-70 og 138-144). Morrow Batteries ASA forteller at de skal være med på å løse den globale klimakrisen ved å gjøre den grønne energiomstillingen enklere og mer kostnadseffektiv, og at de skal bygge en framtid med fokus på miljøvennlige batterier. Morrow Batteries ASA har derfor en mer global forståelse av naturens verdi, hvor de skal redde det globale klimaet gjennom deres miljøvennlige produkter. Den lokale naturen på Eyde energipark måtte derfor vike for Morrow sin globale naturforståelse om å redde klimaet. Dette strider imot lokale naturforståelser i Arendal kommune, som har ført til at innbyggere har kritisert denne forståelsen på naturens verdi gjennom diverse debattinnlegg (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9; Stensvand, 2002a; Stensvand, 2002b; Gundersen, 2023 & Zachariassen, 2023).

Jeg tror at de lokale motsetningene i oppgavens case kan grunnfestes i to av Fink sine forestillinger om naturen som står opp mot hverandre. På den ene siden står forestillingen om naturen som det landlige, hvor aktørgruppen innbyggere i Arendal kommune og omegn kan plasseres. Det er fordi at innbyggerne i Arendal kommune og omegn anerkjenner naturen som et pauserom fra deres hverdagslige liv. Naturen er et område man kan unngå stress, høye lyder og andre ubehagelige elementer fra det urbane livet. Naturen er derfor det motsatte av det urbane hverdagslivet, ifølge innbyggerne, og det er denne motsetningen som er hovedelementet i Finks forestilling om naturen som det grønne (Fink, 2002, s. 32-33). På den andre siden står forestillingen om naturen som det hele, hvor Morrow Batteries ASA sin naturforståelse kan plasseres. Morrow Batteries ASA anerkjenner at man må ta noe lokal natur for å kunne redde den større helheten av naturen. Batterifabrikkens inngrep i lokal natur er

forsvarlig, på grunn av at de fornybare batteriene som skal produseres her skal være med på å løse klimakrisen. For Morrow Batteries ASA er naturen mer enn bare lokal natur. Naturen er en større helhet, noe som samsvarer med Fink sin forestilling om naturen som det hele (Fink, 2002, s. 35). Basert på funnene som har blitt gjort, kan det virke som at innbyggerne i Arendal kommune og omegn føler at deres naturforestilling blir truet av Morrow Batteries ASA sin naturforestilling. Innbyggerne i Arendal kommune og omegn assosierer naturen som en opplevelse og friluftsområde man kan roe seg ned i og unngå stress. Denne naturopplevelsen blir derfor ødelagt av batterifabrikken, som vil være et urbant fremmedelement i naturbildet og man får ikke den pausen i naturen som man hadde håpet på. Ut ifra innbyggernes synspunkt kan det virke som at Morrow Batteries ASA ikke identifiserer de verdiene som den lokale naturen har, som blant annet friluftsområde og helsefremmende. Morrow Batteries ASA sitt globale perspektiv på naturen ødelegger innbyggernes lokale perspektiv på naturen.

7.2 Prioritering og omprioritering av naturens verdi

7.2.1 Dagens prioritering av naturens verdi

Innledningsvis i oppgaven skrev jeg at det kan virke som at Morrow Batteries ASA sin forståelse på naturens verdi er den gjeldende naturforståelsen angående etableringen av en batterifabrikk på bekostning av lokal natur. Etter å ha undersøkt dette nærmere vil jeg fortsatt påstå at Morrows naturforståelse er den gjeldende, men at den ikke er like dominerende som først antatt. På den ene siden har Morrow Batteries ASA fått ønskene sine oppfylt med å ha en optimal plassering med lett tilgang til fornybare energikilder som skal brukes i batteriproduksjonen, og lett tilgang til motorvei for enkel transportering av batterier til både havn og flyplass. Morrow Batteries ASA har dermed fått det konkurransefortrinnet de har sett for seg at plasseringen på Eyde energipark vil bidra til (Morrow Batteries ASA, 2021). På den andre siden ville det ikke vært mulig for Morrow Batteries ASA å etablere sin batterifabrikk på Eyde energipark, dersom Arendal kommune og politikere i Arendal kommune ikke hadde vært enige med Morrow Batteries ASA i å bruke Eyde energipark sine arealer til næringsutvikling. Heldigvis for Morrow Batteries ASA, var Arendal kommune og politikerne i Arendal kommune støttende til å bruke arealene på Eyde energipark til næringsutvikling (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10). Morrow Batteries ASA sin forståelse på naturens verdi blir dermed den regjerende forståelsen, med støtte av Arendal kommune og politikerne i Arendal kommune, selv om det går på bekostning av lokale

forståelser på naturens verdi, som for eksempel friluftsområde og naturens egenverdi (Øksenholt, 2022; Gundersen, 2023 & Stensvand, 2022a).

Dermed kan det virke som at det er naturens økonomiske verdi som har den høyeste prioriteten i akkurat denne saken. O'Neill forklarer at mange goder fra naturen ikke har blitt kommodifisert og innehar dermed ikke en økonomisk verdi. Ved å tilsette goder fra naturen en økonomisk verdi, vil man kunne løse miljøutfordringer, siden man regulerer inngrep og forvaltning av natur basert på naturens økonomiske verdi (O'Neill, 2007, s. 7-8). Det kan derfor tolkes at naturen på Eyde energipark har blitt tilsatt en økonomisk verdi av Morrow Batteries ASA, Arendal kommune og politikerne i Arendal kommune. Naturen på Eyde energipark sin økonomiske verdi var såpass lav, at det var mer økonomisk gunstig å etablere fornybar batterifabrikk. Batterifabrikken ville gi økonomiske gevinster som profitt til Morrow Batteries ASA (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 19), og økonomiske ringvirkninger til Arendal kommune i form av arbeidsplasser og økte skatteinntekter (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10). Morrow Batteries ASA identifiserer også andre økonomiske fordeler ved naturen i nærområdet på Eyde energipark. Ved å plassere batterifabrikken på Eyde energipark, vil dette gi Morrow Batteries ASA lett tilgang på fornybar energi og vann til kjøling (Morrow Batteries ASA, 2021). Andre naturelementer har dermed blitt tilsatt en økonomisk verdi som gjør at det er fordelaktig å plassere batterifabrikken på Eyde energipark på bekostning av lokal natur med en lav økonomisk verdi.

O'Neills tankegang om å tilsette naturgoder en økonomisk verdi vil løse miljøutfordringer, kan identifiseres hos Morrow Batteries ASA sin virksomhetsstrategi (O'Neill, 2007, s. 7). Morrow Batteries ASA har ønske om å produsere fornybare batterier som skal gjøre det enklere å gjennomføre en grønn omstilling av samfunnet på lokalt, regionalt og globalt nivå, og dermed bidra til å kjempe mot klimakrisen (Morrow Batteries ASA, 2024 & Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 26-27). Morrow Batteries ASA, med støtte fra Arendal kommune og politikere i Arendal kommune, tilsetter derfor den lokale naturen en økonomisk verdi ut ifra Morrow Batteries ASA sine mål om å bekjempe klimakrisen. Den lokale naturen på Eyde energipark har blitt tilsatt en såpass lav økonomisk verdi og det er derfor mer fordelaktig å etablere en batterifabrikk som skal bidra til å løse globale miljøutfordringer. Naturelementene rundt Eyde energipark, som vann til kjøling, har blitt tilsatt en høy økonomisk verdi, fordi vannet er et viktig element i batteriproduksjonen og bidrar til større sannsynlighet for at batteriene oppnår høy nok kvalitet til å løse miljøutfordringer (Morrow Batteries ASA, 2021).

Morrow Batteries ASA sitt mål og ønske om å bidra til å løse klimakrisen er fordelaktig for både Morrow Batteries ASA og Arendal kommune. For Morrow Batteries ASA vil det være fordelaktig å bidra til å løse klimakrisen, fordi det vil føre til at batterifabrikken er økonomisk gunstig på lang sikt og at batteriproduksjonen ikke blir ødelagt av mulige klimaendringer. For Arendal kommune vil det være fordelaktig, fordi det å løse klimakrisen kan føre til bedre levevilkår i kommunen og innbyggerne i Arendal kommune trenger ikke å være bekymret over klimaendringer. Selv om etableringen av batterifabrikken går på bekostning av lokal natur, er etableringen verdt det på grunn av at batteriproduksjonen kan bidra til å løse miljøutfordringer.

Jeg tror at grunnen til at naturens økonomiske verdi har en høy prioritet, er noe som tilfaller med teorien til Soper om menneskelig natur og «healthy human behaviour» å gjøre (1995, s. 25-34). Soper forklarer at vi som mennesker identifiserer en menneskelig natur i oss selv ut ifra et gitt tidspunkt og kontekst, og at vi bruker denne menneskelige naturen til å bestemme hva som er en «naturlig oppførsel». Mennesket lager normer og regler basert på hva vi mener ut ifra et gitt tidspunkt og kontekst er menneskelig natur. Følger man disse normene og reglene, har man en «healthy human behaviour». Går man mot normene og reglene, har man en «perverse human behaviour» (Soper, 1995, s. 25-34). Basert på teorien til Soper, vil jeg påstå at Morrow Batteries ASA og Arendal kommune har en menneskelig natur ut ifra det gitte tidspunktet og konteksten som er etableringen av batterifabrikken, hvor det å etablere batterifabrikken for å oppnå økonomiske fordeler og gevinster kan regnes som «healthy human behaviour». For Morrow Batteries ASA vil det være naturlig å etablere en batterifabrikk på et område som gir dem økonomiske fortrinn i batterimarkedet, som blant annet lett tilgang til strøm og kort avstand til havn (Morrow Batteries ASA, 2021). Morrow Batteries ASA ville nok tenkt at det å etablere batterifabrikken en annen plass enn Eyde energipark etter å ha identifisert de økonomiske fordelene på Eyde energipark, ville vært en dårlig eller «pervers» avgjørelse. Det hadde stridd imot Morrow Batteries ASA sine normer om å være økonomisk gunstig i deres produksjon av fornybare og kostnadseffektive batterier, og kunne derfor ha blitt oppfattet som det Soper kaller for «perverse human behaviour» (Soper, 1995, s. 25-34). For Arendal kommune vil det å etablere batterifabrikken være «healthy human behaviour», fordi det bidrar med økonomiske gevinster tilbake til kommunen og innbyggerne. Batterifabrikken bidrar med arbeidsplasser, økte skatteinntekter, bedre levevilkår og lignende. Derfor er det en «naturlig oppførsel» for Arendal kommune å støtte

opp om Morrow Batteries ASA sitt prosjekt om batteriproduksjon på Eyde energipark, ifølge Arendal kommune selv (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10).

7.2.2 Morgendagens prioritering av naturens verdi?

Dagens prioritering av naturens verdi er ikke nødvendigvis fastslått og kan endre seg med tiden. Det kan rett og slett forekomme en omprioritering av hvordan ulike aktører velger å vurdere naturens verdi. Dette kan for eksempel ses i hvordan Arendal kommune argumenterer for at de må være mer restriktive i forhold til bruk av naturområder i arealplanlegging på grunn av etableringen av batterifabrikken. Det har blitt brukt for mye natur på et prosjekt, dermed må man være mer restriktive i andre prosjekter (Arendal kommune, 2023b, s. 6). En endring i hvordan en aktørgruppe velger å prioritere naturens verdi kan for eksempel ha noe med at aktørgruppen innehar flere av Fink sine naturforestillinger (Fink, 2002, s. 30-35). For Arendal kommune kan prioriteringen av naturens verdi i etableringen av Morrows batterifabrikk vært basert på Fink sin naturforestilling om naturen som det hele, og derfor har det vært akseptabelt for Arendal kommune at det har blitt gjennomført inngrep i lokal natur. Nå som prosjektet er i gang, har Arendal kommune identifisert at de må være mer restriktive i bruk av naturen videre. Dette kan tolkes som en endring i naturforestilling, hvor Arendal kommune har blitt ferdig med forestillingen om naturen som det hele og finner andre forestillinger om naturen som samsvarer med Fink sine naturforestillinger (Fink, 2002, s. 30-35).

Med tanke på funnene som har blitt gjort, vil jeg påstå at de andre av Fink sine naturforestillinger som kan identifiseres med Arendal kommune, er naturen som det landlige og naturen som det fysiske (Fink, 2002, s. 30-35). Disse to naturforestillingene kommer fram etter at forestillingen om naturen som det hele i konteksten av batterifabrikken utgår. Dermed velger Arendal kommune å fokusere på naturen ut ifra andre verdier enn den økonomiske. Den ene verdien er naturen som et bruksområde for innbyggere og turister i Arendal kommune, som samsvarer med Fink sin forestilling om naturen som det landlige. Arendal kommune identifiserer at naturen er et viktig område for innbyggerne i Arendal, hvor naturen blir brukt til diverse ulike aktiviteter som fremmer god fysisk og psykisk helse. Innbyggerne bruker naturen til å slippe unna stress i hverdagen, til å gå turer, til å bade og andre lignende aktiviteter som innbyggerne anerkjenner som helsefremmende og positive. Naturen blir en pause fra det urbane hverdagslivet, noe som samsvarer med Fink sin forestilling om naturen

som det landlige (Fink, 2002, s. 32-33). Arendal kommune anerkjenner at naturen er et viktig bruksområde for innbyggere som ønsker en pause fra hverdagen, og derfor ønsker Arendal kommune å forvalte slike naturområder (Arendal kommune, 2020, s. 6 & Arendal kommune, 2024, s. 3). Den andre verdien er naturen sin egenverdi, som samsvarer med forestillingen om naturen som det fysiske. Arendal kommune identifiserer at den lokale naturen innenfor deres kommunegrenser har egne lokale verdier som er gunstig å ta vare på. Det vil si å ta vare på sjeldne tresorter, dyrearter som er truet, arter som bidrar med mye positivt til naturen og andre lignende naturelementer (Arendal kommune, 2024, s. 3 og 16-25). Arendal kommune identifiserer at naturen innehar objektive karakteristikker som bestemmes av naturen selv, og på grunn av disse må Arendal kommune forvalte naturen. Dermed kan det tolkes at Arendal kommune har en forestilling om naturen som er lik naturen som det fysiske, hvor naturen er alt det objektive og naturvitenskapelige ved naturen (Fink, 2002, s. 33-34).

Innbyggerne i Arendal kommune og omegn er enige med Arendal kommune at naturen har en verdi ut ifra menneskets bruk av naturen som et friluftsområde og naturen sin egenverdi. Her kan man igjen identifisere to av Fink sine naturforestillinger, nemlig naturen som det landlige og naturen som det fysiske (Fink, 2002, s. 32-34). Innbyggerne i Arendal kommune og omegn identifiserer to hovedgrunner til at Arendal kommune burde forvalte mer natur enn det de gjør nå. Den ene grunnen går ut på at naturen er et bruksområde for mange, hvor lokalbefolkningen tar i bruk naturområder for å få seg en pause og for å øke sin fysiske og psykiske helse. Naturen og dens elementer blir en motsetning til det hverdagslige livet til en innbygger og naturens opplevelse blir en måte å kunne roe seg ned på. På grunn av at naturen er et bruksområde hvor man kan slippe unna det urbane stresset og støyet, mener innbyggerne at naturområder burde bli forvaltet (Øksenholt, 2022). Denne begrunnelsen til å forvalte naturen samsvarer med Fink sin naturforestilling om naturen som det landlige, fordi her blir naturen sett på som det motsatte av urbane (Fink, 2002, s. 32-33). Den andre grunnen går ut på at naturen inneholder objektive elementer og karakteristikker som man bør forvalte. Innbygger 1 blant annet identifiserer at naturen har verdi ut ifra at den er hjemmet til et stort antall arter og derfor burde naturen stå i fred. I to debattinnlegg skrevet av hver sin innbygger, identifiserer begge innbyggerne at naturen inneholder et mangfold av arter, og at det burde eksistere verneverdig naturtyper eller arter på Eyde energipark (Gundersen, 2023 & Stensvand, 2022a). Innbyggerne i Arendal kommune og omegn mener at naturområder burde bli forvaltet på grunn av at naturen inneholder karakteristikker og elementer som har en verdi for naturen selv. Denne begrunnelsen til å forvalte naturen passer sammen med Fink sin

forestilling om naturen som det fysiske, fordi denne naturforestillingen forteller at naturen innehar objektive og naturvitenskapelige karakteristikkene uavhengig av mennesket (Fink, 2002, s. 33-34). Det er disse karakteristikkene som innbyggerne har identifisert og på grunn av disse karakteristikkene burde man forvalte naturområder.

Hvis en innbygger innehar én eller begge av naturforestillingene til Fink som er nevnt ovenfor, kan innbyggeren mene at etableringen av batterifabrikken er det som Soper kaller for «perverse human behaviour» (Fink, 2002, s. 32-34 & Soper, 1995, s. 27-28). Hvis en innbygger har en menneskelig natur ut ifra et gitt tidspunkt og kontekst som fører til at vedkommende innehar natureforestillingen om naturen som det landlige og/eller naturen som det fysiske, vil det å bruke og forvalte naturområder på et godt vis regnes som «healthy human behaviour». Den «naturlige måten» å oppføre seg på vil være å bidra til at naturopplevelsen på Eyde energipark og Arendal bymark øst er så bra som mulig og forblir det på lengre sikt (Soper, 1995, s. 27-28). Etableringen av batterifabrikken bidrar til å ødelegge naturopplevelsen for lokale innbyggere og naturområdet på Arendal bymark øst blir ikke like attraktiv som et pauserom fra det hverdagslige og urbane livet, ettersom det urbane ved batterifabrikken blir for tett innpå naturen. Dermed kan etableringen av batterifabrikken anses som «perverse human behaviour», fordi batterifabrikken er et fremmedelement i naturopplevelsen og går imot det som innbyggerne mener er en «naturlig måte» å bruke naturen på basert på innbyggernes menneskelige natur i et gitt tidspunkt og kontekst (Soper, 1995, s. 27-28). På grunn av dette, kan det hende at innbyggere i Arendal kommune og omegn vil argumentere for en omprioritering av naturens verdi. Det er fordi at dagens prioritering kan anses som «perverst», ifølge innbyggerne og deres menneskelige natur basert på konteksten og tidspunktet for etableringen av batterifabrikken på bekostning av sin og andres nærnatur.

Gjennom en omprioritering av forståelsen på naturens verdi, hvor man legger mer vekt på personlig bruk og lokal forståelse av naturen, kan det føre til at man forhindrer lokale motsetninger i forståelsen av naturens verdi under etableringen av fornybar energiproduksjon. Morrow Batteries ASA sin batterifabrikk på Eyde energipark er arealkrevende, og det er planlagt å bruke flere områder for å etablere underleverandører til Morrow Batteries ASA. Dette blir til sammen et totalareal på 3 400 daa (Arendal kommune og Arendal Eiendom KF, 2022, s. 7-10 & Morrow Batteries ASA, u.å.-a). Dette går på bekostning av et naturområde som brukes av lokale innbyggere, hvor turstier blir ødelagt/forverret og naturopplevelsen blir brutt av fremmedelementer som batterifabrikken og underleverandører (Øksenholt, 2022 & Arendal kommune, 2017, s. 3-7). Dette har ført til at etableringen av Morrows batterifabrikk

har blitt kritisert av innbyggere i diverse debattinnlegg, hvor innbyggerne mener at batterifabrikken ødelegger bruksverdien og naturens egenverdi på området (Øksenholt, 2022; Gundersen, 2023 & Stensvand, 2022a). Ved å prioritere lokale og personlige forståelser på naturens verdi i etableringen av fornybare energiproduksjonsprosjekter, kan man ta i bruk lokal/personlig kunnskap om naturens verdi og planlegge inngrep i naturen med utgangspunkt i den lokale/personlige kunnskapen. Dette kan føre til at man unngår å ødelegge naturopplevelsen for en lokalbefolkning, siden man får kunnskap om hvordan lokalbefolkningen bruker naturen i sin kommune/nærområde. I tillegg kan dette føre til et større demokratisk innslag av deltakelse fra innbyggere, hvor denne aktørgruppen kan presentere sine lokale og personlige forståelser av naturens verdi og oppleve at de blir hørt. Man får innblikk i flere aktørers forestilling av naturen, hvor Morrow på en side innehar forestillingen om naturen som det hele og innbyggere har for eksempel forestillingen om naturen som det landlige eller det fysiske (Fink, 2002, s. 30-35). På den andre siden, kan det være vanskelig for en utbygger eller virksomhet å ta alle personlige/lokale naturforståelser i betraktning under etableringen av fornybar energiproduksjon. Det vil være tidkrevende for utbyggeren/virksomheten å høre på alle de ulike innbyggerne som ønsker å fremme sin naturforståelse, og det kan koste penger for utbyggeren/virksomheten å holde møter for å høre på lokale/personlige naturforståelser. Derfor kan det argumenteres at det ikke er økonomisk fordelaktig for en utbygger/virksomhet å ta lokale/personlige naturforståelser i betraktning, selv om det kan forhindre lokale konflikter.

Det kan også muligens være gunstig å la naturens egenverdi være gjeldende for bruken av naturen, i stedet for å bruke menneskelige verdikonstruksjoner som er tilsatt naturen. Grunnen til dette er at naturen er viktig for andre arter enn mennesket og inneholder karakteristikk og egenskaper som er viktige for alle former for plante- og dyrearter. Soper forklarer i sin første del av hennes naturdefinisjon at naturen er en økologisk og biologisk vitenskap som eksisterer utenfor menneskets ideer og perspektiver. Naturen er noe for seg selv og det motsatte av mennesket. Soper (1995) mener at dersom mennesket tilsetter noe til naturen, mister naturen sin status som natur (s. 15-21). Fink (2002) på sin side identifiserer i sin naturforestilling om naturen som det fysiske at naturen er alle de objektive og naturvitenskapelige karakteristikkene og elementene ved naturen. Naturen har objektive karakteristikk og elementer som eksisterer uavhengig av menneskets tankegang og perspektiv (s. 33-34). Både Fink og Soper viser til at naturen innehar elementer som gjør at den har en egenverdi som eksisterer uavhengig av mennesket, og det er denne egenverdien som både Arendal kommune

og innbyggerne har identifisert (Arendal kommune, 2024, s. 3; Stensvand, 2022a & Gundersen, 2023). Ifølge Arendal kommune og innbyggerne i Arendal kommune og omegn, burde forvaltning av naturområder prioriteres mer. Det er fordi naturen innehar lokale verdier som andre arter enn oss mennesker har nytte av. Naturen er ikke bare for oss mennesker, men også for fuglearter, dyrearter, planter, trær og andre arter/elementer som bruker naturen (Arendal kommune, 2024, s. 3 og 16-25). En prioritering av naturens verdi med vekt på naturens egenverdi, kan føre til at man legger mer vekt på å støtte små og mellomstore grønne bedrifter og industrier i stedet for å legge til rette for et arealkrevende prosjekt som Morrows batterifabrikk. Dermed hindrer man å gjennomføre et stort inngrep i naturen, samtidig som at man legger til rette for en grønn omstilling av samfunnet med fokus på lokale små og mellomstore bedrifter og industrier. I tillegg vil naturmangfoldet på Eyde energipark og Arendal bymark øst ha mer nytte av at naturområdet står i fred og ro, enn at det blir gjort inngrep til fordel for en batterifabrikk. På den andre siden kan den grønne omstillingen bli mer krevende på grunn av prioritering av naturens egenverdi, siden batterifabrikken bidrar med fornybare batterier som fører til en raskere grønn omstilling av samfunnet. Naturmangfoldet vil kunne oppleve negative konsekvenser, dersom klimakrisen ikke blir løst.

8 Konklusjon

Denne oppgaven har hatt som mål å undersøke hva som er naturens verdi i etableringen av fornybar energiproduksjon. Med etableringen av Morrow Batteries ASA sin batterifabrikk som utgangspunkt, vil mitt svar på dette være at naturen har en verdi i fornybar energiproduksjon ut ifra hva slags nytte naturen gir til relevante aktører innenfor etableringen av fornybar energiproduksjon. Økonomiske og globale perspektiver på naturens verdi har en særdeles høy prioritet. Grunnen til dette er at verden har behov for fornybare energiproduksjonsprosjekter som Morrow Batteries ASA. Verden står ovenfor globale klima- og miljøutfordringer, som for eksempel høyere grad av klimaendringer, og dagens samfunn kan oppleve store konsekvenser dersom man ikke løser dagens klima- og miljøutfordringer (Greenpeace, u.å.; FN-Sambandet, 2024 & Stenseke og Baste, 2018). Verden har behov for Morrow Batteries ASA sin batteriproduksjon, siden de fornybare batteriene som produseres her skal bidra til en hurtigere grønn omstilling av samfunnet på lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt skala (Morrow Batteries ASA, 2022b, s. 9). Dermed har den globale/økonomiske naturforståelsen stått sterkt i etableringen av Morrows batterifabrikk på bekostning av lokal

natur, siden den bidrar til å løse globale utfordringer. Samtidig har andre ringvirkninger av batterifabrikken ført til at etableringen av en batterifabrikk på bekostning av lokal natur er forsvarlig. Flere arbeidsplasser, bedre skatteinntekter, bedre kommuneøkonomi og en trygghet mot Kinas monopol på batteriressurser bidrar til en større optimisme for prosjektet (Bierud og Myklebust, 2023). Lokale innbyggere mister fortsatt en del av sin nærnatur og reagerer derfor på prioriteringen av batterifabrikken ovenfor lokal natur, selv om verden har behov for fornybar energiproduksjon (Øksenholt, 2022; Stensvand, 2022a & Gundersen, 2023).

Allikevel vil jeg poengtere at prioriteringen av naturens verdi ikke er statisk. Den kan endre seg fra en naturforståelse til en annen. Dette kan ses i hvordan Arendal kommune endrer holdning fra en global/økonomisk forståelse av naturens verdi og om til en forvaltning- og velferdsbasert naturforståelse. Arendal kommune har innsett at etableringen av batterifabrikken har ført til store inngrep i naturområder på Eyde energipark og Arendal bymark øst, og ønsker derfor å være mer restriktiv i bruken av naturområder, både på grunn av naturens egenverdi og naturens bruksverdi for lokale innbyggere. Arendal kommune innser at naturen har flere ulike verdier og man kan derfor velge hvilke verdier som skal prioriteres på et gitt tidspunkt og kontekst. I forhold til etableringen av Morrows batterifabrikk, har naturens verdi blitt prioritert ut ifra en global/økonomisk naturforståelse med fokus på å løse miljøutfordringer og å være økonomisk gunstige. Nå som dette prosjektet er i gang, kan fokuset settes på andre naturverdier som er viktige i et annet gitt tidspunkt og kontekst enn batterifabrikken og/eller som følge av batterifabrikken. Naturens verdi prioriteres dermed ut ifra hva slags nytte den gir ut ifra et gitt tidspunkt og kontekst. I en verden hvor miljøutfordringer som blant annet klimakrise og klimaendringer oppleves i stadig større grad, kan det dermed være fordelaktig at prioriteringen av naturens verdi ikke er statisk (Greenpeace, u.å.; FN-Sambandet, 2024 & Stenseke og Baste, 2018). I første grad kan naturens verdi som bidragsyter til å løse globale miljø- og klimautfordringer gjennom fornybar energiproduksjon prioriteres høyt, på grunn av at det er viktig å løse globale utfordringer som omhandler miljø og klima. I andre grad kan man prioritere naturens verdi ut ifra naturens egenverdi og/eller naturens bruksverdi for lokale innbyggere, siden man har tatt i bruk lokal natur og forverret naturen for lokale innbyggere og/eller dyre- og plantemangfoldet.

Denne oppgaven er en case-study, hvor oppgavens problemstilling er besvart med utgangspunkt i en singular case. Videre forskning kan dermed undersøke om andre lignende fornybare energiproduksjonsprosjekter innehar en lik prioritering av naturens verdi som

etableringen av Morrow Batteries ASA sin batterifabrikk. Viser det seg at en global/økonomisk naturforståelse er den dominerende forståelsen av naturens verdi i andre fornybare energiproduksjonsprosjekter, eller er det andre naturforståelser som prioriteres høyere enn en global/økonomisk naturforståelse? Eksempler hvor dette kan undersøkes kan for eksempel være FREYR sin batterifabrikk i Mo i Rana, Njordr sine prosjekter angående havvindkraft i Skagerrak og Yellow Pine Solar Project i Nevada. Dette er tre ulike fornybare energiproduksjonsprosjekter med fokus på hvert sitt område innenfor fornybar energi. Ved å undersøke om det er lignende naturforståelser som kan identifiseres i disse prosjektene og om naturens verdi blir prioritert likt, kan dette skape et større bilde på hva som er naturens verdi i fornybar energiproduksjon. Hvis det blir identifisert ulike naturforståelser og prioriteringer i disse fornybare energiproduksjonsprosjektene, vil det være interessant å undersøke hvorfor det er forskjellige naturforståelser innad i lignende cases og om prioriteten av naturens verdi blir annerledes.

Et annet tema som kan være interessant for videre forskning, kan være hva slags rolle media og mediehus har i forhold til prioriteringen av naturens verdi. En av intervjudeltakerne fortalte at ikke alle sider av saken angående etableringen av Morrows batterifabrikk ble fremlagt i diverse former for media. Vedkommende mener at mediene hadde valgt sin side i denne saken og var derfor ikke interessert i å publisere synspunkter og innlegg som gikk imot medias og mediehusets side av saken. Jeg synes at dette var en spennende påstand som hadde vært interessant å undersøke, men på grunn av oppgavens tids- og rammeverksbegrensning har det ikke vært mulig å gå inn på dette området. Dermed kan videre forskning undersøke hva slags rolle media og mediehus har angående etableringen av fornybar energiproduksjon på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå og om dette har noe å si for prioriteringen av naturens verdi.

9 Kilde- og litteraturliste

- Aanesen, K. H. (16. februar 2022) *Antroposentrisme, biosentrisme og økosentrisme*. NDLA. Hentet den 2. februar 2024 fra <https://ndla.no/nb/subject:ea2822da-52f0-4517-bf01-c63f8e96f446/topic:b50ee52a-f595-4d6f-a3b8-b9ff76fed946/topic:847f53c3-b2df-4bac-b319-7b1e080f7ba8/resource:faa88c14-b3c3-4143-bc33-99988841871c>
- Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. og Kristiansen, R. (red.) (2018) *Plan og samfunn. System, praksis, teori*. Oslo, Norge: Cappelen Damn

- Agder fylkeskommune (2019) *Regionplan Agder 2030 – Attraktiv, samskapende og bærekraftig*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://agderfk.no/vare-tjenester/regionplan-agder-2030/hva-er-regionplan-agder-2030/>
- Ailon, G. (2020) *The Phenomenology of Homo Economicus*. *Sociological Theory*, Vol. 38, Issue 1. Hentet den 17. mars 2024 fra <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0735275120904981>
- Arendal kommune (20. desember 2023a) *Kommunedelplan for naturmangfold*. Hentet den 10. april fra <https://einnsyn.no/api/v2/fil?iri=http://data.einnsyn.no/9f2eb0a6-721e-408e-853e-e694c9927810>
- Arendal kommune (27. april 2023b) *Kommuneplanens arealdel 2023-2033*. Hentet den 21. mai 2024 fra <https://www.arendal.kommune.no/politikk-og-medvirkning/kommunens-planer/arealdel/>
- Arendal kommune (19. mars 2024) *Naturmangfold – kommunedelplan*. Hentet den 10. april 2024 fra <https://www.arendal.kommune.no/politikk-og-medvirkning/kommunens-planer/alle-planer/naturmangfold/>
- Arendal kommune (18. mai 2017) *Reguleringsplan for turveier i Arendal Bymark Øst, Planbeskrivelse*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.arendal.kommune.no/tjenester/plan-bygg-og-eiendom/reguleringsplaner/vedtatte-reguleringsplaner/turveier-for-arendal-bymark-ost.6055.aspx>
- Arendal kommune (30. mai 2020) *Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2030*. Hentet den 21. mai 2024 fra https://www.arendal.kommune.no/_f/p1/ic20368d8-fb19-420b-9c76-c30975f8e4a5/kommuneplanens-samfunnsdel-2020_web.pdf
- Arendal kommune og Arendal Eiendom KF (18. januar 2022) *Planbeskrivelse med konsekvensutredning – Områdeplan for Eyde energipark*. Hentet den 13. januar 2024 fra https://karttjenester.ikt-agder.no/planinnsyn_arendal/api/plandocument?documentId=49248
- Arendal kommune og Stærk & Co as (2021) *Vedtatt områdeplan – Eyde Energipark*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.arendal.kommune.no/tjenester/plan-bygg-og-eiendom/reguleringsplaner/vedtatte-reguleringsplaner/eyde-energi-park.22190.aspx>

- Becker, T. I. (20. april 2022) *Arendal rigger for vekst*. Moderne Transport. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.mtlogistikk.no/arendal-havn-miljo-morrow-batteries/arendal-rigger-for-vekst/647259>
- Bierud, E. og Andersen, E. W. (6. juni 2023) *Batterieventyret*. NRK. Hentet den 13. januar 2024 fra https://www.nrk.no/sorlandet/batterieventyret_-1.16434073
- Bierud, E. og Myklebust, E. (25. september 2023) *Fersk undersøkelse: Stor tro på gigantisk batterifabrikk*. NRK. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://www.nrk.no/sorlandet/70-prosent-av-arendalitter-tror-pa-gigantisk-batterifabrikk-1.16566667>
- Brauman, K. A., Daily, G. C., Duarte, T. K. og Mooney, H. A. (2007) *The Nature and Value of Ecosystem Services: An Overview Highlighting Hydrologic Services*. Annual Review of Environment and Resources, Vol. 32. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev.energy.32.031306.102758>
- Clark, T., Foster, L., Sloan, L. og Bryman, A. (2021) *Bryman's Social Research Methods* [6. utg.]. Oxford, Storbritannia: Oxford University Press
- Clark, T., Foster, L. og Bryman, A. (2019) *How to do your social research project or dissertation*. Oxford, Storbritannia: Oxford University Press
- Carter, N. (2007) *The Politics of the Environment* (2 utg.). Cambridge, Storbritannia: Cambridge University Press. Hentet den 19. januar 2024 fra <https://www.cambridge.org/core/books/politics-of-the-environment/2CABCF61F908DABB384AFA32E28CEDF0#fndtn-information>
- Da Silva, S. S., Reis, R. P. og Ferreira, P. A. (2012) *Nature Value: the evolution of this concept*. Ciência e Agrotecnologia, Vol. 36, No. 1. Hentet den 2. februar 2024 fra <https://www.scielo.br/j/cagro/a/jWzxvwsCyH9PTQdVDPTLX6p/?lang=en&format=pdf>
- Devine-Wright, P. og Clayton, S. (2010) *Introduction to the special issue: Place, identity and environmental behaviour*. Journal of Environmental Psychology, Vol. 30, Issue 3. Hentet den 3. mai 2024 fra https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272494410000782?fr=RR-1&ref=cra_js_challenge

- Ditlefsen, H., Gelius, J. og Rømteland, O. (23. desember 2020) *Arendal vant kampen om ny batterifabrikk*. NRK. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://www.nrk.no/sorlandet/legger-batterifabrikk-til-eyde-energipark-i-arendal-1.15300917>
- Fink, H. (2002) *Et mangfoldigt naturbegreb*. I Agger, P., Reenberg, A., Læssøe, J. og Hansen, H. P. (red.) (2002) *Naturens værdi. Vinkler på danskernes forhold til naturen* [2. utg.]. København, Danmark: Gads Forlag.
- Finn, D. (2014) *DIY urbanism: implications for cities*. Journal of Urbanism, Vol. 7, No. 4. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/17549175.2014.891149?needAccess=true>
- FN-Sambandet (17. januar 2024) *Klimaendringer*. Hentet den 26. januar 2024 fra <https://fn.no/tema/klima-og-miljoe/klimaendringer>
- Greenpeace (u.å.) *Klimakrisen koster liv*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://www.greenpeace.org/norway/vaer-med/klimakrisen/>
- Gundersen, J. (5. april 2023) *Morrow og boligbygging*. Agderposten, Meninger. Hentet den 26. januar 2024 fra <https://www.agderposten.no/meninger/i/4oV7QG/morrow-og-boligbygging>
- Hermansson, H. (2006) *The Ethics of NIMBY Conflicts*. Ethical Theory and Moral Practice, Vol. 10. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://link.springer.com/article/10.1007/s10677-006-9038-2>
- IPCC (2023) *Climate Change 2023, Synthesis Report*. Hentet den 7. februar 2024 fra https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf
- Keniger, L. E., Gaston, K. J., Irvine, K. N. og Fuller, R. A. (2013) *What are the Benefits of Interacting with Nature*. International Journal of Environmental Research and Public Health, Vol. 10, Issue 3. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.mdpi.com/1660-4601/10/3/913>
- Klimautvalget 2050 (u.å.) *Klimakrisen løses ikke hvis ikke også naturkrisen blir løst. Ytterligere nedbygging av natur og arealer må begrenses*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://nettsteder.regjeringen.no/klimautvalgets-rapport/klimautvalget-2050/klimautvalget-2050-inviterer-til-innspill/4-klimakrisen-loses-ikke-hvis-ikke-også-naturkrisen-blir-lost-ytterligere-nedbygging-av-natur-og-arealer-ma-begrenses/>

- Kompridis, N. (2020) *Nonhuman Agency and Human Normativity*. I Bilgrami, A. (red.) (2020) *Nature and Value*. New York, USA: Columbia University Press
- Kreftforeningen (u.å.) *Turgruppe i Kristiansand for kreftpasienter og pårørende*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://kreftforeningen.no/tilbud/turgruppe-i-kristiansand-for-kreftpasienter-og-parorende/>
- Kyrönviita, M. og Wallin, A. (2022) *Building a DIY skatepark and doing politics hands-on*. Hentet den 3. mai 2024 fra https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13604813.2022.2079879?needAccess=true&_cf_chl_tk=QIEpS.nCk3Afobbsd6sFs_FreLYwkUA0TqrY4lUT6no-1714746312-0.0.1.1-1749
- Lindebjerg, R. (26. mai 2023) *Agder Renovasjon – ny lokalisering*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.arendal.kommune.no/fremtidens-arendal/by-og-samfunnsutvikling/batterifabrikk/agder-renovasjon/>
- Maltby, M. W. (4. mai 2022) *Natur og biologisk mangfold i forbindelse med Eyde Material Park*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.arendal.kommune.no/fremtidens-arendal/by-og-samfunnsutvikling/batterifabrikk/natur-og-biologisk-mangfold/>
- Miljolare (u.å.) *Smådyr i ferskvann*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.miljolare.no/aktiviteter/vann/dammer/artslister/smadyr?artsvisning=liste>
- Miljødirektoratet (22. mai 2023) *Miljøindikator 1.1.8 – Utvikling i areal av inngrepsfrie naturområder*. Hentet den 13. januar 2024 fra <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/naturmangfold/miljomal-1.1/miljoindikator-1.1.8>
- Miller, B., Soule, M. E. og Terborgh, J. (2014) «*New conservation*» or surrender to development? *Animal Conservation*. Hentet den 18. april 2024 fra <https://zslpublications.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/acv.12127>
- Moran, E. F. (2017) *People and Nature. An Introduction to Human Ecological Relations* [2. utg.]. Chichester, Storbritannia: Wiley Blackwell Publishing
- Morgan, J. (2016) *The meaning and significance of neoclassical economics*. I Morgan, J. (red.) (2016) *What is Neoclassical Economics? Debating the origins, meaning and significance*. Milton Park, Storbritannia: Routledge

- Morrow Batteries ASA (u.å.-a) *About Us*. Hentet den 13. januar 2024 fra <https://www.morrowbatteries.com/about-us>
- Morrow Batteries ASA (u.å.-b) *Investor Relations*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://www.morrowbatteries.com/investor-relations>
- Morrow Batteries ASA (u.å.-c) *Products*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://www.morrowbatteries.com/products>
- Morrow Batteries ASA (u.å.-d) *Ecosystem*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.morrowbatteries.com/ecosystems>
- Morrow Batteries ASA (u.å.-e) *Our Impact*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.morrowbatteries.com/our-impact>
- Morrow Batteries ASA (u.å.-f) *Solutions*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.morrowbatteries.com/solutions>
- Morrow Batteries ASA (29. mai 2020a) *A New 32GWh Gigafactory Will Build Sustainable Batteries In Norway*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://news.morrowbatteries.com/pressreleases/a-new-32gwh-gigafactory-will-build-sustainable-batteries-in-norway-3206500>
- Morrow Batteries ASA (8. september 2020b) *The whole of Southern Norway welcomes Morrow Batteries to «The Battery coast»*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://news.morrowbatteries.com/pressreleases/the-whole-of-southern-norway-welcomes-morrow-batteries-to-the-battery-coast-3206498>
- Morrow Batteries ASA (7. oktober 2020c) *Four plots shortlisted for Morrow Batteries gigafactory*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://news.morrowbatteries.com/pressreleases/four-plots-shortlisted-for-morrow-batteries-gigafactory-3206496>
- Morrow Batteries ASA (21. januar 2021) *Morrow Batteries partner with the municipality of Arendal to build battery gigafactory*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://news.morrowbatteries.com/pressreleases/morrow-batteries-partner-with-the-municipality-of-arendal-to-build-battery-gigafactory-3206493>
- Morrow Batteries ASA (13. desember 2022a) *Environmental Policy*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://assets-global.website->

[files.com/641aede4974281944661a750/645353e3906235678e2afd67_221213%20Environmental%20Policy_Morrow.pdf](https://cdn.prod.website-files.com/641aede4974281944661a750/645353e3906235678e2afd67_221213%20Environmental%20Policy_Morrow.pdf)

- Morrow Batteries ASA (2022b) *Annual Report 2022*. Hentet den 16. mai 2024 fra https://cdn.prod.website-files.com/641aede4974281944661a750/646f6cab6b688d224881d926_Morrow%20Batteries%20Annual%20report%202022.pdf

- Morrow Batteries ASA (2022c) *Impact Report 2022*. Hentet den 21. mai 2024 fra https://assets-global.website-files.com/641aede4974281944661a750/64944ba39da50390c4c2a54a_Morrow%20Batteries%20Impact%20Report%202023.pdf

- Morrow Batteries ASA (29. mars 2023a) *How we work with ensuring equality and preventing discrimination in Morrow*. Hentet den 16. mai 2024 fra https://assets-global.website-files.com/641aede4974281944661a750/65f16e70d5e3a94c20bc4975_How%20we%20work%20with%20ensuring%20equality%20and%20preventing%20discrimination%20in%20Morrow%20.pdf

- Morrow Batteries ASA (22. september 2023b) *Mineral Policy*. Hentet den 16. mai 2024 fra [https://assets-global.website-files.com/641aede4974281944661a750/6538cdbe774bf53b1a4f19a3_230922_Mineral%20policy_Morrow_Board%20approved%20\(1\).pdf](https://assets-global.website-files.com/641aede4974281944661a750/6538cdbe774bf53b1a4f19a3_230922_Mineral%20policy_Morrow_Board%20approved%20(1).pdf)

- Morrow Batteries ASA (23. mars 2024) *Forskningsseminar for Master studenter* [seminar]. Research seminar with representatives from a Nordic Battery cell manufacturer, Microsoft Teams

- Naturmangfoldloven (2009) *Lov om forvaltning av naturens mangfold* (LOV-2009-06-19-100). Lovdata. Hentet den 14. januar 2024 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

- Nichols, K. og Gogineni, B. (2020) *The Anthropocene Dating Problem: Disciplinary Misalignments, Paradigm Shifts, and the Possibility for New Foundations in Science*. I Bilgrami, A. (red.) (2020) *Nature and Value*. New York, USA: Columbia University Press

- NINA (24. oktober 2024) *Å verdsette naturen riktig er viktig for å løse klimakrisen*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://storymaps.arcgis.com/stories/1802025cc5b544e6a88528fe773d6753>
- Nordli, R. C. (6. september 2023) *Et positivt tidsskille for Arendal*. Agderposten, meninger. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.agderposten.no/meninger/i/135bgk/et-positivt-tidsskille-for-arendal>
- Nysnø (u.å.) *Om Nysnø Klimainvesteringer*. Hentet den 7. februar 2024 fra <https://www.nysnoinvest.no/no/om-oss/>
- Næss, P. (2018) *Bærekraftig og klimavennlig byutvikling*. I Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. og Kristiansen, R. (red.) (2018) *Plan og samfunn. System, praksis, teori*. Oslo, Norge: Cappelen Damn
- O'Neill, J. (2007) *Markets, Deliberation and Environment*. Milton Park, Storbritannia: Routledge
- Pike, A., Rodríguez-Pose, A. og Tomaney, J (2017) *Local and Regional Development*. Milton Park, Storbritannia: Routledge
- Prévot, A., Clayton, S. og Mathevet, R. (2016) *The relationship of childhood upbringing and university degree program to environmental identity: experience in nature matters*. Environmental Education Research, Vol. 24, No. 2. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13504622.2016.1249456?needAccess=true>
- Plan- og bygningsloven (2008) *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (LOV-2008-06-27-71)*. Lovdata. Hentet den 14. januar 2024 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/*#*
- Ringholm, T. og Hanssen, G. S. (2020) *Medvirkning i lokal planlegging*. I Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. og Kristiansen, R. (red.) (2018) *Plan og samfunn. System, praksis, teori*. Oslo, Norge: Cappelen Damn
- Ratikainen, I. I. og Semb-Johansson (27. august 2020) *Økosystem*. Store Norske Leksikon. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://snl.no/%C3%B8kosystem>
- Robbins, P. (2020) *Political Ecology. A Critical Introduction* [3. utg.]. Hoboken, USA: John Wiley & Sons.

- Saarinen, J. (2015) *Wilderness use, conservation and tourism: what do we protect and for and from whom*. *Tourism Geographies*, Vol. 18, No. 1. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/14616688.2015.1116599?needAccess=true>
- Schell, J. (2020) *Nature and Value*. I Bilgrami, A. (red.) (2020) *Nature and Value*. New York, USA: Columbia University Press
- Soper, K. (1995) *What is Nature? Culture, Politics and the non-Human*. Oxford, Storbritannia: Blackwell Publishing
- Stenseke, M. og Baste, I. (20. januar 2018) *Kronikk: Natur er mye mer enn en handelsvare*. *Forskning.no*. Hentet den 26. januar 2024 fra <https://www.forskning.no/kronikk-miljovern/kronikk-natur-er-mye-mer-enn-en-handelsvare/1160419>
- Stensvand, O. J. (7. september 2022a) *Jeg blir ekstremt provosert av den prosessen som foregår rundt Morrow*. *Agderposten, Meninger*. Hentet den 26. januar 2024 fra <https://www.agderposten.no/meninger/i/JQoAO6/jeg-blir-ekstremt-provosert-av-den-prosessen-som-foregaar-rundt-morrow>
- Stensvand, O. J. (11. november 2022b) *Vi har vel ikke tid til å feile på det grønne skiftet heller?* *Agderposten, Meninger*. Hentet den 26. januar 2024 fra <https://www.agderposten.no/meninger/i/GMxljm/vi-har-vel-ikke-tid-til-aa-feile-paa-det-groenne-skiftet-heller>
- Teater Innlandet (u.å.) *TILT – Lysvandring, Ringsaker*. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.teaterinnlandet.no/tilt-lysvandring-ringsaker/>
- Turner, R. K., Paavola, J., Cooper, P., Farber, S., Jessamy, V. og Georgiou, S. (2003) *Valuing nature: lessons learned and future research directions*. *Ecological Economics*, Vol. 46, Issue 3. Hentet den 12. april 2024 fra https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921800903001897?ref=pdf_download&r=RR-2&rr=873228fdcf8956c5
- Thygesen, K. H. (30. august 2023) *Rødt er sterkt kritisk til monsterutbygging av havvind i indre Skagerrak*. *Agderposten*. Hentet den 2. februar 2024 fra <https://www.agderposten.no/meninger/i/JQy1Mb/roedt-er-sterkt-kritisk-til-monsterutbygging-av-havvind-i-indre-skagerrak>

- Urbina, D. A. og Ruiz-Villaverde, A. (2019) *A Critical Review of Homo Economicus from Five Approaches*. The American Journal of Economics and Sociology, Vol. 78, Issue 1. Hentet den 17. mars 2024 fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/ajes.12258>
- Washington, H., Taylor, B., Kopnina, H., Cryer, P. og Piccolo, J. J. (2017) *Why ecocentrism is the key pathway to sustainability*. The Ecological Citizen, Vol. 1, No. 1. Hentet den 2. februar 2024 fra <https://www.ecologicalcitizen.net/pdfs/v01n1-08.pdf>
- Zachariassen, N. (17. juli 2023) *Mener Morrow må betale for ødelagt natur*. Agderposten. Hentet den 2. februar 2024 fra <https://www.agderposten.no/nyheter/i/150a4l/mener-morrow-maa-betale-for-oedelagt-natur>
- Øksenholt, H. (18. januar 2022) *Arendal må beskytte Bymarka øst*. Agderposten, meninger. Hentet den 3. mai 2024 fra <https://www.agderposten.no/meninger/i/15PyRX/arendal-maa-beskytte-bymarka-oest>